

УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА БІБЛІОТЕКА

О. МАРКО М. ДИРДА, ЧСВВ

БОГ, ЦЕРКВА І МОЛОДЬ

ЗБІРКА ДУХОВНИХ РАДІОМОВЛЕНЬ

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІЯН

НЬЮ-ЙОРК - 1974 - З.Д.А.

УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА БІБЛІОТЕКА
ОО. ВАСИЛІЯН

Рим - Нью Йорк - Торонто - Прудентопіль
Апостолес

1. Назарко І., *Великі Люди*. Бібліографічні силуетки історії й сучасності, Рим 1964, ст. 156. \$ 2.00
2. Том I: *Діяння Ватиканського Собору*, Рим 1966, ст. 320. \$ 4.00
3. Том II: *Св. Літургія. Засоби Повідомлення*, Рим 1965, ст. 194. \$ 2.00
4. Том III: *Церква. Східні Церкви. Екуменізм*. Рим 1965, ст. 216. \$ 2.50
5. Том IV: *Боже Об'явлення. Духовенство. Миряни. Виховання*. Рим 1966, ст. 286. \$ 3.00
6. Том V: *Церква в світі. Релігійна Свобода. Місії. Не-Християни*. Рим 1966, ст. 266 \$ 3.00
7. Назарко І., *Ми Божі Діти*, Торонто 1963, ст. 196 \$ 2.00
8. *Вибрані Листи Св. Василя В.*, з гр. пер. о. С. Фединяк, Н. Йорк 1964, ст. 216. \$ 2.50
9. Бурко В., *Історія Біблійна Ст. і Н. Завіту*, Прудентопіль 1965, ст. 240 \$ 2.00
10. *Євангельські й Апостольські Читання на Неділі і Свята*, Прудентопіль 1966, ст. 200. \$ 4.80
11. Семчук С., *Митрополит Рутський*, Торонто 1967, ст. 104. \$ 1.50
12. Соловій М. - Великий А., *Св. Йосафат Кунцевич*. Його життя і доба. Торонто 1967, ст. 464. \$ 4.50
13. *Великодні Дзвони*. Збірка Укр. Великодньої Поезії. Зібрав о. Г. Кінах. Рим 1968, ст. 240. \$ 2.00
14. *Різдвяна Містерія*. Укр. Різдвяна Поезія. Зібрав о. Г. Кінах. Рим, 1968, ст. 234. \$ 2.00
15. *Слова Св. Письма* — під розвагу всім і для проповідника. Подав о. Ігнесько М., Торонто 1968, ст. 136. \$ 2.00

о. М. М. Дирда, ЧСВВ

**БОГ
ЦЕРКВА
І МОЛОДЬ**

UKRAINIAN SPIRITUAL LIBRARY

Fr. MARKO N. DYRDA, OSBM

GOD, CHURCH AND YOUTH

A COLLECTION OF RELIGIOUS ALLOCUTIONS

BASILIAN FATHERS PUBLICATION

NEW YORK - 1974 - U.S.A.

УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА БІБЛІОТЕКА

О. МАРКО М. ДИРДА, ЧСВВ

БОГ, ЦЕРКВА І МОЛОДЬ

ЗБІРКА ДУХОВНИХ РАДІОМОВЛЕНЬ

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО ОО. ВАСИЛІЯН

НЬЮ-ЙОРК - 1974 - З.Д.А.

За дозволом церковної влади

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Даємо нашим юним читачам окремий випуск нашої «Української Духовної Бібліотеки», передусім їй таки призначений, під заголовком: «Бог, Церква і молодь» пера о. М.М. Дирди, ЧСВВ, довголітнього опікуна і провідника студіюючої молоді, який збагнув у практиці проблеми і потреби сучасної молоді, їх знає, розуміє і має для них окреме зрозуміння, підказане безінтересовою любов'ю до молодої людини в добі її дозрівання. Працюючи довгі роки з молоддю в різних країнах він здобув собі відповідне знання в цій делікатній справі, яка дуже часто буває трактована лише мартінесово, припадково і незадовільно. А це справа першої ваги, бо в тім періоді формується майбутня людина, громадянин, член Церкви, голова майбутньої сім'ї.

Дуже часто говориться сьогодні про молодь, але найчастіше підходять до неї з осудом і критикою, на які вона не заслуговує, бо це природна доба розвитку людини, яку юнак мусить прожити без своєї в тому вини, якщо хоче стати дозрілим членом людства. Це закон природи й існування. Тому треба приходити до молоді з розумінням, зрозумінням і вирозумінням.

Сімдесятка повчань автора цієї добірки виходить саме з такої настанови. Вони були сказані до живої молоді в різні часи і в різних обставинах, живим, палким, особистим словом та підхожим у різних обставинах. Згодом їх перевірено, передумано та пристосовано до загальніших обставин нашої молоді в різних країнах взагалі. Так постала оця книжечка для юних читачів, для одних, щоб освіжити собі думки своєї молодости, а для

інших, щоб з ними перший раз зазнайомитися в відповіднім часі і в підходясїм настрої духа. Це аж ніяк не перешкоджувє, що цю книжечку можуть взяти з користю в руки і ті, які вже давно прожили свою молодість, щоб передумати і прожити ще раз ті думи, які вони колись продумали, чи повинні були продумати, а то й ще раз передумати їх у стичності з підростаючим молодим поколінням, в сім'ї чи в громаді, для зрозуміння молодіжних проблем і потреб, щоб те невіддільне співжиття старшого і молодшого покоління корисно й успішно прожити, даючи свій вклад у нього.

Форма і стиль цієї сімдесятки повчань — особиста і безпосередня та й також безпосередня їх мова і спосіб висловлення і звертання та товариського спілкування. Вони відгомоном живого слова, яке лежить у їх тенезі, і може причинитись до встановлення кращого особистого контакту-діалогу, який полегшує значно перелив думок і почувань від душі до душі.

Ці 70 поучень можуть стати предметом щонедільної і святкової лектури і роздуми, щоб принаймні щотижня наснажити свою душу в її невідхильнім рості і дозріванні на благо людини і громади, вузкої чи ширшої.

Це ціль і мета цієї книжечки, бажання її автора і нагорода Видавництва. Боже, благослови!

Нью Йорк, на Благовіщення Божої Матері 1974 р.

Видавництво ОО. Василян

ПЕРЕДМОВА

Під час кільканадцятилітнього ведення українських радіопрограм я звернув особливу увагу на українську студентську молодь. Вона в середніх і високих школах вислухує, крім звичайної науки, всякі нездорові течії, що ними в теперішній час просякли уми багатьох викладачів — професорів. Дехто з молоді сприймає ті течії беззастережно, інші сумніваються в них, ще інші відкидають їх. Та найбільша частина молоді збентежена ними й не знає, яке становище зайняти до них. Сьогоднішні течії приманюють молодечі уяви, умовляють їх піти за їхніми вказівками й тим самим хочуть зіпсувати здоровий глузд людини. Ці їхні настирливі намагання і спустошливі наслідки ми всі спостерігаємо в цей час майже на кожному кроці в житті сьогочасної молоді. Як цій небезпеці зарадити? Де й чим тільки можливо, треба перестерігати молодь перед загрозою матеріялістично-безбожницького світогляду.

Саме цей випуск доповідей, що їх я виголосив у радіопрограмах, має на меті подати студентській молоді належні напрями в її житті. Ці напрями на молодечій дорозі освічує споконвічне Світло — Божий Син, Ісус Христос; Він закріплює світогляд молоді; Він підготує її до діяльності; Він зміцнює її характер; Він укаже їй дорогу чеснот. В рідній же Церкві є запевнене самозбереження української молоді для свого народу.

Дай Господи, щоб оці доповіді виконали намічені завдання!

Нью-Йорк, Н.Й., 12-го листопада 1973

о. Марко М. Дирда, ЧСВВ

НАЗУСТРІЧ ШКІЛЬНОМУ РОКОВІ

« Навчайтесь у всякій мудрості » (Послання до Колоссян 3,16).

Дорога молоде!

В цьому закликун Апостол народів, св. Павло, звертає тобі увагу на твій найважливіший обов'язок.

Мудрість-знання, це нерозлучна потреба людського життя. З Божого веління існує в людстві такий лад, що до життя треба як слід підготуватися кожній людині. Відоме тобі, що одна людина не може заспокоїти всі свої потреби. Адже вона сама неспроможна бути одночасно професійним — ремісником, купцем, техніком, лікарем, мистцем і священиком, — це пснад її сили знати повністю усі галузі науки та вживати їх у своїй діяльності. Тож кожна людина має прямувати до того, щоб вибрати собі таку галузь діяльності, професію, що найліпше відповідала б її здібностям. Про необхідність потрібного знання в житті промовляє людині заохочення Господнього мудреця: « Держись науки, її не занедбуй; шильнуй її, вона бо життя твоє » (Приповідки 4,13).

Яка ж установа спроможна допомогти молодій людині поширити межі її знання? Школи різних ступенів. Початкова школа навчає робити перші кроки в науці і розуміти її значення та вартість. Середня школа дає загальну освіту. Висока школа в окремих відділах науки поглиблює галузь особливого знання. Ми живемо в тому часі, коли юнак — дівчина повинні закінчити середню школу, щоб, як годиться, підготуватись до сьогочасного життя. Хто ж підготовляється до вищих і особливих зав-

дань у науково-професійній праці для суспільства й держави, той мусить поглибити потрібне знання в університетських навчаннях.

Той народ, в якому молоде покоління не дбає за належну освіту й особливе приготування до праці в усіх ділянках, так професійного, як і громадського життя, не вдержиться в колі освічених народів; такий народ неспроможний зберегти свою національну окремішність. Держава без молодого покоління з вищою освітою приречена в близькій майбутності на занепад.

Тож ти науку вельми дорожи, її полюби, їй віддайся! Щоб набути глибокого знання, мусиш рішитися на великі зусилля. Роби так, як ті, що добувають золото: вишукують його в золотоносних покладах, викоплюють його зернятка, збирають їх значну кількість і таким чином збагачуються. Наука цінніша від золота. Хто вчиться день за днем, той забагатіє не тільки матеріальним майном, але й духовими скарбами. «Великий той, хто знайшов мудрість», — потверджує Господній мудрець (Сирах 25,10).

Ось, ізнову ти стоїш перед новим порогом шкільного-академічного року. Чи ти рішився — рішилась так працювати в набутті потрібного знання, з таким захопленням віддатися науці, так гідно й чесно вести себе, щоб опісля стати цінною і корисною людиною? Чи приступаєш до науки поважно й рішуче не тільки зовнішньою заявою батькові й матері, приятелям і знайомим, але й щирою обіцячкою Богові і твоєї совісті? Чи й до себе можеш звернути похвальні слова Господнього мудреця: «Серце розумного знання здобуває, і вухо мудрих шукає науки» (Приповідки 18,15).

Не відкладай вивчення шкільних викладів на кінцеві дні кожного півріччя, але від перших днів навчання заглиблюйся в їхній зміст і закріплюй набуте знання в пам'яті. Твою працю в школі починай з сильною вірою, що Бог допоможе тобі перемогти всі труднощі в

набутті так загальної освіти, як тим більше вибраного знання. Твоєю добросовісною старанністю завжди повторяй твоє рішення: я мушу вийти в люди! Щойно тоді відчуєш, що «знання буде відрадою душі твоєї» (Приповідки 2,10).

Знай, що край, в якому виростаєш, зокрема твій рідний народ, з якого походиш, надіються на тебе, на твою самовіддану працю для їхнього добра. До цієї самовідданости закликає тебе невтомний працівник на народній ниві, український письменник — Борис Грінченко:

До праці! До праці, ви браття мої!
Всім серцем щиренько візьмімся!
Працюймо! Гартуймо серденька свої,
Під трудом життя не клонімся!

Бо праця єдина з недолі нас вирве.
Нумо до праці мерщій!
Дяка і шана робітникам щирим!
Сором недбалим усім!

ХРИСТОС - СВІТЛО!

1. - СВІТЛО СВІТУ

« Я — світло світу. Хто йде за мною, не блукатиме у темряві, а матиме світло життя » (Йоан 8,12).

Таку заяву подав до загального відома Син Божий, Ісус Христос, усьому людству всіх часів.

Уяви собі оцю картину: на світанні весняного ранку ти стоїш на небосяжкій горі; хоча за тобою ще темна ніч, проте, східня верховина незначно починає прояснятися; щораз сильніше сяйво повільно червонить шпилі гірського ланцюга... ось на обрії виринає ясний круг неба, мов світляний велетень, і запалює чудовим сяйвом своїм вогні радісного пробудження... пташки починають співати, стулені голівки квітів розкривають до сонця свої різнобарвні чашки; все відсвіжується, омолоджується, підіймається до освітлювального, огрівального та оживляючого сонця...

Над блукаючим навпомацки людством протягом тисячоліть серед темної ночі зійшло за римського кесаря Августа (Лука 2,1) вічносяйне й животворне Сонце, народився наш Господь, Ісус Христос. Він прийшов, як « справжнє... світло, що просвітлює кожну людину » (Йоан 1,9) Своєю наукою і Своїм прикладом; адже про Нього сказали євангельські слухачі, що: « Ніколи чоловік не говорив так, як цей чоловік говорить » (Йоан 7, 46); а прикладом, бо не тільки Він сам сміливо міг спитати своїх ворогів: « Хто з вас може довести гріх мені? » (Йоан 8,46), але й римський намісник перед присудом висловив про Нього: « Ото я, ...не знайшов на цьому чоловікові ніякої провини » (Лука 23,14). Чому велична постать Господа Ісуса є для нас таким привабливим і

високим прикладом? А тому, що Він не тільки перевищує нас Своїм Божеством, але заразом також і є людиною. Цю незбагненну тайну любови Божого Сина до людини св. Апостол Павло описує цими словами: « Він, існуючи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність із Богом, а применшив себе самого, прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини. Подобою явившись як людина » (Послання до Филип'ян 2,6-7). В усьому Господь Ісус був подібним до нас: насамперед став дитятком, потім хлопчиком, відтак юнаком, урешті зрілим чоловіком. Перейшов, отже, свято всі ступені розвитку людини. Тож через них і ти муєш гідно пробиватися зусиллями і працею — іти напролом.

Сьогочасна молодь, навіть у християнських краях, виростає серед духових і моральних руїн. Проте, в її душі ще горять приклади чеснот у земному житті Христа Господа, як — послуху, працьовитости, невинности душі й тіла, покори, вірности Божим ідеям і витривалости в них, володіння собою і саможертви, пошанування влади й любови рідного народу.

Щоб краще і глибше зрозуміти правду Христової науки, ти присвяти кілька хвилин своїй душі й уважно прочитай пояснення слів св. Євангелії в цій книжці, а дізнаєшся, про що Божественний Вчитель говорить до молоді цього століття. Поспіх і вир теперішнього світу не минають тебе. Тож ти, скінчивши визначену працю, наукову чи особливу, відпочинь біля Христового Світла у відповідній хвилині, як євангельський Никодим або Марія у Витанії, щоб твої сили духові зміцнити, нестійку волю скріпити, у твоєму серці запалити бажання любови Того, Що є Джерелом краси, святости й вічної правди. Якщо постійно й уважно вчитуватимешся у значення Господніх слів, будь певен — певна, що в молодечій душі твоїй настане переміна; ті Божі слова вирізьблять у ній риси Христового Обличчя. Якщо часто вдивлятимешся в земне життя Ісуса —

дитятка, юнака, то безладні сили молодого серця твого легко і спокійно приборкавш під володіння твого розуму й підсиленої волі. Якщо читатимеш переконливі слова віковичної Правди — Божественного Вчителя, то спокуса не матиме сили звести тебе на стежки беззаконня і гріх у твоїй молодості втратить принаду. Затям собі, що шлях людського життя не існує без болючих колочок; їх зустрічас, на них спотикається, вони раниють також молодь. У таких випадках прилинь до Господа Ісуса і проси Його, щоб Він, як певний Провідник і чудодійний Лікар, заховав тебе.

« Сину, я повинен стати твоєю найвищою і останньою ціллю, коли по правді бажави бути щасливим...

« Томуто звертай усе перш за все на мене, бо я в Той, хто все те дав.

« Так дивися на кожну річ, як вона походить з найвищого Добра і тому то все треба звертати до мене, як до її властивого початку.

« З мене, мов з живого джерела, черпає живу воду і малий і великий, і вбогий і багатий, — а котрі служать мені добровільно й радо, дістануть благодать за благодаттю...

« Я все дав, Я все хочу мати назад і конечно домагаюся подяки...

« Коли ти поправді мудрий, то в мені єдиному будеш радуватися, на мене єдиного вповати, бо ніхто не є добрий, тільки один Бог (Лук. 18,19) ».

2. - ПОЯВА СВІТЛА

« Якже сповнився час, Бог послав свого Сина, що народився від жінки, народився під законом, щоб викупити тих, які під законом, щоб ми прийняли усиновлення » (Послання до Галатів 4,4-5).

Натхненні пророцтва старозавітні сповнилися і провісна тиша залягла передчуттями римську імперію. Тодішнє людство було в ній пригнічене, жадібне життєвої правди, відчувало, що настане дньна й вельми важлива подія. Воно передчувало, що прийде на землю хтось, що підніме світ із занпаду. Народи в римській імперії шукали правди й очікували когось, бо їх пригноблювала політична потуга римлян. Ціцерон, римський сенатор і славетний бесідник, пише про якесь давнє пророцтво, що з'явиться володар, якому мусітиме поклонятись людство, що його дожидає. « Хто то може бути й коли він прийде? » — питає цей поганський бесідник. Римський поет Віргілій навіть описує в 4-тій Еклозі оголошену Сивіллею нову добу: народиться таємниче дитятко, Божий Син, що оновить людство, вб'є вужа, зітре гріх і принесе спокій всій землі...

Щоб здійснилась та подія, споконвічна Мудрість Божа вирішила заздалегідь подробиці приходу Спасителя на цей світ і прийому, що його Віц мав зазнати від людей. Вона визначила просторі місця народам, спрямувала їхній історичний розвиток, взяла народи й держави в певні географічні границі, щоб земля служила Божому Синові за підніжжя, а різнобарвна тканина життя була Йому заслоною. З тогочасних міст, замків і палат Божа Мудрість вибрала для Нього найбільш відповідну са-

дибу. Коли вже все було підготоване, тоді Вона розірвала важку заслону вікодавньої ночі і в сяйві показала очам здивованого світу Вифлеєм, Дитя і Його Матір, вертеп і ясла. « Пішов також і Йосиф з Галилеї, з міста Назарету в Юдею, в місто Давида, що зветься Вифлеєм, ...щоб записатися з Марією... І от коли вони були там, ...вона породила свого сина первородного, сповила його та поклала в ясла, бо не було їм місця в заїзді » (Лука 2,4-7). В долонях Божої Мудрости ніч і світлість, тиша й ангельський спів, Божа Мати й холодні ясла, погляд любови і тваринний подих, материнські руки й морозні ураження, палке серце і тверде сіно сплелися в найбільш досконалий твір Божого натхнення, в якому втілились Божі думки й почуття. На віки вічні постав образ, від якого людське око й серце не можуть відвернутися: це євангельський Вифлеєм у ночі Різдва Христового.

У Вифлеємі Господь поєднав дивні розбіжності в чудову мистецьку одність. Перше, що впадає тобі в очі, це те, що у Вифлеємі все — тверде, коструbate, шорстке й негостинне для тіла та його вигоди. Передусім на що ти подивишся, здригнешся, до чого доторкнешся, коле тебе: сіно — тверде, ясла — невідладжені, повітря — затухле і проймає, вертеп — зашуканий. Природа й мистецтво поскупилися хоча б на дещо краще: брак м'якої постелі. У вертепі все наге — скельна стіна, дерев'яні й обгризені ясла та Дитя. Чи втікати тобі від такого образу? Ні. Навпаки — ти внирни в програму Божого Дитяти: « Я звернувся до важкого діла », тобто вибрав собі важке життя. У вифлеємському вертепі місце не для тіла, в ньому помешкання для душі. Хто шукає палати для панського неробства, хто хоче вистелити собі пушисте гніздо, щоб поселитися в ньому на постійне проживання і забавлятися марґим цвіріньканням, той нехай звернеться в інший бік!

Завдання Божого Дитяти спрямоване до людської

душі. Господь Ісус любить і цінить її. Адже Він прийшов її спасти, виключно до неї промовляв. І цим основним напрямом Божий Син викликав у світі багато нарікань. Йому закинули й закидають: що не зважає на музичну чарівність людського голосу, на ніжну красу лица, на здобутки культури, на солодкі розкоші природи; що не розуміється на цих об'явах і придбаннях; що Він людина некультурна. На ці й подібні закиди Христос-Дитя в яслах відповідає: Вам не треба того, що служить тілові, але вам треба духа й душі. Культура, це не розкішні помешкання і пишні будівлі, не вишукані речі хатньої обстанови й одяги, не зовнішня добірність ані театр. Культура, це передусім добра поведінка душі. Вам треба душі — прегарної, чистої, шляхетної, покликаної до володіння і творення. Оце справжня культура! Якщо ваша тілесна пристрасть бунтується, то не пробачайте їй! Я вже давно вам подав програму поступу у справжній культурі. Якщо ви не чули про неї чи не дослідили її, то ідіте до Вифлєсму! В ньому все кличе в один голос: не тіло — пристрасті, але душі!

В Бога має вічну цінність єдина людська душа. Ради її спасіння і вічного щастя Божий Син — Ісус Христос прийняв людську природу, став чоловіком, з'явився цьому світові у вифлєемському вертепі — в яслах, щоб стати Світлом, що «просвітлює кожну людину» (Йоан 1,9), і щоб обдарувати її Своїм миром — спокоєм. Про це сповістили всьому людству Божі посланці — ангели над полями Вифлєсму в оцій хвалі: «Слава на висотах Богу й на землі мир людям його вподобання» (Лука 2,14).

3. - ПІЗНАННЯ СВІТЛА

« Ангел же сказав їм: Не бійтесь, бо я звіщаю вам велику радість, що буде радістю всього народу: Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, він же Христос Господь » (Лука 2,10-11).

Святий євангелист Лука в описі епохальної події — Різдва Господа нашого Ісуса Христа звертає особливу увагу не тільки на зовнішній хід її, але й подає знаменні ознаки, властиві так дійовим особам, як теж обставинам, що спричинилися до душевних переживань і настроїв згаданих осіб.

Перші із сторонніх людей, що дізналися про прихід обіцяного Спасителя на землю, були « пастухи, що перебували в чистім полі та вночі стояли на сторожі коло своїх отар » (Лука 2,8). Ото « ангел Господній їм з'явився і слава Господня їх осіяла й великий страх огорнув їх » (Лука 2,9). Тому ангел заспокоює їх і заохочує віддати Божому Синові поклін: « І ось знак: Ви знайдете дитя сповите, що лежатиме в яслах » (Лука 2,12). Пастухи захоплені звісткою пішли « притьмом і знайшли Марію, Йосифа й дитятко, що лежало в яслах » (Лука 2,16).

Ти вже звернув — звернула свою увагу на дивні розбіжності у вифлеємській події, що їх споконвічний Бог поєднав у чудову мистецьку одність. Двоjakий погляд, Божий і людський, розкрив тобі розуміння справжньої цінності людської істоти.

Але ще другу розбіжність ти знаходиш у цій події, це та темрява, що падає на душу людини, жадібну знання і бачення, коли стає на коліна перед вифлеємським

вертепом. Темрява оточує ясла й людину. Запала ніч на небі й у вертепі. Ніч, то заслона Бога. Він — невидимий і для людини немов поринув у ночі. Бог, як ніч, — таємничий і незбагнений. Огож, як Він може бути нашим світлом? Богословія містить у собі багато затемнених і незмірних царин, багато питань, у яких твоя душа легко затьмарюється і розгублюється. Тоді єдине твоє пристановище, це Христос Чоловіколюбець. Щоб оберетися від морозного й убивчого подиху сумніву, від жаху, що віє з безодні буття, звертайся до Господа Ісуса. Втікай від усього: що в'ялить любов і робить із неї похмурий обов'язок; що висушує відверту щирість, а заступає її уявними виводами хибних тверджень чи особистих поглядів; що остуджує запал і перетворює його в тупу примиренність; що підтинає діяльну силу зусилля і обертає її на рабську байдужість. В оточенні душевної зневіри все занепадає і марніє: дух, розум, вдача, характер і ласка. Цей жалюгідний стан душі описує псалмопівець словами: «З журби виснажилися в мене очі, душа моя й мове нутро. Життя мове виснажується в горі, літа мої у стогнанні. У смутку підупала моя сила, і кості мої повисихали. ...я став, немов розбитий посуд» (Псалом 31,10-13). Про душевні переживання такої людини пише Господній мудрець: «Нема мені ні миру, ні спокою, нема відради, прийшов на мене клопіт» (Іов 3,26). «Мій дух розбитий, дні мої погасли, для мене залишається лише могила» (Іов 17,1). «Я сподівався щастя — і прийшло лихо; я чекав світла — і наступила пітьма!» (Іов 30,26).

Якщо така душевна темрява находила б на тебе, то рятуйся і ховайся від неї у виффлеємському вертепі! Перед гнівним і справедливим Богом звертайся до ясел Сина Божого! Пригорнись до Христа — Дитятка! Від ясного сяйва Його Личка проясняється похмурі обличчя людини на розпутті. Якщо твоя мудрість не справджується, а то й підводить тебе, якщо твоє розуміння Бога

сповняє тебе страхом, то доторкнись устами до Ручок Божого Дитятка. Воно не бере участі в обговоренні вічних правд, не морочить голови, не спричинить душевної темряви, не лякає. Ісусе — Дитятко, це премила, прегарна, улюблена дійсність. Погляд Його розвіває турботи й сумніви, Його усмішка заохочує до довір'я. Воно прийшло до нас усіх, щоб ми звірилися перед Ним і любили Його. Хто не вибиратисьме до Нього з душевної темряви, із сумніву, а може із зневіри чи з виру особистих уявлень? Хто ж не поспішатиме до цього Об'явлення нашої віри, до цієї батьківщини нашої надії, до Божого Вифлеєму нашої любови?

Проси Божого світла, щоб ти, як годиться, зрозумів — зрозуміла заохоту пастухів на вифлеємських полях: « Ходім лишень до Вифлеєму та подивімся на ту подію, що Господь об'явив нам » (Лука 2,15).

« Так нема тоді ніякої святости, якщо Ти, Господи, візьмеш назад Твою руку.

« Ніяка мудрість не придасться ні на що, коли Ти перестанеш давати провід.

« Не допоможе ніяка сила, коли Ти перестанеш підтримувати її.

« Ніяка чистість не буде безпечна, коли Ти не стежиш її.

« Нічого не допоможе ніяка твоя власна сторожа, коли нема Твого святого пильнування.

« Бо, покинені, ми поринаємо й гинемо, а коли Ти до нас навідаєшся, ми піднімаємося вгору і живемо ».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 14)

4. - РОЗУМІННЯ СВІТЛА

« Були ж у тій стороні пастухи, що перебували в чистім полі та вночі стояли на сторожі коло своїх отар » (Лука 2,8).

« І пішли вони притьмом і знайшли Марію, Йосифа й дитятко, що лежало в яслах » (Лука 2,16).

В цих коротеньких описах євангельської події ми бачимо два знаменні підкреслення св. євангелиста Луки, що на них годиться кожному — кожній з нас звернути особливу увагу.

Ото перші земні приятелі, що відвідали Божого Сина на землі, були прості, але щирі люди — пастухи. Всевидючий Бог не послав ангела до знатних людей жидівського народу, щоб той сповістив їх про прихід обіцяного Спасителя; Божий посланець обминув верхівку — царя Ірода, жидівських архиєреїв, учителів закону, заможних багатирів, а за наказом небесного Отця благовістив « велику радість » покірним простачкам — пастухам.

Але небесний посланець мав іще важливіше завдання, крім звістки про народження Спасителя людства: тому, що пастухи були теж доброї волі, він сповістив їх про особливий дар Господній, тобто про благодать св. віри, що нею всецедрий Бог наділив їхні душі. Вона бо спричинилася не тільки до їхньої радості, але й ошчасливила їх.

Віра, це закон, що був даний від Мойсея (Йоан 1,17). Християнська віра, — « благодать же й істина прийшла через Ісуса Христа » (Йоан 1,17). Вона незмінна, непохитна, вічна, як Бог. У цих прикметах цінність її, в

них являється вона людині як найбільший скарб її.

У св. Тайні хрищення небесний Отець уклав у твою душу скарб цієї віри. А чи ти дбайливо доглядаєш її, з любов'ю? Чи підкріпляєш і збільшуєш її у твоїй душі? Чи захищавш її перед небезпеками?

Назавжди ти затям собі, що віра, це таємничий дар Божої мудрости. Вона «є заporукою того, чого сподіваємося, — доказ речей невидимих», — каже св. Апостол Павло (Послання до Євреїв 11,1). Не раз ти зустрінеш цю глибоку й непохитну віру під селянською сірою свитою, в душах простих людей, а обминає вона душу гордої — зарозумілої людини, хоча б і вченої.

Може трапитись тобі, що на протязі земного життя з твоєю вірою виставлятимешся на численні спокуси. В роках середньої школи, а ще більше під час навчання в колегії чи університеті, після прочитаних творів різних авторів, часто-густо матеріялістично-безвірного світогляду, або таки вже в дозрілому віці, в професійній праці, після виміни думками в товаристві знайомих, освічених людей з перемішаними світоглядами, зроджуватимуться у твоїй душі думки, що лякатимуть тебе, — вони стривожать твою душу. На появу таких думок уперше твоя душа із зворушення здригнеться і тоді ти спитаєш себе: ах, що це зо мною? Моя віра починає хитатись! Хто спричинився до такого хитання? Хто?... — шукавш відповіді?

Оце ти перебувавш у товаристві, в якому виголошують із великим запалом пусті й неповажні доводи, що намагаються повалити оборонні мури твоєї віри. Ти зустрічаєш і зустрічатимеш багато талановитих, у поведінці милих і увічливих людей, — у школах, урядах, установах, промислових підприємствах, товариствах — виховних, освітніх, громадсько-політичних, у яких провідники, виконавці устійнених плянів, старатимуться підірвати облесливими словами й вишуканими засобами основи християнської віри у твоїй душі. Такі люди,

хоч і працьовиті, то як досліджувати їхню духову вартість, ти добачиш, що віра в їхній душах замерзла й саме той морозний іней твого сумного досвіду загрожуватиме твоїй молодій вірі. Тому ти стережись такого християнина, що за все своє життя був тільки двічі в церкві й тоді не мав щастя: коли був у ній вперше, тоді його гелову полили водою; коли вдруге, тоді при виході з церкви його обсіпали різнобарвними папірчиками. Віра надто цінний скарб, щоб виставляти її на втрату.

Ще може трапитись таке, що твої релігійні переконання, твоя стійкість у вірі, переходитиме різномодні переломи на протязі років. Ти не бійся їх! Вони не пошкодять, ані надломлять її. Колиб ти тільки зберіг — зберегла невинність і покору душі за прикладом вифлеємських пастухів, а напевно не зійдеш із переможного шляху й не втрапиш Божого дару. В розквіті твого віку спокуси до безвір'я можуть мучити тебе роками так сильно, що ти ще недавно твою віру вважатимеш за втрачену. Не занепадай духом, бадьорися! Твоя віра спасе тебе! Якщо ж почуваш себе слабким — слабкою у вірі, то в щирій молитві благай словами євангельського батька: « Вірю, помози моєму невірству! » (Марко 9,24)

« Господи, Ти моя надія, Ти мого вповання, Ти моя потіха і завжди вірний заступник... »

« Навіть тоді, коли часом виставляви мене на різні спокуси і прикrostі, все те розпоряджуєш на мою користь, бо Ти звичайно своїх улюблених на тисячу способів досвідчаєш... »

« Тому то на Тебе, Господи Боже, покладаю всю мою надію і на Тебе здаюся; Тобі поручаю всю мою журбу і скруту, бо я переконався, яке слабе і непевне все те, що крім Тебе я бачу ».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 59).

5. - ШУКАННЯ СВІТЛА

« Коли Ісус народився у Вифлєсмі Юдейськїм, за днів Ірода царя, мудреці прийшли в Єрусалим зо Сходу і спитали: « Де цар юдейський, що оце народився? » (Матей 2,1-2)

Про прихід Спасителя людства на землю сповістили старозавітні пророцтва. Про них знали жиди, а й одилиці з поган, що займалися тодішньою наукою. Одне з них віщує прихід Спасителя так: « Зійде бо зірка з Якова, здійметься берло з Ізраїля » (Числа 24,17). Із здійсненням цього пророцтва мудреці з далекого Сходу приходять у Єрусалим і питають про місце народження й перебування давно очікуваного Царя. Після рсзмови з Іродом, царем Юдеї, та з пствердженням книжників на основі пророцтв, мудреці за проводом зорі зайшли до місця перебування довгожданого Володаря всесвіту. На місці прибуття не збентежило їх приміщення св. Родини, але з покорою віддають поклон Дитяткові Ісусові і складають Йому дари — золото, ладан та миро.

Подорож мудреців не була коротка й легка, а обтяжлива. Вони ніколи не були б дійшли до новонародженого Христа без відваги й саможертви. Адже тоді напевно багато людей бачило ясну зорю, до того часу невидану; може навіть дивувалися з появи дивного сййва її та й захоплювались нею, а проте не пішли за напрямом її. Вона своєю вельми цікавою появою, що була Божим голосом, закликала до вказаного місця, але легкодумні знехтували ним.

Не інакше воно діється в житті людини, тим більше молодой. Чи маєш ти звичай уважливо слухати Господ-

нього слова та широко відкритою душею уважно зважати на нього й беззастережно сприймати його? Будь певен — певна, що, коли прокидаються в тобі шляхетні запади й добрі рішення, тоді Бог промовляє до тебе! А чи ти вірно йдеш за повчальним Його словом?... Ти прочитав — прочитала в поважній книжці гідну уваги думку: не відвертай своєї уваги від неї, не прогав її, а заглибися у зміст її, нехай зійде вона в глибину твоєї душі. По довгій боротьбі в твоїй душі зринає думка: — Годі далі потурати, треба порвати з цією звичкою... з цим поганим нахилом; при визнанні його у сповіді шукатиму поради на виліковування себе з нього. — Не відкладай цієї постанови! Дійсно так зроби! Старайся, щоб твоя душа завжди була готова і вразлива на кожне натхнення Божого слова, хоч би воно було тихе, а на твою молодецьку думку — блага, але у своїй суті — рішальне і в наслідку благословенне. Така готовість і вразливість наблизить тебе до Христа і в твоєму житті допоможе тобі вдержатись на Господній дорозі.

Будь свідомий — свідома того, що християнське життя часто вимагає дорогої заплати; за збереження його в житті треба заплатити відреченням себе й самозабуттям. Здобутися на такі сили, не приходить легко. Не раз пригнічує тебе таке здерев'яніння чи заціпеніння або відчуваш такий душевний розлад, що не до вподоби тобі ні праця, ні молитва, ні виконання християнського обов'язку; буває, що огорне тебе такий холод до всього доброго, що ти хотів би — хотіла б відвернутися від усіх твоїх обов'язків і піти на край світу за чимсь незбагненим... Стривай! Тоді саме треба бути сильним і рішучим — сильною і рішучою та всепереч настроєм залишатися вірним — вірною при своїй постанові. Так повести себе, значить, здобутися на геройський вчинок.

Мудреців зо Сходу також заохочував блаженний спокій зостатись удома; вони ж у своїй науковій праці до

нього звикли. Але Божий голос був сильніший від прив'язання до вигод, він закликав їх виконати їхнє рішення. Яка це гарна й повчальна наука — присвоїти собі охочу готовість у шуканні Світла!

« Сину, вважай пильно на спосіб діяння природи та благодаті; бо вони зовсім відмінно діють, і так неспостережено, що хіба лише духовна і в серці просвічена людина їх розпізнає.

« Всі люди бажать собі добра і, в своїх словах чи ділах, прямують до чогось доброго, але тому багато людей сповидом добра обманюється.

« Природа хитра і багатьох приманює, облутує і обдурює, а завжди себе саму має на меті.

« А благодать поводитьсь щиро, вистерігається всякої тіни лукавства, не має на думці підступу і все чинить тільки ради Бога і в Ньому остаточно знаходить упокій.

« Природа не рада ні завмирати, ні терпіти гніву, ані датися перемогти, ані підлягати, ані добровільно брати ярмо на себе...

« Природа працює для своєї користі і вважав на те, скільки зиску прибуває їй від другої людини.

« А благодать вважав більше не на те, що для неї корисне і вигідне, але на те, що громаді придасться.

« Природа радо приймає почесність і шанобу, а благодать усяку честь і славу здає вірно на Бога ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 54).

6. - ПОКЛІН СВІТЛУ

...« Мудреці прийшли в Єрусалим зо Сходу і спитали: « Де цар юдейський, що оце народився? Бо ми бачили його зорю на сході й прийшли йому поклонитись » (Матей 2,1-2).

Хто були ті мудреці? Звіздарі — жерці Персії або Арабії. На таку науку в тодішніх часах могли дозволити собі тільки люди з знатного роду. Тому то вони зайшли до Ірода царя за порадою. Але цей не знав, що має відповісти на їхні питання: Де Христос народився? І коли появился на землі? — Як багато ти знайдеш між теперішніми дорослими людьми таких, що живуть життям злиденного Ірода! Вони все мають: достаток, розкішні помешкання, доволі знання і хисту; вони знають усе, але не знають одного: не знають, де є Христос Господь? Де Його зустріти? — Чи такі не подібні душою до Ірода?!

Під час подорожі мудреців із рідних сторін до Єрусалиму багато людей бачило невидану до того часу сяйну зорю, але тільки ті одні попрямували туди за світлом її. А інші? Вони саме були тими « широкими колами громадськості », що насміхаються з кожного ідеального запалу чи з кожної безкорисливої самовідданости. До цих, на жаль, могло б пристати навіть багато теперішніх молодих людей. Такі на різні гарні події і справи вже « дивляться згори »; з погордливою посмішкою обмовляють більше старанних товаришів — товаришок, мовляв, той студент — то « кар'єрист », а та студентка — це « підлиза »; самі ж будують основи своїх майбутніх успіхів у науці на особливій запоручі якогось ро-

динного зв'язку, замість на власній сумлінній праці. До якого гурту із цих людей можеш ти зачислити себе?

Сяйна євангельська зоря наводить на думку молодії людини ще таке запитання: Чи я міг би — могла б уже тепер у своїх роках бути ясною зорею, що веде необізнаних до Христа? Може в колі твоєї родини чи твоїх друзів, в колеїі або університеті, в тому гуртку людей, що з ними працюєш, на літньому відпочинку в таборі чи оселі над морем — у горах, де воно не було б... Усюди ти зустрінеш таких, що поринули в темряву матеріалізму й додержуються кожного правила доброго виховання, а тільки не Божого закону. Будь провідною зорею для твоїх побратимів і посестер, які спотикаються на життєвих труднощах, на темрявих перехрестях згубних світоглядів; тут і там непомітно кинь словечко заохочення, подай спасенну думку — добру пораду, зокрема ж будь добрим прикладом твого послідовного й релігійного життя. В цих виявах ти засяєш Божим світлом — чеснотами.

Якже мудреці дійшли до околиць Єрусалиму, сяйно-провідна зоря зникла їм з овиду. Тому вони рішили розпитати про надзвичайну подію у столиці. Але що ж воно значить? Вигляд Єрусалиму буденний. Ніде й ніхто в ньому не говорить про новонародженого царя. Верхівка й учені жидівського народу ледве могли сказати, де його шукати. З виходом мудреців з Єрусалиму провідна зоря знову з'явилась і завела їх до Вифлеєму. І тут їх спіткала найбільш дивна несподіванка: замість побачити пишну палату з усякою розкішністю, вони увійшли до звичайної хати, де зустріли «дитятко з Марією, матір'ю його» (Матей 2,11). Чи такий образ не збентежив їх? Ні. Вони у скромненькій кімнаті, «впавши ниць, поклонились йому» (Матей 2,11).

В цій кінцевій події неабияка заохота для тебе. Ти палаєш святим огнем невпинних зусиль до чесного життя, рвешся з охотою до праці, щоб пробоем здобути свою незнану майбутність. Але в тих змаганнях може часто

занепадаєш духом? Може з причини безуспішних зусиль ти готов — готова здатися на призволяще — ласку долі? Помиляєшся! Поглянь на мудреців, що їм несподівано зникла з очей зоря — провідниця. Чи її зникненням вони знеохотились? Навпаки, ця напрямна втрата наказала їм за Божим натхненням звернутися за порадю до посереднього засобу. Вони не знехтували його, а покористувались ним, повірили йому й досягли мети. І ти, скільки разів хочеш відшукати напрям твоєї земної подорожі чи у важливій справі маєш прийняти постанову, викинь в неї, як Бог натхне, а ніколи не пожалуєш перевірки твоїх думок, замірів і вчинків.

Наостанку мудреці стали найкращим прикладом живої віри у своєму поклоні Божому Дитяткові. Вчися від них такої віри, що схиляється в молитві перед Господом Ісусом і кожною Його наукою, хоча б ти навіть не зміг — не змогла її збагнути. Пам'ятай, що ти скінчене створіння, а Бог безконечна Істота!

« Хто себе добре пізнає, той у своїх власних очах маліє і він не тішиться людськими похвалами.

« Колиб я знав усе, що є на світі, а не мав у собі любови (I Кор. 13,2), що помогло б мені воно перед Богом, що колись буде судити мене за моїми вчинками?...

« Вчені дуже хочать, щоб їх люди бачили і вважали за мудрих.

« Багато є таких речей, що їх знання або дуже мало, або таки ніякої користи душі не приносить...

« Велика сила слів не наситить душі, але праведне життя оживляє ум і чисте сумління дає велике вповання на Бога...

« Себе ні за що мати, а других завжди добре і високо цінити — це велика мудрість і праведність ».

(Тома Кемпійський, *Наслідуюння Христа*, кн. 1, гл. 2).

7. - В НАВЕЧІР'Я РІЗДВА

*« Добра вечір тобі, пане господарю: радуйся!
Ой, радуйся земле, Син Божий народився! »*

(Народня колядка)

В навечір'я Христового Різдва — у Свят-Вечір вітаю тебе стародавнім християнським привітом українського народу: Христос Рождається! Цей привіт — натхненний глибокою Божою правдою. Він містить у собі таїнство про обіцяного Спасителя, Якого появу — прихід на землю виразно висловив старозавітний св. пророк Ісаія: « Бо хлоп'ятко нам народилося, сина нам дано; влада на плечах у нього; і дадуть йому ім'я: Чудесний порадинок, сильний Бог, Отець довічний, Князь миру » (9,5). Цими словами той св. пророк висловив Божу величність, могутність, а перш за все — милосердя і любов віковичного Бога до людства, в ньому ж і до тебе.

У Свят-Вечір ізнову засяє радісна вістунка — зоря у вікні кожної української хати, яка вперше осяяла вертеп на вифлєемських полях. І над свят-вечірнім столом в українській родині з появою вечірньої зорі на небосхилі всі також почують хвалу небесного війська, яку « пастухи, що перебували в чистім полі та вночі стояли на сторожі коло своїх отар » (Лука 2,8), вперше почули: « Слава на висотах Богу й на землі мир людям його шподобання » (Лука 2,14). Яке величне прославляння Бога на небесних висотах, що обгортає людство Божим миром — спокоєм. Цей мир не обмине й тебе, якщо присиднаєшся до Божої прослави твоім земним життям.

Настрій Свят-Вечора сповняє серце — душу кожного

й кожної з нас невимовним чаром вікових звичаїв Українського Народу. З появою вечірньої зорі, після батьківських побажань, уся родина засідає до застеленого за свят-вечірнім звичаєм столу, при якому споживає дванадцять особливих страв. По святій вечері біля прикрашеної та освітленої ялинки всі співають рідні й милозвучні коляди та колядки. В проміжках між співом коляд старші віком згадують давні й незабутні Свят-Вечори і празники Христового Різдва в рідній хаті батьків — дідухів, чар різдвяних ночей, вродисті відправи в церквах — величне «З нами Бог», яке починають перед появою ранньої зорі, колядників із вертепом та святкову радість із приводу празникових гостювань.

Свят-Вечір збуджує в душі Українця — Українки не тільки милий і зворушливий спогад, але теж єднає його — її думки, наміри і змагання з ідеєю всього Українського Народу, так у його батьківщині, як і розсіяного по всьому світі. Тож ти своєю участю в різдвяних святкуваннях обнови в собі почуття належності до свого роду; скріпи твою свідомість у зв'язку національної належності до української спільноти, з якою тепер проживаєш у вільній країні; усвідоми собі, що ти член — членка Українського Народу, який створив свої звичаї, свою духову культуру на протязі тисячоліття. Ними треба тобі жити, їх у собі плекати, постійно відсвіжувати, щоб таким чином зміцнити твій зв'язок із родовим походженням.

Ось чому Свят-Вечір своїм змістом в Українському Народі — незабутній, багатий і глибокий!

*« Бог предвічний народився!
 Прийшов днесь із небес,
 щоб спасти люд свій весь
 І утішив вся! »*

(Різдвяна коляда)

8. - ПРАЗНИК РІЗДВА

« Різдво твоє, Христе Боже наш, засвітило світові світло розуміння: в ньому бо ті, що зіздам служили, від зізди навчалися поклонятися тобі, сонцю правди, і пізнавати тебе — схід з висоти, Господи, слава тобі ».
(Тропар Різдва)

Роковий празник Різдва Господа нашого Ісуса Христа стає перед тобою як пам'ятна подія з віковою програмою: « Слава на висотах Богу й на землі мир людям його вподобання » (Лука 2,14). Цією хвалою Господні ангели навчають: віддати славу одвічному Богу за визволення людства з неволі диявола і гріха, лиха й духовної смерти та прославити Його за остаточну перемогу з появою Господа Ісуса; а й запевняють вони мир — душевний спокій тим, що шукають його і стараються про нього. Христос Господь, як Учитель, раз-у-раз підкреслював потребу душевного спокою для людського життя. Господнього миру тепер потребує все людство, за ним тужить і твоя душа. Він же спочине на тій людині, в якій Господь знайде вподобання, це значить, в якій існує любов Бога і процвітає любов ближнього в родині, громаді, народі.

Величність Христового Різдва оповита в Українському Народі чаром вікових зичаїв, ніжністю натхненних коляд — творчістю народу, його переживань. Вона помилить його душу і сповняє невимовною радістю:

Ангел пастирям сказав: « Бог Месію вам послав », ...
Не в царській палаті, навіть не у хаті,
На пустині, ...

Діва Марія Сина родила.
Сіном притрусила, в яслах положила
Господнього Сина.

Тому — то:

Вселенная веселися!
Бог від Діви народився: ...
Радуйтеся всі люди враз,
Радість з неба прийшла до нас!

Цю повноту радості Український Народ оспівує
так:

Ой, вдарили у всі дзвони по усій вселенній:
Народився нам Спас-Христос, сам Бог явлений.

Над усіма ж нашими колядами велично лунає « Бог предвічний народився »... В цей бо празник за словами св. пророка Ісаї « народ... уздрів світло велике; над тими, що живуть у смертній тіні, світло засяяло » (9,1). В ньому Господь помножив наші радощі, веселощі побільшив (9,2).

Празник Христового Різдва щороку приносить духовну радість особливими настроями, душевними відчуттями й переживаннями відповідно до віку й розуміння в дитини, молоді, зрілої людини і старця. Цей празник не набридає нікому й не стає пережитим, бо Син Божий в яслах завжди дає нове збудження духа, нову Господню допомогу й надію на краще в майбутності нового року. Боже Дитя, сповите в яслах, постійно обдаровує християнську душу свіжою втіхою. Саме ці спонуки підносять величність Христового Різдва, — цього Різдва, що почало нову епоху в історії людства.

В народженому Ісусі всі бачать щось найбільш величне й радісне: « Христе, Боже, — співаємо в різдвяній богослужбовій пісні, — Твій прихід, Світло від Світла, Вітцівське Сяйво, все створіння проєвітило », тобто все людство, а в ньому кожного й кожному з нас. У цій самій пісні далі величаємо: « Царство твоє —

всіх віків царство, і влада твоя — по всі роди й роди » (Псалом 145,13). Цей вислів псалмопівця вказує на Ісуса в яслах із тридцятьтрьохлітнім життям Його, як на знак майбутнього та на допомогу й дороговказ для всіх задумів і зусиль із найкращими гороскопами й видіннями в дальші віки. Дитя — Ісус і Його життя, це найбільш переконлива проповідь і виступ проти безправ'я, гніту й заперечення права на належний прожиток людині. Христос бо Господь палав бажанням поліпшити долю людства й дати йому вічне життя.

Тож тепер які думки наводить тобі празник Христового Різдва? Може бути тільки одна думка: йти за Христовою зорею — наукою в дальшу мандрівку життя. З свідомости твого високого покликання повинна виникнути найбільша і щира радість, як теж певність, що Господь Ісус додасть потрібних сил у співпраці над твоєю обною.

Божому Синові приносять: земля — вертеп — притулок, пастухи й мудреці — дари. Які ж твої приносини від тіла й душі? Твоя родина, рідна Церква, рідна спільнота і твій піднесений погляд до неба за сяйною зорею; а особисті дари — чиста совість, праведна душа й сильна та добра воля, це бо запорука твого вічного життя.

*« Різдво Твоє, Христе Боже наш,
розсвітило світло розуміння:
в ньому бо ті, що звіздам
служили, від звізди навчалися
поклонятися Тобі сонцю Правди,
і пізнати Тебе — Схід з висоти,
Господи, слава Тобі! »*

(Тропар Різдва)

9. - ВИФЛЕЄМ АБО ОБМАН?

« І коли ангели знялись від них на небо, пастухи один до одного заговорили: « Ходім лишень до Вифлеєму та подивімся на ту подію, що Господь об'явив нам » (Лука 2, 15).

Відколи живуть люди на цьому світі, завжди бажали собі й надіялися від землі та від земного життя більше, ніж вони можуть дати. Ці бажання не минають і тебе, ти їх відчуваєш. Замолоду уявляєш собі твою майбутність у « рожевому світлі », мрієш про твій « земний рай ». І хоча бачиш ти, що іншим людям старшого віку життєві справи не так складаються, як вони хотіли, то все ж таки почуття твоїх мрій тебе « заворожують ». Тобі хочеться вірити, що в цій життєвій справі ти будеш винятком і твої мрії таки здійсняться.

Однак життя постійно йде своєю дорогою і людина на власному досвіді опісля пересвідчується, що мрія про земний рай, — це тільки спокуса. Адже умовини людського життя такі, що всякого роду життєві тягарі, труднощі, непередбачення, несподіваності, а вже найбільше страждання, гнітять кожну людину без різниці стану й обставин, неблаганна ж смерть покриває все. З оцих причин неможливо будувати справжнього раю, бо людське життя проходить своїми незмінними законами.

Та нові віки, це віки природничих наук, що надто влюбились у землю. Велич природи, яку вони пізнали, їх засліпила до тієї міри, що за думкою св. Апостола Павла, вона « проміняла славу нетлінного Бога на подобу, що зображує тлінну людину, птахів, четвероногих

і гадів» (Послання до Римлян 1,23). «Почуття землі», — за висловом німецького філософа Ніцше, — так сильно розрослося в людей і так дуже їх охопило, що повністю затьмило в їхніх душах «почуття неба», як густі й непроникливі хмари закривають сонце. Із спокуси вони зробили собі вчення, щось подібне до релігійного, яке, не зважаючи на всі очевидні неможливості, обіцяє, що на землі збудують рай, а планети будуть додатком до нього. Тому почали розповсюджувати гасло: «Небо залишаємо ангелам», а ми хочемо раю на землі. Всі новітні «ідеологічні» революції ідуть, а то женуться за тим уявленням, щоб провести основну «переоцінку всіх вартостей» (Ніцше), тобто, щоб спокусу повернути в закон, гріх — злочин у чесноту, занепад в успіх, фальш у правду. В наших часах комуністичні революції в цьому напрямі добилися недостатніх життєвих обставин і доходять до безвихідного крутежу. Всі вони поставили землі неможливі вимоги. І що діється? Хто силоміць вимагає від неї більше, ніж вона спроможна дати, той буде нищити й те, що вона має. Ось наслідки матеріальної і моральної руїни, що її завдають комуністичні революції. Колись Бухарін, речник московського більшовизму, оголосив: «Хочемо нової землі, нових людей і нової моралі!» — Який висновок із тих кличів? Хіба той, що весь дотеперішній лад і всі дотеперішні люди заслуговують на знищення. Це ж потрясальний життєвий фальш, що призводить до страшного божевілля — кривавої розправи.

Але Син Божий, Ісус Христос, Який прийшов на цей світ і спочив у яслах вифлємського вертепу впевняє людство, що всі ті революційні подуви пройдуть і прошумлять неначе бурі. До всіх життєвих доказів прийде ще один, що свідчитиме на дальші тисячоліття: найбільша і свята радість на землі це та, що її оспівують у нашій коляді — «над вертепом звізда ясна світу засіяла»; правдива участь людини в раю, це таємна ра-

дість із неба, яка вряди-годи сходить в її душу, коли на крилах живої віри вона єднається з Богом.

Тож ти в днях різдвятих свят іди разом з євангельськими мудрецами за зорею, що «йшла перед ними, аж поки не підійшла й не стала зверху, де було дитятко» (Матей 2,9). З ними зрадій радістю вельми великою; увійди до хати, в якій побачиш Дитятко з Марією, Матір'ю Його і, впавши ниць, поклонись Йому; наприкінці відкрий твої скарби й піднеси Йому дари, — твого чистого серця, справжнього християнського життя і братньої любови (Матей 2,10-11).

«Наші гадки і наші змисли нераз нас баламутять і вони бувають короткозорі.»

«Нащо здається велике мудрування над невідомими тайнами, за які ніхто не буде нас винуватити на страшнім суді, що ми їх не знали?»

«Це великий нерозум коли ми, не дбаючи про те, що корисне і конечне, самохіть звертаємо нашу увагу на речі цікаві, але шкідливі...»

«До кого віковічне Слово промовляє, тому не треба багато здогадів.»

«З одного Слова все постало і про те одне Слово все свідчить: і це той Первочин, що й до нас промовляє (Ів. 8,25).»

«Без Нього ніхто нічого не розуміє, ані здорово не думає.»

«О Пrawdę, Боже! З'єднай мене з Собою в вічній любові!»

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 1, гл. 3).

10. - МОЯ ЗАЯВА

« І всі, хто чув їх, дивувались тому, що пастухи їм оповідали » (Лука 2,18).

Розповіді пастухів про події вифлеємської ночі викликали в жителів тієї околиці неабияке здивування, але на ньому закінчилось їхнє зацікавлення. Звістку від них могли вони прийняти як повідомлення про якісь уяви чи привиди. Адже прихід обіцяного Спасителя всі уявляли собі більш явний і врочистий.

А Христос, — як та природа, що приховує свої незмінні закони, як та земля, що укриває благородні метали й камені. За ними треба шукати, до них наблизитися, щоб їх знайти відкрити й заслужити на них.

Господь Ісус уже у Своему Різдві ховається від людей. Родиться на відлюдді, де ніхто не сподівався — у вифлеємському вертепі. Крім Марії і Йосипа, ніхто з людей не знав про народження Спасителя. Хоч ангел сповістив простих пастухів про ту Божу тайну, але й вони муіли піти до вифлеємського вертепу щоб переконатися у правдивості його слова й побачити власними очима народженого Христа.

Багато людей було в ерусалимському храмі, коли Марія з Йосипом принесли Боже Дитячко до святині, щоб « поставити його перед Господом » (Лука 2,22), але тільки старець Симеон і пророчиця Анна пізнали й відкрили Його. Вони то були ті люди, що очікували утіхи Ізраїля і натхненні Святим Духом шукали обіцяного Спасителя (Лука 2,25-38).

Божество у Христі Господі було приховане. Його пізнали й відкрили лишень ті, що наблизились до Нього

тілом і душею. Навіть у розп'ятому і приниженому Ісусі один із двох повішених злочинців пізнав і відкрив Спасителя людства, сказав бо тоді: « Ісусе! Згадай про мене, як прийдеш у своє Царство » (Лука 23,42).

Не інакше діється і тепер. Тільки руїна, знищення і лихо приходять через застій а добра треба шукати, його здобувати й на нього заслужити.

Христос Господь є найдорогоціннішим добром для людських душ. Отож, не дивуйся, що Його треба шукати, на Його привласнення треба заслужити. Як же Його шукати? День-у-день, завжди, при кожній нагоді, бо, навіпаки, ті, що Його знайшли, також можуть Його втратити. Бога знайти й жити з Ним належить до Божого мистецтва. Св. Письмо багато разів навчає, що віра є Божим даром; Господа Ісуса знаходять лише ті, що їм сам Бог Його об'являє і вони Його сприймають. Так пастухам, старцеві Симеонові, мудрецяма і повішеному злочинцеві Бог об'явив, де і як можна знайти Христа.

Та знайти Господа Ісуса, це не вистачає; Його ще треба знати, але не так, як жидівський синедріон або теперішній безвірний світ. Той знав і цей знає на те, щоб Його принизити й убити. Від людини сповненої віри Господь вимагає знання « Христа розп'ятого: — ганьба для юдеїв, і глупота для поган, а для тих, що покликані... — Христа, Божу могутність і Божу мудрість » (Перше Послання до Коринтян 1,23-24). Хто ж порухає в християнському світі всіх тих, що від дитинства « знають » Христа, а визирають якогось нового пророка — спасителя. Чи такі справді знають Господа Ісуса? Знання нерівне знанню. На небозводі всі люди бачать увечорі, вночі зорі, але як дуже розходяться наукові поняття новочасних астрономів від простих понять звичайних людей! Подібне відношення різних людей до Христа.

Мала в погляді людина — малий світ її; неглибокий

ум людини — поверховний світ її. Дрібний ум уявляє собі, що все велике, надзвичайне, Боже десь далеко від нього, зовсім ув іншому світі. А Бог і Божа сила є всюди. Дрібне ж і поверховне почування людини, мов густа мряка затемнює її душу.

Христос Господь є Володарем історії людства. Він затьмарив усіх пророків, переміг усіх ворогів. У цей час проти Нього веде завзяту війну новітній ворог — « наука », тобто горда думка людини. Її меч проколює серця мільйонів, щоб « виявились думки багатьох », а чи виявилось, хто справжній спаситель?! Людству ж потрібний не якийсь новий спаситель, але потрібне нове порушення душі, щоб в Ісусі Христі наново відкрити Спасителя світу й Бога та удостоїтись Його оновленого об'явлення в душі кожного й кожної з нас.

Отож і ти шукай Христа Господа, зберігай в собі Його, наставляй « радіо » твого серця, щоб схопити значення ангельської пісні над вифлеємськими полями: « Слава на висотах Богу й на землі мир людям Його вподобання » (Лука 2,14).

« Щасливий той, хто розуміє, що то значить любити Ісуса, а себе, ради Ісуса, ні за що не мати.

« Нераз треба задля свого улюбленого і любові річ покинути, бо Ісус хоче, щоб Його Єдиного над усе любити...

« Хто прив'яжеться до створіння, той минеться з минуцим, а хто припаде до Ісуса, стане сильним на весь вік...

« Хочеш, чи не хочеш, треба буде колись з усім розстатися ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 7).

11. - МОЯ ГОТОВІСТЬ

« І як сповнилися дні очищення їхнього, за законом Мойсея, вони привели його в Єрусалим поставити його перед Господом » (Лука 2,22).

Оце коротеньке зауваження св. Євангелії містить у собі ту подію: Мати Марія, з Дитятком Ісусом на руках, стоїть у притворі єрусалимської святині, щоб відбутися обряд очищення згідно з наказом закону Мойсея. У визначеному місці святині, в гурті інших жінок — матерів, Вона жде своєї черги спокійно, покійно, із заглибленою душею в молитву. Зовнішній вигляд Пречистої Матері й Божого Дитятка не відрізняється від тих, що стоять побіч них. На руках вибраної Диви під простим і вбогим виглядом криється Бог з Своїм Божеством.

І ти старайся не судити нікого на підставі зовнішнього вигляду. Будь завжди обережний — обережна в тому, щоб не робити різниці між ближніми відповідно до їхнього нового вбрання і прибраної зовнішності. Таке бо міркування було б нерозважне й несправедливе, а найчастіше хибне. Судження із зовнішності свідчить про поверховність думки, погляду і про духовну марноту. Якщо вибиратимеш приятелів — приятельок на підставі їхніх калиток, повних грошей, вродливих облич або нових одягів, то за таке розуміння — уявлення заплаши тяжкими розчаруваннями в них і болючими прикростями від них. Сам же твій зовнішній вигляд нехай буде охайний і пристойний. Хто може дозволити собі, той нехай одягається гарно, з належним смаком, але у відповідному стилі. Однак, завжди надавай особливої ваги красоті твоєї душі, а не зовнішнім поглядам.

Але жертвування Христа Господа повинно збудити в тобі ще іншу думку. Пресвята Мати Марія принесла Дитяtko Ісуса до єрусалимської святині не тільки на те, щоб відбути згідний з приписом закону обряд Старого Завіту; в тому обряді Вона насправді пожертвувала Свого Сина небесному Отцеві, а Дитяtko Ісус, як Син Божий і Спаситель, віддав Себе з глибокою покорою на жертву за спасіння людських душ. Уже тоді був початок тієї жертви, що про неї з Божого натхнення провістив старозавітний св. пророк — псаломшівець і його пророцтво так влучно наводить св. Апостол Павло: «Ти не хотів ні жертв, ані приносу, але приготував еси тіло мені. Ти не вподобав собі ні воспалень, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: Ось іду, бо у сувої книги написано про мене, щоб учинити твою волю, Боже» (Послання до Євреїв 10,5-7). Ісус Христос, як споконвічний Син Божий, знав, яке завдання і які труднощі чекають Його на землі. Він знав і бачив ясно безмірність різних досвідів і Своїх страждань, а проте, ніщо не здержало Його від виконання Волі небесного Отця: «Чинити твою волю, Боже мій, я радий» (Псалом 40,9).

Яка ж майбутність твоя? Ти не можеш певно знати ні ясно бачити, що жде тебе в дальшому житті. Тепер може навіть не знаєш, яку постійну працю, галузь діяльності, який життєвий стан призначає тобі Боже Провидіння. Нині ти не передчувавш ані не передбачаєш, які життєві досвіди можуть спіткати тебе і які тягарі — хрести нестимеш у майбутньому житті. Без них не обійдеться на твоїй дорозі; їх ніхто не обминує і ти не обминеш. Може уявляєш собі, що доля устелить твою дорогу запашинами рожами, але май на увазі, що вони оброслі колючками, які ранять і спричиняють дошкульний біль.

Отже, як годиться тобі в юних літах підготовлятися до життя? Крім здобуття потрібного знання, набувай звичаю під час проходження на самоті, чи на роздумі в гар-

ний зоряний вечір, чи в тихій молитві в затишку, жертвувати небесному Отцеві твої пляни, наміри, майбутність твого земного життя. Хоча ти молодий — молода, проте старайся завжди бути близенько Бога. Будь слухняний — слухняна Його законові. Будь вірний — вірна у збереженні Його науки. Тільки таким чином збережеш праведність твоєї душі і твою приязнь із Богом.

Якщо так проведеш твоє життя, то на схилі твого віку зможеш спокійно повторити слова євангельського старця Симеона: «Нині, Владико, можеш відпустити слугу твого за твоїм словом у мирі» (Лука 2,29).

« Ісус має тепер чимало приятелів свого небесного царства, а замало своїх хрестоносців.

« Має багато жадних потіхи, але обмаль таких, що бажать собі прикраси.

« Він застав дуже багацько товаришів при столі, але обмаль в поміркованості.

« Всі бажать з ним веселитися, але мало хто хоче щось задля Нього перетерпіти.

« Багато людей іде за Ісусом аж до ламання хліба, але мало хто аж до пиття чаші страждання.

« Чимало людей віддає честь Його чудам, а мало хто йде вслід за неславою Його хреста.

« Багато людей любить Ісуса, доки не стріне їх яка прикрість.

« Багато хвалить і благословить Його, поки одержить від Нього які потіхи ».

(Томас Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 11).

12. - МОЄ ЗАВДАННЯ

« Хіба він не син теслі? Хіба не його мати зветься Марія? » (Матей 13,55).

Мешканці містечка Назарету, де проживав Господь Ісус ізмалечку до тридцятого року життя з Матір'ю, Марією, та опікуном, Йосипом, не знали Божої таємниці щодо Його Особи — походження. А що Йосип був тесля, то всі назаретанці звали Христа Господа сином теслі. Сусіди спостерігали щоденне життя, спершу хлоп'яти, опісля юнака, Ісуса, й захоплювались Його особливою чеснотою, тобто працьовитістю. Він у Назареті не проживав, як дитя з чарівної казки, чи як юнак з уявної повісти, а працював у поті чола. Св. Євангелія потверджує, що тогочасні мешканці Назарету звали Христа навіть теслею: « Хіба ж він не тесля? » (Марко 6,3). Годинами працює схилений над обробкою дощок, пила й долото віддавляють Йому долоні, каплі поту зрощують Його чоло, проте, під час тієї праці на Його юнацьким обличчі відзеркалюється розлитий невимовно милий чар. Що Він хотів тим Своім прикладом виявити? Хотів оповістити: хто б ти не був — була, син — донька вбогих чи заможних батька й матері, не можеш ледарювати, а мусиш працювати!

Ти змалечку до сьогодні дістаєш усього подостатком від твоїх батька й матері. Що ж даєш їм навзаємін? Чи старасяся принаймні послужливістю, чемністю, працьовитістю показати їм твою щирю вдячність? Гідний — гідна пошани той син, та донька, що вдома в чімнебудь допомагає батькові й матері. Допоміжна праця в потребі не стає на перешкоді студентові — студентці, щоб він

був відмінним — вона була відмінною в науці. Шана їм! Хто молодшим братові й сестрі поясняє шкільні завдання, хто причиняється до їхнього виховання, гідний — гідна похвали. Хто допомагає в упорядкуванні кімнат, у кухні, городі — саді, в родинній праці, заслужує на пошану в Бога і людей. Та бувають інші студенти — студентки, які не соромляться наказувати навіть батькові й матері обслуговувати їх у дрібницях, чи докучають усім своїми нестерпними примхами; або є і такі, що їх мучать нудьги, але вдома й пальцем не ворухнуть.

Та може твої батько й мати не потребують твоєї помочі у фізичній праці. Так тоді будь старанний — старанна в науці, щоб виконати обов'язок! Обов'язок! — важливе і святе слово! Вояк гине на війні, він тільки виконав свій обов'язок. Лікар, священник заразились від хворого, коли виконували свої обов'язки. А студент — студентка? Якщо сидить при науці, заглибився — заглибилась у важку математичну задачу, в заплутане правниче питання, в нерозв'язане медичне визначення, в послідовне філософічне поняття, вивчає наукові завдання, хоч би це йому — їй приходило важко, — кожного разу виконує свій обов'язок. Знай, що земля не утримує неробів, ледарів і дармоїдів, які вештаються по найгірших дільницях великих міст; не дозволяй їм приміститися в домах українських родин. Кожна людина з Божої установи мусить працювати у вибраній ділянці; не важно, чи прийдеться їй чистити вулиці, чи підбивати підметки, чи обробляти рілля, чи ставити будинки, чи лагодити новий електронічний прилад, чи виконувати фізичну або умову працю. І ти мусиш брати участь у цій велетенській праці, в якій людство виконує наказ Творця всесвіту і завдяки їй володіє землею.

Я ж відчуваю відразу до науки! Так не хочеться мені вчитись! — виправдується не один студент — не одна студентка. Справді! Наука тобі не до смаку? А

хліборобові смакує важка оранка, або ливарникові пекуче литво? Затям собі, що праця, це zarazом страждання і біль, якими людство силчає Богові борг першого бунту, ще того в раю. Ото, за кару кожна людина мусить важко працювати: « В поті лица твого їстимеш хліб твій » (Буття 3,19); а щоб ту покуту зробити легшою, сам Господь Ісус подає нам усім найкращий приклад тридцятирлітнього життя, прожитого в праці, хоч Його не доторкнулась пляма найменшої провини.

Христос Господь від хлоп'ячих літ життя в Назареті освячував працю, її поблагословив і таку передав тобі. Отож, ти вмій оцінювати твою працю, старайся виконувати її постійно й сумлінно, а будь певен — певна, що вона освятить твоє земне життя і допоможе тобі здобути вінок вічної слави. В твоїй праці май завжди перед очима слова св. Апостола Павла: « Кожний отримає власну нагороду згідно з своїм трудом » (Перше Послання до Корінтян 3,8).

« Чи в тім є може щось велике, щоб я Тобі служив? Тобі ж усяке створіння повинно служити! »

« Тобі служити, не має видаватися мені чимось великим; але радніш мені видається чимось великим і дивним те, що зволяєш мене такого бідолаху і негідного, прийняти за слугу і приєднати до Своєї святої челяді. »

« Ось, все Твоє, що маю і чим Тобі служу. Але, навпаки, Ти більше мені служиши, аніж я Тобі. »

« Ось, небо і земля, що їх створив вси на службу людині, стоять готові до послуги і щодня виконувати всякі Твої прикази. »

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 10).

13. - ОКРАСА ЮНАЦТВА

«Через три дні знайшли його у храмі, як він сидів серед учителів та слухав і запитував їх» (Лука 2,46).

Господь Ісус, коли мав дванадцять років земного життя, пішов із Матір'ю Марією та опікуном Йосипом на свято до храму в Єрусалимі. Св. Євангелія зокрема підкреслює, що Пресвята Родина пішла, «як був звичай, на свято» (Лука 2,42); так бо велів Закон Мойсея: «Тричі на рік мусить показатися вся чоловіча стать перед Господом Богом» (Вихід 23,15-17). Щойно в поворотній дорозі після свята Марія і Йосип завважили, що Ісус пропав. По довгих, повних тривоги, шуканнях знайшли Його третього дня в єрусалимській святині, «як він сидів серед учителів та слухав і запитував їх» (Лука 2,46).

В короткому описі тіві події св. євангелист Лука змальовує душевні переживання двох Осіб в особливих обставинах: тривожний смуток Пречистої Богоматері Марії та гідну подиву скромність Її Сина Ісуса.

Пресвята Богородиця шукала пропалого Ісуса з великим болем материнського серця. А чи ти зумієш невідкладно шукати Господа, скільки разів трапилось тобі те нещастя, що твоя душа втратила Його через тяжкий гріх? Божа Мати не зазнала спокою ані вдень, ані вночі на протязі трьох днів, поки не знайшла втраченого Сина. Ти теж привчай твою душу до такої вразливості, щоб вона не могла перебути ні одного дня, який провела б у стані тяжкого гріха, як також, щоб не повернув їй спокій до того часу, поки в прощальній благодаті св. Тайни сповіді не відшукає втраченого Христа Господа.

Ісус, хоч юнак, але, як Син Божий, всевідаючий, сидить серед учителів Закону з такою непоказною покорою, наче справді хотів би навчитись нових речей та з молодечим зацікавленням і ввічливо випитує їх про справи на часі, немов потребував би їхньої відповіді. Дійсно не завадило б поставити молодого Ісуса, Який уважно слухає і покійно запитує, за взірець багатьом сьогочасним юнакам і дівчатам, не знати з чого пихатим. Звідусіль чути скарги на визивні поведінки молоді в товаристві старших, наче хотіли б усіх перебалакати; насправді ж вони лише виявляють брак виховання. Юний Господь Ісус своїм Божим знанням перевищував усіх, що відмічає св. євангелист Лука в описі Його побуту в храмі: «Усі ті, що його слухали, чудувались його розумові й відповідям» (2,47); проте, Христос був скромний і ввічливий. Не так воно буває в теперішньому часі; між молоддю ти зустрічаєш таких, що чим більше мають усякої всячини впереміш, тим голосніше плетуть ані до ладу, ані до прикладу; а чим менше знають, тим сміливіше ображають усіх.

Ти, зате, коли запитують тебе, тоді відповідай ввічливо й чемно; коли ж хочеш дізнатися про щось, тоді запитуй скромно, так, щоб із твоєї поведінки сяяла привітність молоді дуні, дисциплінованого юнака — дисциплінованої дівчини. Саме так поведився юний Ісус у храмі.

У здоровій молоді є певна сила волі, що напружує до величі; це не пиха або зарозумілість! Навпаки, в молоді, що не укладає великих плянів на майбутнє, або знищила ті фізичні сили хвороба, або припинив у неї духові сили аж до каліцтва тяжкий гріх.

Покора зовсім згоджується з високими замірами. Тільки хто хоче стати великим — великою, нехай докладно визнає, в чому справжня велич! Шлях бо до величі не можуть вказувати сліди крові, жорстокости, кривди, ганьби або сорому.

Але ж ти хочеш бути винахідником, політичним діячем, великим письменником — великою письменницею, мистцем, ученою людиною. Даремно! Той шлях не кожному — не кожній відкритий.

Слухняний і роботящий Ісус відкрив перед нами подвійний шлях правдивої духової величі, що ним усі можемо йти вперед. Юний Христос, хоча був Сином Божим, не соромився слухатись людей і виконувати людську працю.

Над входом до ботанічного городу в Гіссен, у Німеччині, стоїть напис: «*Deus in minimis maximus!*», значить, «Бог у найменших речах найбільший!» Правдивість цього вислову доводить не тільки чудове життя рослинного світу; воно згідно з нечисленними й доцільними законами працює в тиші, непомітно для людського ока. Але ще більше переконує в правдивості цього вислову юна душа, що любить Бога. Та душа, яка зростає і розгортає свої пахоці перед Його Обличчям тихим, покірним, сяючим виконанням добрих учинків. Господь Ісус якраз тому переміг, що умів однаково бути слухняним Своїм Матері та опікунові на землі й одвічному Отцеві: «*Бо зійшов я з неба не для того, щоб волю власну чинити, а волю того, хто мене послав*» (Йоан 6,38).

«Наділи мене, найласкавіший Ісусе, своєю ласкою: нехай вона буде при мені і працює зо мною і перебуває в мені вірно аж до кінця.

«Дай мені завжди тільки того бажати й хотіти, що Тобі миліше і Твоєму серцю дорожче.

«Твоя воля нехай стане моєю, а моя воля хай завжди йде слідом за Твоюю і якнайкраще годиться з нею.

«Хай я одного і того самого хочу, що Ти і хай я не можу чого іншого бажати, як тільки того, чого Ти хочеш і чого не хочеш».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 15).

14. - ВАЖЛИВІСТЬ ПОКЛИКАННЯ

« І сказала йому його мати: « Дитино, чому ти це так зробив нам? Ось батько твій і я, боліючи, тебе шукали » (Лука 2,48).

Ісус Христос, як син — юнак, знав, що завдасть Матері й опікунові великого болю, коли відлучиться від них в єрусалимському храмі; проте, не поставив батьківського жалю понад Божу волю. Він же піддався волі небесного Отця в тому, що залишився в тій службі, яка належить Його Отцеві; значить, коли йшлося про те, щоб покійно виконати Божу волю, ніяка перешкода не була для Нього надто велика. Й тому на питання Матері Марії Ісус відповів: « Чого ж ви мене шукали? Хіба не знали, що я маю бути при справах Отця мого? » (Лука 2,49). Оце риса показна й гідна подиву в юному Ісусі: Він ясно бачить перед Собою Своє покликання і ніщо не зможе Його захитати в ньому, хоча Мати й опікун Його « не зрозуміли слова, що він сказав їм » (Лука 2, 50).

Не виключене, що й ти можеш відчутти в собі таке життєве покликання, яке не справдить надій твоїх батька й матері, або, просто, натрапить на їхній опір. І я запевняю, що щасливий той юнак — щаслива та дівчина, який — яка може розпочати життєву професію з благословенням батька й матері; але, на жаль, може трапитися, що вступ на шлях розпізнаної життєвої професії зустрінеться з опором волі їх, яка спрямована до іншої мети. Те жалюгідне перехрестя шляхів часто й густо трапляється тоді, коли розумний, здібний, милий юнак — розумна, здібна, шляхетна дівчина, з доброї

родини почує заклик Христа Господа «до дому Отця Його» — почує покликання до духовного стану, священницького або чернечого.

Славетні родини католицьких народів бачать особливе Боже благословення для себе в тому, коли якогось із їхніх синів — якусь із їхніх доньок покличе Господь Ісус на Свою службу. В нашому народі, на жаль, релігійне життя освічених родин часто буває холодніше й коли син або донька звернеться до батька й матері у справі свого покликання: — Батеньку — мамусю, я бажав би — бажала б присвятити моє життя Божій справі, святій і рідній Церкві!

А той замір навіть часто зустрічається із суворою забороною батька чи роздратованим запереченням матері:

— Сину — доню, вибирай звання, яке хочеш! Але бути священником, а вже ченцем — черницею, ні за що в світі! Не на те я виховував — виховувала тебе і дбав — дбала за твою освіту, щоб ти в'янув у кімнаті духовної семінарії або ще гірше нидів — ниділа в мовчазній келії відлюдного монастиря... Шукай, дожидайся пари... не засуджуй твій рід на вимирання... без тебе, сину — доню, зникне з родини моя потіха! —

Матеріалістичні погляди сьогочасних батька й матері придушують іскру Божого покликання в серці рідної дитини; багатьом батькам і матерям годі спромогтися на прагнення вищого і кращого добра своїм дітям.

Ти ж не піддавайся в тих тяжких хвилинах проби. Якщо Христос Господь поклав на твоїм чолі печать Свого покликання, то твій замір урешті вдасться здійснити. Витримай при Господі, проси потрібного просвічення у зміцненні твого покликання з року в рік, аж до закінчення середньої чи вищої школи. Після закінчення однієї чи другої школи, із «зрілим» умом, іще раз стань перед батьком і матір'ю, щоб заявити твоє бажання піти на службу Христові, рідній Церкві й рідному народові. Як же запримітиш, що вони з боєм у

серцях згодяться на твоє рішення, то нагадай їм слова дванадцятилітнього Ісуса: «Хіба (ви) не знали, що я маю бути при справах Отця мого?»

Божя Мати й опікун Йосип певно заплакали, коли гадали, що втратили Сина Ісуса, але радувались їхні серця, коли знайшли Його в Божому храмі. І твої батько й мати спершу може оплакуватимуть утрачені успіхи в іншій професії сина — доньки, та будь певен — певна, що радість обніме їхні серця, як за кілька років побачать тебе в Божій святині, перед Господнім престолом, при твоїй першій Божественній Літургії, або коли почувуть про місіонерську працю доньки в українських парафіяльних громадах.

Отоді така родина склала велику і святу жертву Всевишньому Богові, рідній Церкві й рідному народові. На такій родині спочине Боже благословення, вона відчує і запримітить його в усіх ділянках свого життя.

«Яка велика сила, Господи, Твої солодкої радості, яку Ти заховав для тих, що Тебе бояться!» (Пс. 30,20).

«А чим то вси для тих, що люблять Тебе? Чим для тих, що всім серцем Тобі служать?»

«Справді незимовна солодкість оглядання Твого, яким Ти щедро нагороджуєш тих, що люблять Тебе!»

«Свою солодку любов Ти тим найбільше проявив у мені, що створив вси мене, коли мене ще й не було, а коли далеко від Тебе блукав, Ти покликав мене назад до себе, щоб я Тобі служив та й ще приказав, щоб я Тебе любив...»

«Над усяку надію Ти змилювався над своїм слугою, і над усяку заслугу Ти обдарував мене ласкою і приязню.»

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 10).

15. - НАЙВАЖЛИВІШИЙ ОBOB'ЯЗОК

« I він пішов з ними й повернувся у Назарет і був їм слухняний » (Лука 2,51).

Пресвята Діва Марія і св. обручник Йосип, знайшовши улюбленого Сина Ісуса в єрусалимському храмі, втрійку вернулись додому в Назареті. Події тридцятьох років життя Ісуса Христа в тому містечку св. євангеліст Лука подає в оцих трьох словах: « був їм слухняний ». Кому? Матері й опікунові — звичайним людям. Оцю найбільш гідну чесноту в молодості Божого Сина — Христа до тридцятого року Його життя підкреслює св. Євангелія і наводить під розвагу всій молоді: на чому має будувати розвиток свого юного життя.

Господь Ісус був слухняний не тільки в дитячому віці, в молодості, в розквіті віку, але також у зрілості літ. Така ж підвладність не припадає до вподоби сьогочасній молоді: — Бути слухняним хлопчиком — дівчатком, це мені зрозуміле; але в молодечих, тим більше в дорослих літах, це принизливе. Нехай залишать мене в спокої. З якої бо причини мають дізнаватися: З ким приятелюю? Куди йду після науки в школі чи після праці? Де проводжу вечори? звідкіля вертаюся додому після півночі, а то вже над ранком? — Чи мало таких вередливих можна зустріти між теперішньою молоддю? Чи тільки вередливих? А бундючних і докучливих. Таке ж наставлення — безпідставне! Адже, Христос, усевладний Син Божий, покійрно слухався Своєї Матері і Свого опікуна. Якщо, отже, Він міг бути слухняний звичайним людям, то й тебе не принизить не тільки сама слухняність, але й сердечна залежність від твоїх батька й

матері. У роздумі над цією справою варто піти за радою Господнього мудреця: « Пильнуй, мій сину, заповіді батька твого, не відкидай навчання матері твоєї. ...Бо заповідь — то світильник, а навчання — світло; повчальні докори — дорога життя » (Приповідки 6,20-22).

Отож, те, про що просять тебе батько й мати, зроби негайно, а не після півгодинних вередувань, і зроби у твоїй спроможності якнайкраще. Якщо вони просять твоєї помочі в домашній праці чи потребі, то не відповідай децю сердито, що якраз маєш охоту дивитись на телебачення або слухати добірної музики чи змісту програми в радіо; коли ж хочуть послати тебе за покупками, тоді не вимовляйся силою-силенною шкільних завдань або наміченою роботою.

Обов'язкова підвладність у св. Родини в Назареті не тільки гідна уваги кожного християнина — кожної християнки, але вона стала найкращим прикладом для всіх, що живуть родинним життям. Хто ж був перший у св. Родині? Людське міркування відповідає: природно, що перший був Господь Ісус, адже був Сином Божим; по Ньому наступає Богомати, а по Ній щойно Йосип. Як же насправді було? Навпаки: перше місце зайняв опікун Йосип, друге Божа Мати, а третє молодий Христос. Гідна подиву річ! Чого хотів нас навчити Ісус у тому порядку? Слухняности, пошани влади, шанування батька й матері та законних зверхників. Цей Христос, що є Богом, у дитячих і юних літах Свого життя вмів привчитись до слухняности людям, а коли доріс у літах, тоді міг сміло навчати: « Віддайте ж кесареве кесареві » (Матей 22,21), тобто будьте слухняні не тільки батькові й матері, але й державній владі та її законам.

Пошана влади! Тепер мабуть бракує цього вислову у словнику багатьох із молоді. Нині юні велетні і красуні зуміють не залишити на ближньому сухої ниточки, розкритикувати небо й землю, школу, професорів і батька й матір, працедавців, християнську релігію і цер-

ковну владу! Що було перед ними до цього часу, те все «одне велике ніщо»... Чого навчає Христова Церква, те «застарілі поняття»... Перед чим остерігають їхні батько й мати, те все «відсталість старосвітських людей»...

Христос Господь був слухняний Матері й опікунові. А деякі з молоді сподіваються, навіть очікують, щоб скоріше батько й мати були їм піддані, щоб ці скакали під їхню дудку, щоб їм у всьому прислухувались. Такі сини — доньки ставляться зневажливо до батька й матері, нехтують ними, вважають їх за своїх слуг.

Оці розуміння нехай будуть не тільки далекі від тебе, а й осоружні тобі, пам'ятаючи, на заввагу Господнього мудреця: «Стежка життя — берегти науку; хто відкидає картання, — ходить манівцями» (Приповідки 10,17). Ти будь певен — певна того, що твоя підвладність батькові й матері та владі вийде тобі на добре: «Слухай пораду й приймай навчання, щоб стати мудрим наостанку» (Приповідки 19,20).

«Сину, хто хоче відсторонитися від послуху, той відсторонюється від благодаті...»

«Тому, що ти досі ще дуже недоладно любиш себе, то бойся здаватися цілком на волю других людей.»

«А що в тім велике, якщо ти, порох і ніщо, піддаєшся ради Бога другій людині, коли Я, Всемогучий і Найвищий, що створив усе з нічого, ради тебе покійно піддався людині?»

«Я став найпокірнішим і найнижчим за всіх на те, щоб ти за моєю покорою перемагав свою гординю.»

«Порошино, вчися слухати! Земле і глино, вчися коритися і гнутися під ногами всіх людей!»

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 13).

16. - ОБОПІЛЬНА ЗРОЗУМІЛІСТЬ

« Але вони не зрозуміли слова, що він сказав їм » (Лука 2,50).

У теперішніх часах обов'язок слухняности неприємно звучить у серцях багатьох із молоді. Що спричинює цю немилу звучність у їхніх серцях? Насправді, вдумливі юнаки й дівчата деколи жаліються, що батько й мати їх не розуміють. На таку скаргу нелегко дати розв'язну відповідь.

Та поки ти почуєш її, найперше поставмо таке питання: чи взагалі можливе, щоб батько й мати не розуміли свого сина — своєї доньки? Це, на жаль, можливе. Адже трапляється, що батько й мати не мають вищої освіти, і як такі, не можуть збагнути обсягу думки студента — студентки у віці дозрівання; а й можливе також, що освічені батько й мати не розуміють своїх синів — доньок, які борються з бурями юнацького — дівочого віку й виявляють у відношенні до них багато недовареної або, як то кажуть, зеленої односторонности. Такі безперечні явища свідчать про те, що обопільна « незрозумілість » може бути джерелом багатьох прикростей і чварів — сварок, як і однаково свідчать вони, що її спричиняють не тільки самі батько й мати.

А хто? Я? — питаєш здивований — здивована.

Ти не сам — не сама, але також ти спричиняєш до обопільної « незрозумілості », якщо не старася розважливою розсудливістю вигладжувати точки тертя в суперечних поглядах. Господь Ісус, не зважаючи на те, що Він — Син Божий, був слухняний простому, невчену тесляреві Йосипові. Він зухвало не відповідав йому,

як цей хотів Його вчити теслярської роботи, але з вдячністю приймав те все, що робили для Нього Мати й опікун.

Твої батько й мати може менше освічені від тебе, не вчилися аналітичної математики, сьогочасної фізики, хемії чи медицини, може не читали стародавніх кляси-ків, значить, у цих ділянках ти більше знаєш від них. Проте, вони краще знають людське життя і в їхніх сер-цях жевріє батьківська любов, у теплоті якої можна розтопити всі непорозуміння. Якщо ж твоя овдовіла мати дбайливо піклується тобою, в юнацькому чи ді-вочому віці, то ти відчуй в її розпорядженнях або заува-женнях, чи й у докорах зажурену материнську любов. Зауваження батька й матері інколи можуть здаватися тобі дитинячі або перебільшені, але насправді вони об-ґрунтовані досвідом їхнього життя. Тому, не сердься, не дуйся, не грюкай дверима й не виходь розсерджений — розсерджена з дому, але, хоча б навіть ціною пере-можи себе, з вдячністю поцілуй батьківську й материн-ську руку. Дороговказом у цій настанові нехай буде пересторога св. Апостола Павла: « Діти, слухайтеся бать-ків у вьому, бо це Господеві вгодне » (Послання до Ко-лосян 3,20).

Син Божий, Ісус Христос, був слухняний звичай-ному тесляреві, у щоденних справах, на протязі тридця-тьох років. Чи тільки до того часу? Де ж там! Він був слухняний протягом двадцятьох століть християнства, аж до сьогодні. Кому? Щоб дати нам приклад, Він був слухняний законові Мойсея, — підпорядкувався всім його розпорядженням, законам світським, — виконував усі державні обов'язки, і кожному, що просив Його чогонебудь. « Господи, змилуйся над моїм сином, бо він причинний і тяжко нездужає » (Матей 17,15), благає батько і Господь Ісус оздоровив нещасного сина. Зажу-рена мати кличе до Христа: « Змилуйся надо мною, Го-споди, Сину Давида! Біс мучить мою дочку страшенно »

(Матей 15,22); після випробування віри цієї матері в поміч Божественного Вчителя навіжена донька відразу видужала. Два сліпці кликали до Ісуса: « Господи, Сину Давида, змилуйся над нами » (Матей 20,30), а Він доторкнувся їхніх очей і вони негайно прозріли. Христос Господь, Спаситель усього людства, був слухняний на беззаконному суді і Своім катам на горі Голготі. Щобільше, Ісус Христос є і буде слухняний кожному Своему священикові до кінця світу; на цього бо слово з'являється Син Божий кожної хвилини під таїнственими видами Пресвятої Євхаристії. Кожна Безкровна Жертва — Служба Бога у Христовій Церкві, що Її приносить священик небесному Отцеві, це наявний доказ слухняности Сина Божого.

Якщо, отже, Божественний Спаситель дає тобі такий очевидний і безперервний приклад слухняности, то чи ти можеш поводитись — робити навпаки своєю неслухняністю? Така поведінка не годиться з християнською наукою — мораллю. Тож від сьогодні ти виріши піти за заявою Господа Ісуса: « Їжа моя, волю чинити того, хто послав мене, і діло його вивершити » (Йоан 4,34).

« Сину, візьмися до себе і не допускай, щоб гординя животіла в тобі, але будь підлеглим і маленьким...

« Нечистий грішнику, що можеш відповісти тим, що дорікають тобі? Ти ж стільки разів образив Бога і не раз вже заслужив собі на пекло!

« Але моє око зглянулося на тебе тому, що твоя душа була в моїх очах цінна... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 13).

17. - ПОТРЕБА МУДРОСТИ

« Ісус же зростав мудрістю, літами й ласкою в Бога та людей » (Лука 2,52).

З першого погляду дивно звучить оце євангельське зауваження. Як же ж то — споконвічний Бог, Син Божий, зростав мудрістю? Не так у Нього було. Повноту мудрости Він мав від початку, але спочатку вона була в Нього прихована, а з року на рік Він виявляв її щораз більше. Подібно, як світло й теплота сонця має в собі завжди ту саму силу, проте, з кожною хвилиною, від його сходу, сяйво й теплота його щоразу могутніють. Господь Ісус хотів дати приклад кожній людині, — дітям, молоді й дорослим, як мають прожити земне життя; ось, тому Він хотів пройти всі ступені розвитку життя, тобто, вік — лепетливого немовляти, забавного хлопчика, товариського юнака й дорослого чоловіка.

Бог очікує, щоб і ти з кожним днем ставав мудрішим і досконалішим — ставала мудрішою і досконалішою, щоб ти день-у-день, хоч одним кроком наблизився — наблизилась до Нього.

Св. євангелист Марко пише, що Христос Господь « усе гаразд учинив » (7,37), тобто свідчить, що кожен учинок Його найбільш підходив тому вікові, який саме переживав. Ісус не шукав освячення в дивній поведінці, не хотів виказати Себе юнаком, коли був малою дитиною. Якже ж доростав у юнацьких літах, не вдавав із Себе дорослого чоловіка, не судив про все, не намагався, щоб усе було так, як Він того бажав. Щоденна молитва, праця і відпочинок мали свої місця і час. А як буває в тебе?

Все на світі розвивається, виростає. Дрібне насіннячко впадає в землю, кільчить, зарощує корінці, розростається в билину чи дерево. З яєчка виводиться гусениця, яка змінюється в личинку, а ця перетворюється у строкатого метелика. Ти так само розвиваєшся, виростаєш згідно з природними законами, приміненними до тебе. Ти також розростаєшся з року на рік, особливо ж у роках дозрівання, коли то розвиваєшся на очах перед усіма. З глибин бо підсвідомого життя виринають і шумують у тобі незнані до того часу думки, жадаби, неясні здогади, а то й настирливі бажання. Отже, дивися, щоб ти на зразок юного Ісуса зростав — зростала мудрістю й ласкою, а не заблудив — не заблудила на слизький схил морального зіпсуття; його кінцевий вислід — упадок і жахлива моральна гниль.

В кожному юнаку — кожній дівчині в розквіті віку, що з релігійним проінняттям працює над виробленням своєї душі, розвивається снага духового розвитку в майбутньому житті. Праця над собою виховала велетнів у Старім Завіті — Йосипа, Мойсея, Давида, у стародавньому світі — Платона, Аристотеля, Олександра Македонського, у християнським світі святих — Івана Золотоустого, Івана Дамаскина, Франціска, Тому Аквінського, Тересу, а в історії рідної Церкви святих — Антона Печерського, священномученика Йосафата Кунцевича та Слугу Божого митрополита Андрія Шептицького. Ти увійди в душу кожного юнака — кожної дівчини, відчуй його — її передчуття і надії. Їхня душа нагадує море: дорогоцінні перлини ховаються в його — її глибинах, в яких однак грозять йому — їй постійні небезпеки. Їхня душа як праліс: у ньому розлягається спів незліченного птаства, але в його глибі одночасно виє дика звірина.

Скільки то болючих розчарувань зазнали батько й мати, вихователі і священники — вчителі Божого закону від тих синів — юнаків, доньок — дівчат, що для добра

їхніх душ присвятили стільки самовідданої праці. Той батько, та мати, ті вихователі і священники тільки згадують ті часи, коли їхні сини — юнаки й доньки — дівчата до віку свого дозрівання зростали з чистими й осяйними радістю очима. Якже ж настав цей вік дозрівання в них, щоправда далі зростали, але вже не благодаттю і не перед лицем Бога. З кожним місяцем ті юнаки почували себе сильнішими й мужніли, дівчата розцвітали, з року на рік їхня зачіска ставала більш вишуканою, убори були більше згідні із забаганкою того часу, танці в них появилися чудні, а з погляду моралі жалюгідні, розмови зраджували щораз більший занепад пристойності. Їхні поведінки виявилися щораз більш розбещені, пристрасні, недбайливі й легковажні. А їхні душі?... Одного дня згаснув ясний промінь очей, з обличчя зникли квітучі рожі чистої душі, в їхніх душах завалився живий храм Святого Духа, а юнак — дівчина, що впав — упала на дорозі Божого закону й загрузнув — загрузнула в гріхах, із зморщеним чолом гірко плакав — плакала над звалищами за втратою Божої краси — сляної ласки.

Якщо те все ти береш на увагу, то подивись на дотеперішнє життя твоє і спитай себе: «о, я зростаю? Успіхи в науці маю. Адже вже за мною середня школа; а в колегії, тим більше в університеті, дотепер знання я значно поширив — поширила; в моїй же ділянці його глибоко осягнув — осягнула розумом». Але чи одночасно ти вивчаєш основу життєвого знання твого — християнську релігію, об'яву незмінних правд і законів Творця всесвіту — твого Бога? Наскільки ти вже заглибився — заглибилась у них, засвоїв — засвоїла їх? В особистому й товариському житті ти йдеш із духом часу. Куди ж він веде тебе? Чи на його шляху ти стаєш із дня на день щораз ліпшим — ліпшою? Чи ти, як член — членка релігійного або виховно-освітнього товариства, вмієш і маєш відвагу обстояти думку своїх

переконань за святощі християнської релігії? Чи ти збагнув — збагнула справжню духову вартість того товариства, що його членом — членкою ти є? Ти, український студент — католик, українська студентка — католичка: чи цікавишся квітучим життям студентських товариств католицьких у вільному світі? Знайомство і зв'язок із ними допоможуть тобі піднести рівень твого католицького світогляду, як також поширити справу рідного народу і його батьківщини.

В розквіті твого віку ти вміло шукай остаточної відповіді на питання: що таке молодість і яке значення її в твоєму майбутньому житті? Добра книжка на цю тему дасть тобі належну й достатню відповідь. Вона спричиниться до того, що рішучою дисципліною ти заведеш лад у природних твоїх нахилах, і тоді не тільки будеш статечний — статечна у твоєму віці, але й зростатимеш «мудрістю, літами й ласкою в Бога та людей».

«Господи, з пророком Самуїлом покійно і пильно Тебе благаю: Промов, Господи, Твій слуга слухає! (I Царств, 3, 10).

«Нехай не говорить до мене Мойсей, або хто з пророків, але промов радше Ти, Господи Боже, вдохновителю і просвітителю всіх пророків, бо Ти єдиний, без них, можеш мене докладно навчити; а вони без Тебе нічого не можуть учинити.

«Вони то можуть вирікати слова, але духа ними не вливають.

«Гарно бесіднують, але коли Ти мовчиш, вони серця не зогріють.

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 2).

18. - ПЛІД МУДРОСТИ

« Ісус же зростає мудрістю, літами й ласкою в Бога та людей » (Лука 2,52).

У твоєму житті найбільш важливе й цікаве питання, це: чого тобі треба, щоб не змарнувати молодости?

Річку людського життя перетинає бурхлива хвиля молодости. В ній юнак — дівчина переживає час життєвого кипіння. Тихо проживає дитиночка, у зрілої віком людини більше проявляються стримані пориви, стареча сивина звертається до спокою: тільки єдина молодість кипить повним життям. Отож, треба мати дуже тверду опору, щоб у молодості вдержатися перед напором неспокійних хвиль. У юнака — дівчини постають перші власні ходи, збуджуються життєві сили, що мають у собі чарівну привабливість; силою свого впливу вони випихають усе, що передніше він — вона вклав — уклала у свою думку і своє серце. Те, що було раніше безперечною правдою і шанованою святістю, тепер стає обманою, забобонами. Тільки в молодості відчуття правдиві, в них є справжня суть і значення, — такі міркування жевріють в його — її умі. Та добре сталось, коли юнак — дівчина, перед пробудженням цих сил, зміцнив — зміцнила себе рішучою обіцянкою і зобов'язаннями християнської віри, тоді всі інші спонуки, як уже другорядні, будуть слабші. Випробувані й вибрані спонуки перемагають, адже юнак — дівчина хоче завжди дотримати свого слова й виконати своє рішення. Він — вона певно піде за порадою Господнього мудреця: « Сину, повчання приймай уже замолоду, то й знаходитимеш мудрість аж до сивини » (Сирах 6,18).

А що сказати про такого юнака — таку дівчину, що не тільки не любить християнського життя й Божої правди, але навіть не цікавиться ними. В такому випадку він — вона, це дім без огорожі, відкритий на грабунок, або сухий хворост, що його вкидають в огонь, щоб згорів. Коли свавільство молодечої думки кидає на все тій сумніву, чи сильно тривожить його — її збудження пристрастей, або нападують його — її душу спокусливі помисли, а може в його — її уяві вони надто розхвилюються, тоді юнак — дівчина знайдеться в огні тяжкої проби. В таких обставинах хто дасть йому — їй краплю роси прохолоди, чи цілющого бальзаму, або подасть допоміжну руку, як із серця не вийде голос за правдою, добром і чистотою? Такий же голос не постане в серці, якщо юнак — дівчина не посіяв — не посіяла раніше любови до тих духових цінностей. Тут не допоможуть навіть поради, їх бо немає чим зв'язати й до чого прив'язати. А навпаки, порада й переконання, що входять у серце доброго наставлення, пробудять у ньому почуття обов'язку й заохоту здобути життєву мудрість: «Тоді ти зрозумієш правду й справедливість, прямодушність і всяку путь добру, бо мудрість увійде в твоє серце, знання буде відродою душі твоєї» (Приповідки 2,9-10). Від кого ж тобі вчитися життєвої мудрости? На це питання відповідає тобі дуже влучно св. Апостол Павло: від «спізнання Божої тайни — Христа, в якому сховані всі скарби мудрости і знання» (Послання до Колосеян 2,2-3).

Юнак — дівчина живе сам — сама своїм життям, тож хто дослідить усі хвилювання і відхилення його — її серця? Це те саме, що досліджувати лет птиці в повітрі, або напрям корабля на воді. Його — її серце, це тайник, в якому ховаються всі його — її думки, наміри, переживання і плянування. Отже, що буде з юнаком — дівчиною, як раніш не привчився — не привчивлася скласти певний лад у своїх хвилюваннях і не наклав

— не наклала на себе обов'язку тримати їх у суворім підпорядкуванні вищим вимогам? Якщо ці основи глибоко закорінені в серці під час початкового виховання і потім прийняті свідомо як правило, то всі зворушення перейдуть незначно одно по однім: вони не зруйнують основ, не коливатимуть душі.

Який — яка ти вийдеш із молодечих літ, це залежить від того, як ступив у них. Вода, як падає з стрімкої скелі, то внизу шумує і клекотить, а після того пливе вже тихо багатьма струменями. Оце образ молодости, що в ній кожен — кожна кидається, як вода у водоспад. Із молодости виходять три класи людей: одні сяють добротою і шляхетністю; інші засліплені нечистю і розпустою; а ще інші, це суміш, що схиляється раз до добра, іншого разу до зла; ці будуть хитатись, як той зіпсований годинник, що раз іде добре, іншим разом відстає або поспішає. Тим своїм хитанням вони себе скалічать, свої душі зранять.

Хто спроможний узгодити твої напрями, щоб вони прямували правильною дорогою до визначеної Богом мети? Та ніхто інший, як Син Божий, Ісус Христос, Який, прийнявши людську природу, зростав у молодечому віці, щоб тебе повчити, в чому мудрість життя і як знайти її.

« Щаслива та душа, що слухає як Господь промовляє до неї і переймає з його уст слово потіхи!

« Щасливі вуха, що вслухуються в легіт Божого шепоту, і не звертають ніякої уваги на підшептки цього світу...

« Щасливі ті люди, що прозирають у глибини душі і стараються щоденно щораз більше приготуватися до розуміння небесних тайн! »

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 1).

19. - СКАРБНИЦЯ МУДРОСТИ

« Сам же Ісус, коли розпочинав (свою діяльність), мав яких років тридцять » (Лука 3,23).

В тихім і невідомім дімку в Назареті проживав Христос Господь до закінчення тридцятого року Свого життя. В тому часі Він підготовлявся до Своєї вчительської діяльності. Ніхто ясніше від Нього не бачив мети свого земного життя, ніхто не очікував із палкішим бажанням почину своєї діяльності, а проте, з слухняною терпеливістю, в безупинній домашній праці ждав, аж надійде Його час.

Буває між молодими людьми, що нетерпеливі в усьому хочуть випередити свій вік. Малий школяр із початкової школи хотів би вже бути великим хлопцем, « щоб нарешті могли волочитись по вулицях із цигаркою на губах »; а мала школярка хотіла б уже бути великою дівчиною, « щоб самовільно красити різними помадами — губи, брови, вії, нігті на пальцях рук і ніг ». Юнак і дівчина із середньої школи ледве можуть усидіти у « відсталій » школі, в якій вчителі постійно « плетуть непотрібні нісенітниці »! Їм годі діждатися того часу, коли « нарешті » надійде кінець тим « нестерпним і нудним » рокам у школі. Отоді він — вона вже вийде з неї у « вільний світ », у якому стане незалежним — незалежною від нікого, навіть від батька й матері; адже, піде до праці, матиме власні гроші..., отже, хто може, а то зважиться, йому — їй наказувати?! Якже він — вона є в університеті, тоді, розуміється, вже доріс — доросла до « зрілої людини »: і в розквіті свого віку, замість щораз більше заглиблюватися у вибраній пред-

мет науки, скоріше й радніше шукає різних розваг і гулянок; таж в університеті деяким вистачає в ранній годині зареєструватись!

Не так складається в житті. Добре зрозумій, що ніхто не хоче, щоб ти заглушував — заглушувала в собі збуджені задуми шляхетного почуття твоєї гідности. Саме навпаки, коли високі мети розпалюють молоді душі, це правильні ознаки. Тож годиться похвалити намагання юнака — дівчини, що хоче стати в житті « великою людиною ». Але вважай, щоб ти в надмірі юнацького запалу не помилився — не помилилась у своїх силах; чесно працюй над здійсненням шляхетних твоїх змагань. Не думай, що ти мудріший — мудріша від твоїх дідухів і прадідів тому, що вони не знали ні джетового літака, ні радіо, ні телебачення, ні способу розбиття атома. Не бажай верховодити в товаристві, в якому беруть участь старші віком і більш досвідчені від тебе. Не старайся ніколи грати жадної ролі, поки, як треба, не підготуєшся до неї. Не говори того, чого не розумієш. Над усе — не соромся якнайбільше і якнайдовше вчитися! До виконання цього завдання допоможе тобі пересторога св. Апостола Павла: « Коли хтось думає собі, що він щось знає, той ще не знає, як треба знати » (Перше Послання до Корінтян 8,2).

Твоя працьовитість нехай буде тихенька, не зражайся труднощами, але довершуй розпочате діло, як заохочує св. Апостол Павло: « Отож, перенось труди й ти, як добрий воїн Христа Ісуса » (Друге Послання до Тимофея 2,3). У твоїй працьовитості не бажай впадати іншим в очі; коли ж, нарешті, « надійде твій час », тоді старайся, щоб твоє кожне слово було обдумане й важливе, а твоя праця корисна. Хай світ сам звертає увагу на ролю, що її відіграєш, хоча б ти найбільш обминав — обминала такого розголосу. Обдумуй твоє майбутнє на прикладі Господа Ісуса. Кого бо світ більше очікував від тисячоліть, як не Христа? Чис було найважливіше

завдання для добра всього людства? Обіцяного Спасителя! І Він з'явився. Та й що робить? Ого проводить протягом тридцятьох років життя в дімку глухого за-кутка в принизливім Назареті, де ніхто про Нього не знає; чекає в тому затишку, аж надійде Його час. Кра-щого прикладу в підготові до виконання своїх завдань не знайдеш в історії людства! Йди й ти такою дорогою життя, щоб опісля твій прилюдний виступ був гідний твого звання і мав благодіючий вплив на тих, що з ними житимеш.

« Відчини, Господи, моє серце для Твого закону і навчай мене поводитися по Твоїм заповідям.

« Дай мені зрозуміти Твою волю і пам'ятати на Твої добродійства з великою пошаною і пильно роздумувати їх як загалом, так і з осібна, щоб я міг за них Тобі достойно подякувати...

« Все те, що маємо на душі й тілі, і те, що ми набули біля себе, чи в собі, природнім чи надприроднім способом, воно Твоє добродійство; і прославляє Тебе, доброго і ласкавого Добродія, від якого ми все те добро одержали...

« Все від Тебе вийшло, тому треба хвалити Тебе в кожній речі.

« Ти знаєш, що кожному найлучше буде дати і чому цей має менше, а той більше; то не наша справа, а Твоя, про це рішати, бо в Тебе записані заслуги кожного з нас ».

(Тома Кемпійський, *Наслідуюння Христа*, кн. 3, гл. 22).

20. - ДНІ НА САМОТІ

« Ісус же, повен Святого Духа, повернувся з-над Йордану, і Дух повів його в пустиню » (Лука 4,1).

Вибила година прилюдної діяльності Божественного Спасителя. Від чого ж розпочне Він Свою діяльність? Певно намагатиметься всіма можливими засобами звернути на Себе увагу всього народу? А може розголосить на весь світ, що тепер настане щось, чого не було до того часу? — Ні! — Христос Господь відходить самотний у глуху пустиню, щоб у ревних молитовних взаєминах із небесним Отцем зачерпнути сил.

Душа навіть найбільш діяльної людини прагне час від часу спокою, роздумування на самоті, відстороні від гамору світу. Спокій ущуває невгамовність людських мрій, втихомирить заколот у душі. В спокої людський розум найкраще пізнає вічні правди, правильно розв'язує життєві завдання і людська воля остаточно рішається ввійти на гідно-вибрану дорогу життя. Отож, скільки разів у житті ти станеш перед важливим рішенням, або відчуєш, що серед тисячних зайнять твою душу починає охоплювати поверховність, сухість, що вона починає цілком прилипати до земних справ і вигод, заповни собі принаймні раз у рік три дні, коли то — за прикладом Господа Ісуса — вирвешся із середовища твоєї праці, твоїх приятелів — приятельок, знайомих, родини та й відійдеш — куди? В пустиню? Е, ні! Звідсіля не аж так далеко, лиш до дому, в якому бувають духовні вправи. Такі доми існують у кожному більшому місті або близько нього.

Відбути духовні вправи? Розуміється не такі, що бувають у католицьких школах під час навчального року

або в церквах під час Великого Посту, але так звані «замкнені духовні вправи». В цих вправах ти маєш нагоду і змогу присвятити твоїй душі кожну хвилину. Ці духовні вправи тривають щонайменше три дні. В них розважатимеш ті вічні правди, від яких залежить твоя остаточна майбутність; у них знайдеш твоє остаточне рішення, що заважить на твоїй майбутній долі. Ця думка може здаватиметься дивна й невідповідна дорослому молодцеві — студентові, дорослій дівчині — студентці, що бажають осягти мету своїх змагань, тобто здобути високу освіту; ця думка може здаватиметься наївна освіченій людині. В цій думці може вбачатимеш перебільшену, а то і звихнену релігійність, жіночу чутливість, нездійсненні сподівання або обманливі уявлення. Кінець-кінцем може й боїшся триденних нудот.

Даремно я поясняв би тобі, що воно є навпаки. В цій справі лиш одне тобі скажу: спробуй! Один раз! А певно, коли повернешся додому з триденного побуту на самоті і в загальній сповіді зітреш борги, що обтяжують твою душу й коли завдяки силі, яку ти зачерпнув — зачерпнула під час перебування сам на сам із Богом, тоді відчущ, що твоя охота до праці скріплена, твоє родинне коло тобі подвійно миле, а твоє життя стало легшим, люди більше приятними й увічливими, тоді я певен, що ти висловиш свою думку: «Таж такі духовні вправи, це щось прекрасне; шкода, що про них я не знав — не знала раніше!»

Христос Господь теж пішов у пустиню — самітне місце, щоб там відбути замкнені духовні вправи. В них Він скріпив Свою душу до великого вчительського завдання. Це Його досягнення підкреслює св. євангелист Лука: «Ісус у силі Духа повернувся в Галилею» (4,14).

Ось, приклад, як маєш підготовлятися до твого життєвого завдання. Тож піди дорогою Господа Ісуса, а будь певен — певна, що в твоєму житті ніколи не зустрінеш розчарування.

21. - ПРОБА В СПОКУСАХ

« І він перебував у пустині сорок день, спокушуваний сатаною » (Марко 1,13).

Ця подія в житті Господа Ісуса містить у собі підсильні й відрадні риси для кожної людини. Адже, на те саме Він дозволив сатані спокушувати Його, щоб звернути твою увагу на силу й небезпеку спокуси й навчити, як ти повинен — повинна протиставитись їй.

Отже насамперед, відрадна звістка в тому, що самі спокуси не є ще гріхом, хоча ми всі зазнаємо на собі його жала. Якщо спокусник осмілився напастувати Божого Сина, нашого Спасителя, то як же міг би залишити в спокої нас — звичайних рядових? Навіть св. Апостол Павло, що стільки напрацювався для Божої справи і як ніхто інший натерпівся за неї, мусів перенести настирливі спокуси. Вони так дошкульно мучили його, що він майже піддався гіркоті, тож кликав до Господа, щоб визволив його від спокус: « А я тілесний, запроданий під гріх. Бо, що роблю, не розумію: я бо чиню не те, що хочу, але що ненавиджу, те роблю. ...Нещаслива я людина! Хто мене визволить від тіла тієї смерті? » (Послання до Римлян 7,14-15-24). А чи Бог відняв від нього спокуси? Ні. Тільки запевнив його, що дасть допоміжну ласку подолати їх. Ось, тому цей св. Апостол подячними словами Богові заявляє: « Дяка хай буде Богові через Ісуса Христа, Господа нашого! » (Послання до Римлян 7,25).

Тому, справді гідні пошани є ті шіснадцятилітні, вісімнадцятилітні, двадцятилітні юнаки, двадцятичотири-

літні молодці й дівчата, які в середовищах, що дихають неморальністю і брудними вчинками, з непереможною відвагою і постійною готовістю до боротьби, вміють берегти сніжнобілої чистоти своїх душ. Тут, між нами, ходять вони з чолом зведеним у небо, з очима як зірки; вони ніби живучі докази, свідоцтва, що може довершити людська воля, якій допомагає Господь. Куди ступають їхні стопи, там розцвітають лілеї і похилений цвіт зводить угору розімлілі від спеки головки.

А може та переможна молодь, що живе в чистоті, не бореться? Чи їй приходить усе цілком легко? Чи вона не знає спокус? Насправді й вона зазнає їх! У деякого вони бувають такі некучі й дошкульні до безумства, як у св. Апостола Павла. Але на дорозі до чесноти вони тій молоді не перешкоджають, ані її не зупиняють! Та молодь їх перемагає! Яким способом? Тим, що учепляється всією своєю істотою за Христа Господа, за Його навчання.

Хоча б у твоїх жилах нуртувала кип'яча лява невпинних спокус, не турбуйся! Нехай втішає тебе приклад спокушуваного сатаною в пустині Господа Ієуса. Спокуси і гріх, це не те саме. Вони тільки виставляють кожному людину на небезпеку. Може бути, що твоя природа горить бажанням, як некельний вулкан; буває, що в твоїх думках рояться настирливі спокуси, як безліч комарів над берегом ставу чи озера; але ти не тривожися, вони твоїй душі не пошкодять. Якщо не хочеш, то ніколи не переможе в тобі тварина людини.

Та ще й чого іншого вчить нас усіх спокушення Господа. З нього ми можемо навчитися, що спокуса завжди цілить у наше найслабше місце, найбільш податливе, щоб його зранити. Сорокаденний піст ослабив Христа Господа; Він був голодний і от на тому хоче піймати Його перша спокуса, обіцяє Йому хліб: «Він постив сорок день і сорок ночей і нарешті зголоднів. Тоді підійшов до нього спокусник і сказав: «Коли ти Син Бо-

жий, звели, щоб це каміння та й стало хлібом» (Матей 4,2-3).

Ти подібно мусиш боротися мужньо за те місце, що в нього вдарити найлегше. В декого з вас гордість, в інших м'якість, прив'язання до вигод, зніженість, брехня, лакіметство, в багатьох найслабший бік — це тілесна похоть. Спокуса не пропустить ані однієї нагоди, щоб людину довести до гріха. І тут висновок оцей: старайся якнайшвидше пізнати твою головну хибу й розпочни проти неї завзяту боротьбу. Обманно не переконуй себе та інших про те, що людина мусить жити й робити за природними нахилами. Відповідь Господа Ієуса спокусникові навчає тебе, що «чоловік житиме не самим хлібом, а кожним словом, що виходить з уст Божих» (Матей 4,4). Отож, треба вести себе Божим законом.

«Поки живемо на цім світі, годі нам бути без прикрости і спокуси...»

«Тому кожний повинен матися на бачності перед своїми спокусами і серед молитви пильнуватися, щоб діявол не знайшов нагоди підійти його; бо він ніколи не засипляє, і кружляє і шукає, кого б проковтнути.»

«Ніхто не такий праведний, ані святий, щоб не мав часом спокус; та й так ми не годні бути зовсім свободними від них.»

«Однак спокуси, хоч як і є прикрі і тяжкі, вони для людини бувають нераз дуже позиточні; бо в них людина набирається покори, чистоти і розуму...»

«Вогонь сталить залізо, а спокуса праведного чоловіка.»

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 1, гл. 13).

22. - БЕРЕЖИСЬ!

«Тоді диявол бере його у святе місто, ставить на паріжник храму і каже: «Коли ти Син Божий, кинься додолу» (Матей 4,5-6).

Молодий вік людини, — це весна, повна не тільки квітучого життя, але й бурхливих та нагальних поривів. Цей вік, як те хвилясте море.

Тому то завзятий ворог людських душ, диявол, у твоєму віці життя не залишить тебе в спокої, як не залишив і Христа Господа. Хоча перша спокуса зійшла ні на що, протє спокусник думав, що може з другою ліпше повезе. Не вдалось йому спокусити Господа Ієуса неуміркованістю, спробує гордістю. Ото ставить Його на наріжник храму і каже: «Коли ти Син Божий, кинься додолу».

Але Господь ізнову став переможцем.

Не вдалося спокусникові потягти за собою Ієуса Христа гордістю, зате часто-густо вдасться йому ловити нею молодих людей. Один юнак висипає як з рога достатку «чудні розповіді» про свої прогулянки і пригоди під час вакацій або про минулі спортові змагання, що на їхній вислід рішали його участь чи вказівки й поради. З яким захопленням і мальовничим уявленням дівчина розповідає товаришкам про свої почуттєві вражіння з недавнього танцювального вечора або з балу, на якому представляли деб'ютанток із своїми співучасниками. Ви-слови в їхніх розповідях заганяють світових романістів у мишачі нори, а як хто сумнівається в правдивості описаної події, то вони мають напоготові переконливі докази: «слово чести» або «вй-Богу» чи «бігме». Ін-

шому юнакові чи іншій дівчині мало тричі на день переодягатися, кілька разів окроплювати себе пахощами й кільканадцять разів перечісувати та гладити намахнену брилянтином пишну чуприну або пугучно кучеряве волосся з мистецькою, а може й дивоглядною, зачіскою.

Отже, хто вимагає від тебе чогось іншого? Чи може того, щоб ти був схожий — була схожа на обідранця — обідранку чи бродягу? Ні трішки! Ти дбай за твій зовнішній вигляд; нехай завжди буде на тобі одяг чистенький, пристойний, гарний, але не перебільшуй в ньому. Особливо ж не забувай, що спокусник підкидає молоді малі гачки надмірного прикрашення себе, ошатности, — тобто пишноти в уборах, надмірних косметичних заходів, бажання подобатися комусь і піддобрюватися на те, щоб тоді, коли молодь щось із того проковтне, тим певніше він міг потягти її до великих упадків і гріхів. Спершу спокусник умовляє юнака — дівчину залишати свої обов'язки й виводить його — її на мілину духовної порожнечі, опісля, заведе його — її до глибоких безодень занедбань у прийнятих завданнях і, врешті, до неморального життя. Гордість, яка спочатку була мало-значною хибю молодости, якщо людина дозволить їй розкоренитись у своїм серці, спричиняється вже в цьому житті до різних невдач, розчарувань, засоромлень, наостанці же стає її погубою.

Які плоди зроджує гордість, каже нам св. Письмо. В книзі Приповідок читаємо: «Гордия чоловіка його принизить, а покірний духом досягне чести» (29,23). Господній мудрець, Ісус син Сираха, перестерігає: «Чим пишатися порохові й попелові, якщо нутро його вже за життя розкладається?» (10,9). Гордих людей св. пророк Ісаїя остерігає: «Горе тим, хто у своїх очах мудрі та перед собою самими розумні!» (5,21). Й тому св. Апостол Павло повчає тебе: «Тож не несися високо, а бійся!» (Послання до Римлян 11,20).

Та вже найгірше потерпить горда людина в Божій

карі. Це потверджує Боже Об'явлення. Господній мудрець упевняє: « Як прийде гордість, прийде й ганьба » (Приповідки 11,2); а далі: « Погибелі передує гординя, падінню ж — бундючний дух » (Приповідки 16,18). Такій людині заявляє св. пророк Єремія: « Грізна постава твоя й твоє горде серце тебе завели в оману, тебе, що живеш у розщілинах скалистих, що дряпаєшся гірськими шпильями. Бо хоч би ти, немов орел, звив собі гніздо високо, я й звідти тебе скину » (49,16). А то чому? На це питання відповідає св. Апостол Петро: « Бог бо гордим противиться, а покірливим дає благодать » (Перше Послання 5,5).

Тож ти веди твоє життя за вказівками Божої науки: не зловживай Господніми талантами, не гордися твоїми здібностями. Як підходить тебе гордовита спокуса, то старайся устояти проти неї за прикладом Ісуса Христа. Тоді пригадай собі Його відповідь спокусникові на наріжнику храму: « Не будеш спокушати Господа, Бога твого » (Матей 4,7).

« Ледве одна спокуса чи журба нас покине, надходить зараз друга... »

« Багато людей старається втекти від спокус та вони ще тяжче впадають у них. »

« Самою втечею ми не годні їх побороти, але за терпеливістю і правдивою покірною ми стаємо сильніші від усіх наших ворогів... »

« Поволі, терпеливістю та витривалістю, при Божій допомозі легше їх побореш, а ніж завзятістю, чи своєю нагальністю... »

« Початок усіх нещасних спокус це несталість духа і слабе вповання на Бога ». »

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 1, гл. 13).

23. - ПРИНАДА ОБМАНИ

« Оце все дам тобі, як упадеш ниць і мені поклонишся »
(Матей 4,9).

Навіть після дворазової поразки спокуса не поступилася. Двічі не повезло спокусникові, ану пощастить за третім разом! Огож, бере він Господа Ісуса на верх такої гори, з якої може бачити принадні розкоші й увесь блиск цього світу: « Знову бере його диявол на височенну гору й показує йому всі царства світу і їхню славу » (Матей 4,8). Ними він обіцяє наділити Христа, але за умовою, якщо Син Божий піддасться йому. Яку відповідь почув диявол? « Тоді Ісус сказав до нього: « Геть, сатано! написано бо: Господу, Богу твоєму, поклонишся і йому одному будеш служити » (Матей 4,10).

Скільки то неправд шепоче тобі в юнацьке серце, скільки образів ставить тобі перед очі, що заколючуть твій спокій, як принадно змальовує різні переживання хитрий і лукавий звідник у твоїх молодечих літах! Він показує обманливі приємності, особливо ж гріх нечистоти, обіцяє тобі повноту вживання і задоволення: « Оце дам тобі всі розкоші цього світу, щоб тільки ти вчинив — учинила оте діло! » — Стережись! Будь обережний — обережна! Не виявляй слабости, а ще менше безсилля! Не вір, що мусиш шукати радості в порушенні Божого закону. Слухайся поради св. Апостола Павла: « Тому не будьте необачні, а збагніть, що є Господня воля » (Послання до Ефесян 5,17). Хто спокусник людини? Диявол. На нього вказує св. Апостол Петро: « Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерти » (Перше Послан-

ня 5,8). Безліч юнаків і дівчат повірила обманливим словам сатани й щойно тоді розкрила страшну брехню, коли минула короткочасна насолода обіцяного вживання, а після неї залишився тільки смуток розбитої душі, знеохоченої до життя молодости. Ось, чому Господній мудрець показує молодій людині спасенну дорогу боговгодного життя: « Дороги мудрости тебе навчаю, веду тебе по стежках простих. Коли ходитимеш, крокам твоїм не буде тісно, а побіжиш — не спотикнешся. Держись науки, її не занедбуй; пильнуй її, вона бо життя твоє. Не ходи стежкою безбожних, і не простуй дорогою ледачих. Ухиляйся від неї, не ходи нею, зверни із неї та й далі йди. Вони бо й не заснуть, як зла не вчинять; і сон їх покидає, як не підставлять комусь ногу; вони бо їдять хліб злочинства і п'ють вино насильства. Дорога ж праведних, як світло зірниці, що світить дедалі ясніше, поки день не стане повний » (Приповідки 4,11-18).

Що допомогло Господеві Ісусові до перемоги? Піст і молитва. А ти чим переможеш кожну спокусу? Постом, тобто вправою в зреченні самого — самої себе; тримай твоє тіло в мужній дисципліні, а не розніжуй, тим менше не рознищуй його. Добре роздумай над висловом Божественного Вчителя: « Хто життя своє любить, той погубить його; хто ж зненавидить своє життя на цьому світі, той збереже його, щоб жити вічно » (Йоан 12,25). До перемоги допоможе тобі й молитва. Нею вблагаєш Бога помочі, завдяки якій відіб'єш спокусу. Без благальної молитви не переможеш її. На це звертає увагу нам усім Ісус Христос: « Моліться, щоб не ввійти в спокусу » (Лука 22,40).

А надто, наскільки тобі в теперішньому світі можливо взагалі, наполегливо старайся обминати спокуси. Сам — сама не виставляй себе на неї, ані не викликай її. Свідомо й добровільно не влазь у тенета спокусника, бо ними він обмотає тебе і в них загибель твоя. Кожному же звідникові, що намовляє тебе на гріх або зводить на

манівці грішного життя, не зважаючи на те, чи це твій приятель — твоя приятелька, чи товариство, чи неморальні вистави в кіно або театрі, чи розбещені видовища в купальних місцевостях або місцях відпочинку й розваги, на вечірках прилюдних або домашніх, чи книжка або журнал, тощо, — сміливо відрубай словами Христа Господа: « Геть, сатано! »

Після цієї заяви Сина Божого св. євангелист Матей зазначає, що: « Лишив тоді його диявол. І ось ангели приступили й почали йому слугувати » (4,11). За рішучу поставу твою спокусі Бог не залишить тебе в непевності витримати дальші наступи спокусника. Господній мудрець впевняє тебе: « Хто Господа страхається, того лихо не спіткає, бо й від спокуси врятує він його наново » (Сирах 33,1).

« Треба пильнувати передусім на самім початку спокуси; бо тоді легше побороти ворога, коли навіть не допуститься його до дверей серця, але зараз як лише стукає, ще перед порогом, проти нього опором станеться.

« Так помалу-малу лукавий ворог цілий влязить, коли зараз спочатку проти нього опором не стати...

« По мудрому і справедливому Божому велінню, яке зважує стан і заслуги людей і все заряджує на спасіння своїх вибранців, дехто має доволі маленькі спокуси...

« В усякій спокусі і прикrostі віддаваймо покiрно наші душі в Божі руки: бо Він спасе і підніме вгору таких, що покiрні в серці... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 1, гл. 13).

24. - РІШУЧЕ ЗМАГАННЯ

« Чоловік житиме не самим хлібом » (Матей 4,4).

Під час спокуси Господь Ісус висловив одну правду, що на її глибину треба зокрема звернути твою увагу. Коли спокусник збагнув, що Христос терпить голод, подав Йому думку, щоб каміння перемінив у хліб. На цю підступну намову диявола, Син Божий відповів напрочуд глибокими словами: « Чоловік житиме не самим хлібом, а кожним словом, що виходить з уст Божих » (Матей 4,4).

Ось, перша правда, що її годиться підкреслити в цих Господніх словах: значення самодисципліни й самозабуття.

Напевно й ти зустрів — зустріла людей, що « самим хлібом » живуть, тобто ведуть виключно тілесне життя. Вони тільки їдять і пиячать, інші турбуються про якнайбільшу суму грошей або про якнайбільший маєток, розмірковують, як то найшвидше розбагатіти. Про них каже св. Апостол Павло: « Бо такі служать не Господеві нашому Христові, а власному череву і милими та піднесеними словами зводять серця простодушних » (Послання до Римлян 16,18). Куди їх заведуть такі прагнення? На це запитання дає вичерпну відповідь св. Апостол Павло: « Їхній кінець — погибель, їхній бог — череву, їхня слава — у їхній ганьбі, вони думають тільки про земні речі » (Послання до Филип'ян 3,19). Такі люди, врешті, — на схилі свого віку — мусять визнати, що коли ще раз могли б наново розпочати життя, то як же інакше його пережили б.

Скільки то теперішніх людей могло б повторити те саме, що сказав один багатий купець своєму лікареві, коли цей прописував йому на різнірідні його хвороби дуже дорогі лікування: « Бач, любий докторе, яка дивна зміна поглядів існує в житті людини; поки молода, бореться на кожному кроці, запрацьовується, гне спину під тягаром праці, виставляє своє здоров'я на небезпеку, аби тільки доробитись; як же постаріється, то віддає придбані гроші, аби тільки набути здоров'я ».

Але ти може скажеш: — За мене можна бути спокійним. Я ніколи не припаду до болота, до світу. Ніколи не забуду про мою душу й ніколи заради грошей не відречуся від моїх переконань! — У твоєму віці ті, що хочуть бути ідейними, заявляють такі самі обіцянки. Молодечий запал — готовий на все й до всього...

О, щоб ти мав — мала слухність!

Та чи підготовляєшся не тільки до подібних рішень, а й до їх виконань? Чи привчасься тепер, у молодих літах твоїх, зрікатись якихось там дрібниць, інколи же стриматись навіть від дозволених приємностей? Якщо не звикнеш до умертвіння, то не буде в тобі духового життя, а й уб'єш у собі правдиву ідейність. Хай кожен і кожна з вас зверне особливу увагу на осторогу св. Апостола Павла: « Тим то, брати, ми боржники не тілу, щоб за тілом жити; бо коли живете за тілом, то помрете. Якже ви духом умертвляєте тілесні вчинки, будете жити » (Послання до Римлян 8,12-13). Господь Бог у св. Тайні хрещення покликав тебе до євангельського життя і Своєю благодаттю спомагає на християнському шляху. Устами псалмопівця Він дав запевнення тобі: « Він відживляє мою душу, веде мене по стежках правих імени ради свого » (Псалом 23,3). Чи охрещена людина пройде визначений Богом шлях життя, це залежить від остаточного рішення її вільної волі. Саме тому св. Апостол Павло закликає всіх до важливого завдання: « Умертвлюйте, отже, ваші земні члени: розпусту, нечистоту, пристрасті,

лиху пожадливість, зажерливість — що є ідолопоклонство» (Послання до Колосян 3,5).

А скільки то юнаків заганяють у ярмо вимагання хворобливого нахилу шлунка; скільки дівчат стало не-вільницями закоренілого гріха через непристойні звички й одяги; скільки в теперішньої молоді йде згубними стежками різних крадежів, щоб тільки роздобути грошей на купівлю наркотиків чи витребеньків. Багато любить у вигодах і звикає до ледарства. Їх усіх остерігає Господній мудрець: «Злого ловлять власні переступи, у пута власного гріха він потрапляє. Він помирає через брак науки, через свою надмірну глупоту він блукає» (Приповідки 5,22-23).

Отож, перша наука, що її дає тобі Ісус Христос у відповіді дияволіві, це: будь скромний — скромна у твоїх вимогах і зміцняй хитку волю твою підпорядкуванням Божій волі — наказам Господа Бога.

« Ми не можемо самим собі так дуже довіряти, бо часто бракує нам ласки Божої та розуму.

« Є у нас крихітка світла, та й те тратимо через нашу недбайливість.

« Нераз навіть не спостерігаємо того, як дуже наше серце засліпилось.

« Нераз зле робимо і, — що гірше ще, — виправдуємо це.

« Деколи непокоїть нас пристрасть, а ми думаємо, що то ревність.

« В других ми осуджуємо дрібниці, а в себе грубіші прогріхи пропускаємо...

« Коли всіма силами вважави на себе і Бога, тоді те, що бачиш на світі, мало що занепокоїть тебе...

« Багато осягнеш, коли все будеш вистерігатися всякої журби про світ ».

(Томас Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 5).

25. - ВИМОГИ ЖИТТЯ

«Чоловік житиме не самим хлібом, а кожним словом, що виходить з уст Божих» (Матей 4,4).

Відповідь Господа Ісуса дияволові містить у собі ще на багато глибшу правду: в цих Господніх словах ти знаходиш справедливе розв'язання всього питання суспільного і правильну оцінку вартости земної культури.

Людина складається із двох головних частин — із тіла й душі. Тому крім необхідного хліба їй однаково конче потрібне Боже слово, тобто релігійність. Що значить — бути релігійним? Ніщо інше, а жити подихом Божого Об'явлення — Христової Євангелії. Тільки цей Богом даний засіб допоможе людині осягнути на землі життя, — гарне, чисте і шляхетне, — як також знайти правдиву радість і задоволення в Бозі. Лише така людина виконає повністю своє завдання і зможе перед порогом до вічності повторити за св. Апостолом Павлом: «Я боровся доброю борнею, скінчив біг — віру зберіг. Тепер же приготований мені вінок справедливости, що його дасть мені того дня Господь, справедливий Суддя» (Друге Послання до Тимотея 4,7-8).

У словах Божественного Вчителя ти знаходиш ясну вказівку, як оцінювати всю земну культуру. Він остереігає, щоб ти не вірив — не вірила обманливим твердженням матеріялістичного світогляду, що доведена до найвищої міри повня матеріяльної культури могла б тебе оцчасливити, якби ти занехав — занехала дбати про твою душу. Вартість же твоєї душі оцінив сам Христос Господь: «Яка користь людині, як світ цілий здобуде, а занапастить власну душу? Що може людина дати взамін

за свою душу? » (Матей 16,26). Чи можна більш доречно й краще визначити вартість і мету людської душі, як це висловив Син Божий?...

Та людина живе також хлібом, тобто до вільного злету душі вона потребує і матеріяльних дібр. Проте не сміє забувати одного: матеріяльні речі є виключно знаряддям, що допомагає людській душі осягнути остаточну мету; через те вони самі, як такі, ніколи не можуть бути остаточною метою! Господь « сотворив людину собі на славу »: цю правду він іще раз оповістив через св. пророка Ісаію (43,7). Тому то Бог остерігає людину перед відверненням її від справжньої мети: « Та щоб, коли зведеш очі до неба й, побачивши сонце, місяць та зорі, всю оздобу небес, не скортіло тебе припасти лицем до землі перед ними й служити їм, що їх Господь, Бог твій, дав (на послугу) для всіх народів під цілим небом » (Второзаконня 4,19).

Отже, чи ти можеш дбати про масток на землі? Можеш, але уважай, щоб ти не прив'язався — прив'язалась до нього всією душею, немов би жив — жила для грошей на землі. Чи можеш радуватися чесними приємностями земного життя? Можеш, аби тільки вони не були головними заняттями твого життя. Чи можеш дбати про тілесне здоров'я? Чи можна доглядати тіло, робити його витривалим супроти впливів природи? Можна, щоб тільки ти не зводив — не зводила з очей цієї правди, що не на те потребуєш здоров'я, загартованого тіла, пружних м'язів, щоб здобути якийсь найбільший успіх світовий, вирости на ливоскока або танцюристку, стати переможцем у змаганнях копаного м'яча або тенісу, а на те, щоб твоє тіло було слухняним слугою в кожній хвилині, заради високих прагнень твоєї волі. Під словом « спорт » неможливо щось інше розуміти, ніж різні руханкові розваги, сполучені з тілесними вправами або змаганнями.

Отож, ти можеш займатися кожною галуззю спорту,

оскільки він не вадить здоров'ю тіла, тим більше, оскільки не шкодить твоїй душі. Але зацікавлення спортом не може перекреслити твоїх обов'язків щодо душі, обов'язків християнина — християнки. Всякі вправи чи змагання спортові, перебування на них, театральні або музичні чи хорові проби, засідання, збори, обговорення біля церкви під час відправи « високозаслуженої » виграної або « несправедливої » програної змагань, не мають права відвертати тебе від християнських обов'язків; а й ти сам — сама не можеш без провини перед Богом, ради спорту, звільнити себе від обов'язку взяти особисту участь у Божественній Літургії в неділі та в роцисті свята. Маєток, розвагу, спорт, доглядання здоров'я, всі потреби земного життя, означає Господь Ісус одним і загальним словом — хліб. У цьому слові Він звіщає, що хоча все те людині потрібне до тілесного життя, проте, під час користування з отих дібр, нехай не забуває вищих вимог душі, тобто релігійного життя. « Чоловік житиме не самим хлібом! » (Матей 4,4)

« На двох крилах людина злітає понад земний світ, а саме на крилах правости й чистоти.

« Правість має бути в наміренні, а чистість у почуванні.

« Правість шукає Бога, чистість наводить Його і радіє Ним.

« Коли станеш свободний від невладного почування в серці, ні в якому доброму ділі не матимеш перешкоди...

« Коли твоє серце буде чисте і праве, то тоді кожне сотворіння стане тобі дзеркалом життя і книгою святої науки...

« Чисте серце прозирає в небо і в пекло ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 4).

26. - НЕГЛИБОКА СВІДОМІСТЬ

« *Чоловік житиме не самим хлібом* » (Матей 4,4).

Багато молодих людей усвідомлює себе в цій правді, але порівняльно небагато з них точнісінько знає, чим вони ще живуть, крім хліба. Відколи в західньому світі появилася роман московського письменника В. Дудінцева « Не самим хлібом », думка цього заголовку стала загальновідомою. « Але я — сказав у Монтреалі лондонський видавець, видатний католик, Френк Шід — роблю такий дослід: як чую від когось думку « не самим хлібом », прошу свого співбесідника влучно доповнити наведені слова. Який був вислід досліді? Рідко хто знає, що це слова Божественного Вчителя, Ісуса Христа ». А повна Його думка така: « Чоловік житиме не самим хлібом, а кожним словом, що виходить з уст Божих » (Матей 4,4). Ці слова, на думку Ф. Шід-а, вказують на жалюгідний приклад теперішньої невиразності й нерозбірливості віри й надії та хиткості дії сьогочасного християнського світу.

В сучасному світі люди в більшості не заперечують Бога, але значна кількість їх навіть не зацікавлена релігійними справами. В Англії щораз менше людей ходить до церкви, зате в Америці кількість « церковних людей » зростає. Та скільки з них ходить до неї з почуття релігійної потреби чи обов'язку? Під час опитування виявилася, що тільки чотири відсотки американців ходить до церкви тому, щоб знати більше про Бога. Більшість ходить до церкви, щоб зустрітися з « порядними » людьми, підтримати знайомство з людьми чи зміцнити свою повагу в суспільстві. Деяка частина йде до

церкви з неясного почуття потреби, та щоб бути порядною людиною в очах інших.

«Безбожництво, — на думку вищезгаданого видавця, — рідке явище в щоденному житті суспільства. Тільки деякі одиниці відверто заявляють, що вони не вірять у Бога. Більшість вірить, але їхня віра часто невиразна, затьмарена димом сьогочасних матеріялістичних поглядів — кличів. Новітня ідея Бога, це якраз брак ідеї».

Якщо невідомо, навіщо ми живемо, то дарма питати, куди йдемо. Скрізь відчувається брак надії. Люди насправді сподіваються, що завтра буде краще життя, аніж сьогодні; але це не надія, а тільки марне бажання.

Ми живемо в суспільстві, в якому немає справжнього людського життя. Поняття про чесність і нечесність — хиткі, бо не визнають моральних законів. Новітня людина, а ще молода, пливе за течією своїх нахилів і в дорозі пробує точнісінько висловлювати для себе свої правила. «Але хто пливе за течією, той не виробить ані потрібного голосу, ані своїх м'язів», — заявляє Ф. Шід.

Віра в Бога, це не теоретичне питання; воно з усіх практичних питань найбільше практичне. Проте, чому люди в нашому світі так мало знають цього Бога? Одна з причин є та, що в сучасному світі забагато гамору й матеріялістичної всячини. «Здорове зерно поважної півгодинної програми пропаде, — підкреслює видатний католик Ф. Шід, — як ви цілісінький тиждень слухатимете кожного цапа в радіо чи в телевізійних передачах».

Щоправда духовенство багато працює, щоб розбудити заспаних християн. Однак, священикам ще потрібна допомога мирян. А в теперішньому збігу обставин світські католики, в першу чергу між молодими, являються, як невиразна маса. Вони, де заходить потреба, а то й konieczність, здебільша не знають, що сказати, як же знають, то не кажуть. Де поділась їхня відвага, щоб

обстояти свої християнські погляди? Треба мати на увазі, що незнання релігійних правд і боязливість визнати віру завдає неабиякі шкоди християнству.

Сьогочасний комунізм, це сильний безбожницький рух у всьому світі; він знає, чого хоче й веде невпинну боротьбу за володіння світом. « В нашому світі йде велика війна світоглядів, але одна армія як слід не бореться », — зауважує лондонський видавець Ф. Шід.

Чи не надто гостра його оцінка? Мабуть, що ні.

Ти уважно роздумай її. І що тебе в ній переконує, те введи у твоє молоде життя!

« Покірне пізнання себе самого, то простіша дорога до Бога, ніж глибокоумний науковий дослід.

« Годі нам осуджувати чи знання, чи якенебудь звичайне пізнання речі: воно добре саме в собі і Бог установив його але всетаки треба вище цінувати чисту совість і чесне життя.

« Але тому, що багато людей більше старається про знання, ніж про чесне життя, то вони нераз заблукують та й майже ніякої користи не приносять, або дуже мало.

« Коли б ці люди докладали стільки праці, щоб викоринити змі norови і заціпити в собі чесноти, скільки ставлять учених питань, не було б у народі стільки нещастя і згіршень, ані стільки неладу в духовних домах.

« Це певне, що як настане день суду, ніхто не буде нас питати, що ми прочитали, але що ми робили ані як гарно ми говорили, але як ми по закону жили.

« Скажи мені, де сьогодні ті вельможі й учителі, що їх ти добре знав як то вони ще жили і славилися науками? На їхніх місцях уже другі позасідали, а не знаю, чи вони про них думають ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 1, гл. 3).

27. - СЬОГОЧАСНІ СПОКУСИ

« *Горе світові від спокус* » (Матей 18,7).

Оце грізна пересторога Христа Господа.

Хто або що в світі може тебе спокушати? В сьогочасному світі можуть бути твоїми спокусниками: людина, книжка й фільм.

Людина може бути для тебе приятелем або звідником — спокусником. Це залежить від її переконання і наставлення. Висока ідейність і свідомість християнської гідності завжди наведе людину на приятельську дорогу співжиття з усіма ближніми, а ніколи не зведе нікого на манівці обману, тим менше не буде спокушати свого ближнього. Людина ж без моральних основ здатна на всякий переступ, від неї можна сподіватись різних підступів, щоб тільки використати нагоду до своїх нечесних замірів. Тож ти будь обережний — обережна, як і з ким пристаєш, хто здобуває твоє довір'я або накидається тобі з своїми порадами чи бажаннями, бо не всі вони можуть бути щирі та приятельські. Скільки то молоді попеклось на принадах зрадливих підступів... Чи й ти маєш попасти в їхні пастки? Не виставляй себе на них! Утікай від спокусників! Не братайся з ними! А вже ніяк не вступай в їхні сліди! Нехай тебе охороняє від наслідкування їх осторога Господа Ісуса: « *Горе тій людині, через яку спокуси приходять!* » (Матей 18,7). Ця погроза Божественного Вчителя вказує на вічну кару, якої спокусник не обмине.

Книжка, це нерозлучний товариш сьогочасної людини, а в ній і молоді. Та не кожна книжка являється товаришем, що повчає людину, поширяє в неї обсяг потріб-

ного знання, або розважає її. В теперішніх часах намножилося безліч різних отрут, які подають читачам у друкованому слові й затрутують ними їхні душі, переважно душі молоді. Тут бери ти під увагу також різні роди журналів. Буває, що певна кількість молоді у своїй нерозважності сприймає ті отрути. Жалюгідну правду кажучи, поважна кількість із теперішньої молоді так висловлюється: « Це правда, що та книжка отого автора, або той журнал такого видання, містять у собі дещо неморального змісту, але в них я знаходжу пишномовний стиль; ту книжку чи той журнал читаю не тому, що мені подобаються в ній описані, нечесні, а то й сороміцькі дії, а тільки милуюся красним письменством, ну й хочу пізнати життя людини в усіх його проявах ». — Такі погляди — неправильні. Вони хворобливі. Та молодь, що подає такі пояснення, помиляється. Якщо ти хочеш милуватися красним письменством, хвала Богові, знайдеш видатних письменників із бездоганними думками, що пишуть барвистим стилем. Знай, що моральна вартість книжки чи журналу не є в самому стилі, а найперше в змісті. Вони своїм змістом мають тебе морально й науково підносити, а не принижувати або твою гідність робити підлою. Все читання має тебе освічувати й виховувати, а не спричинятися до морального розкладу.

Не інакше треба дивитися на фільм та його розбирати. Фільм, це здобуток людської техніки; тому в добрих напрямках його варто використовувати, але у злих намірах його слід обминати. Чому? Бо між фільмами є такі, що варті уваги й зацікавлення людини, а є й такі, що стали розбещеними чинниками морального зіпсуття, не тільки між молоддю у віці дозрівання, але й між малолітніми дітьми. Які духові спустошення наносять фільми злочинного змісту, доводять судочинства всяких злочинів. Усякі грабежі, крадіжки, бійки, вбивства, розпуста між молоддю мають свій початок у чи-

танні книжок і журналів на ці теми й перебування на подібних фільмах. Читання й видовища найбільше впливають на душу людини; чим вона в молодості насититься і просякне, тим опісля житиме й так робитиме. Тож ти остерігайся спокусливих фільмів, що наводять людину на згубну життєву дорогу. Постав собі за правило в твоєму житті: ніколи не цікавитися ані дивитися на фільми сумнівної моральної вартости, а тим менше на явно неморальні — злочинні. Затям собі пересторогу Господа Ісуса: « І коли око твоє до гріха тебе призводить, вирви його й кинь геть від себе: ліпше тобі ввійти в життя однооком, ніж з обома очима бути вкинутим у вогняне пекло » (Матей 18,9).

« Сину, нехай не турбують тебе гарні й велемудрі слова людей, бо царство Боже не в словах, а в силі (I Кор. 4, 20).

« Вважай на Мої слова, що запалюють серця і про-свічують уми, розжасують і всіляко потішають...

« Хоч багато читаєш і знаєш, все таки мусиш вертатися до одного первопочину.

« Я в той, що навчаю людину знання і даю малолітнім яснішого розуміння, ніж людина годна навчити...

« Я в той, що в одну мить так підношу вгору покірливий ум, що він більше збагне основ віковичної правди, ніж коли б учився в школах десятки літ...

« До одних я промовляю загально, до других подрібно декому я являюся в милих знаках і образах, іншим знову в яснім світлі об'являю тайни.

« В книгах слово однакове, але не всіх воно однаково навчає... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 2, гл. 43).

28. - НЕБЕЗПЕКИ В МОЛОДОСТІ

« Пам'ятай про твого Творця у дні твоєї молодости »
(Проповідник 12,1).

Цим закликком Господній мудрець звертає увагу на один важливий період у житті людини, тобто — на молодість, що сама в собі небезпечна. Крім цієї властивості її, ще розбуджують два свосвідні цьому вікові нахили, від яких молодечі збудливості сильніше розпалюються, захоплюють сили і шкодять молодій людині. Які вони? Жадоба вражінь і нахил до товариства. Тому, як засіб до охорони молодого розвитку треба підкорити ці пориви правилам, щоб вони, замість добра, не спричинили лиха. Певно, що добрі нахили, збуджені раніше, залишаться у своїй силі, якщо їх не погасить або не здавить щось інше суперечне.

Жадоба вражінь надає вчинкам юнака — дівчини поривчастість, безперервність і різноманітність. Він — вона хоче завжди сам — сама все бачити, все чути, всюди бути. Шукає вражінь там, де є сяйво для очей, згідність і звучність для вуха, простір для руху. Юнак — дівчина хоче бути під безперервним потоком вражінь, завжди нових і різноманітних. Він — вона не сидить удома, не стоїть на одному місці, не звертає уваги на один предмет. Їхня стихія, це забава й розвага. Але й того йому — їй замало; він — вона не вдоволяється дійсним і особистим випробуванням, а хоче засвоїти, а то й перенести на себе вражіння інших, вивідати, що інші відчували, як поводитися самі в таких чи в подібних обставинах. Ось, чому молодь хапає книжки, перебирає одну за одною, їх читає і часто не розбирає їхнього змі-

сту. Головне в юнака — дівчини знайти так звані діяння і наслідок, байдуже якого напрямку вони не були б і до чого не відносилися б. Сприятлива думка книжки для молоді, це новість. У ній виявляється і витворюється нахил до легкого читання, а це та сама жадоба вражіннь, тільки в іншому вигляді. Та це ще не все. Молодь думас, що її зв'язують і замикають у визначених межах, а вона прагне деякої волі. Тож юнак — дівчина відривається від дійсності, йде у створений свій світ і там починає діяти «на свою славу», уява творить йому — їй історію, в яких героєм є переважно його — її особа.

Молода людина щойно вступає в світ. Перед нею все майбутнє — принадне, спокусливе. Згодом їй треба там бути. Чи не можна піднести ту заслону й поглянути поза неї? Уява в молодих літах дуже рухлива, не відкладає задоволення.

Обмани, легкі читання, забави й розваги, все це по суті одне й те саме, це плоди жадоби вражіннь, жадоби нового, різноманітного. І від них шкода однакова. Нічим не можна ліпше заморити добре зерно, засіяне раніше в молодому серці, як ними. Молода квітка, засаджена на такому місці, де з усіх боків віють на неї вітри, по короткому часі зів'яне; трава, по якій часто ходять, не росте. Те саме діється з серцем і з добрими бажаннями молоді, якщо вона піддається обманам, пустим читанням або розвагам. Хто довго стояв на вітрі, особливо на холоднім і вогкім, той, коли зайде в затишок, відчуває, що в ньому все ніби не на своєму місці. Таке саме буває і в душі, роздратованій сяким чи іншим способом. Коли юнак — дівчина повертається з неуважливості до себе, знаходить у своїй душі все в зіпсованому порядку; він — вона відчуває, що якесь покривало забуття лягло на все добре, а на перший плян стають тільки привабливості, залишені вражіннями. Отже, вже не те, що було й що повинно завжди бути, — розміщення

помінялися головуванням. Тепер кожен зрозуміє, чому душа, як із поворотом увійде в себе після якоїсь неухвалюваності, починає тужити? А тому, що бачить себе обкраденою. Тоді запаморочений юнак — запаморочена дівчина зробив — зробила свою душу ще більш розгубленою на дорозі життя, по якій через уяву, як тінь, переходять спокусливі предмети і зваблюють за собою його — її душу. І в той час, коли він — вона розгубиться, тоді потайки підходить ворог — диявол, забирає від нього — неї добре зерно, а залишає кукіль. Так навчав Божественний Вчитель, як поясняв, хто посіяв добре зерно на своїм полі, а хто в той, що посіяв кукіль (Матей 13,24-25). Це й таке подібне робить той ворог кожній людині.

Чи ти бажавш зберегти твою невинність із дитячих літ і обітницю християнського життя без догани? Отже, скільки маєш сил і розсудливості, здержуйся від невідповідних забав, розваг і безладного читання нерозбірливих книжок. Підкорися суворій дисципліні, наказам і порадам твоїх виховників.

Ту молодь, що їй не дозволяють розпоряджатися своєю поведінкою до часу її зрілості, годиться назвати щасливою. Кожен юнак — кожна дівчина повинен — повинна радіти, як він — вона живе в таких обставинах. Розбуяле життя молоді ляже під бурунами цього світу. Лише та молодь, що сприймає захорону своїх батька й матері і добрих та прикладних виховників, урятує себе від загрозованих небезпек.

« Не клади великої ваги на те, хто за тобою, а хто проти тебе, але так роби і дбай, щоб Бог був з тобою в кожнім ділі, яке робиш... »

« Це Боже діло, помагати і ослобоняти нас з усякого клопоту. »

« Май чисту совість, а Бог певно оборонить тебе ». »

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 2).

ВЕЛИЧ ХАРАКТЕРУ!

29. - ЗРАЗОК ХАРАКТЕРУ

« Чого ж тоді вийшли? Побачити пророка? Так, кажу вам, і більше, як пророка » (Матей 11,9).

Думаю, що ти вже не раз бачив — бачила малюнок, який сповняє жахом: у царській вітальні розкішний бенкет; при столі четверовласник Галилеї Ірод із своїми приятелями, а в руках лютої, шалом ненависти навіженої жінки, велика миска, — на ній же закривавлена людська голова.

Чия то голова? Кого й за що тут постигла мученицька доля? Мужа, про якого висловив сам Господь Ісус: « Істинно кажу вам, що між народженими від жінок не було більшого від Йоана Хрестителя » (Матей 11,11).

Чи може бути краща похвала? Годі більшу вигадати! Св. Йоан Хреститель тоді ще жив, коли Христос Господь висловив таку похвалу про нього. Син Божий знав його і долю, яка його чекає; знав, що він упаде жертвою правости характеру й вірности переконанням. Отже, було за що похвалити!

Оце тобі Божі повчання. Господь цінить вірність, володіння собою, самовиховання, обов'язкове підпорядкування і крицевий характер. Що Христові подобалось у св. Йоані? Чи те, що їв сарану? А може те, що одягнений був ув одягу з верблюжого волосу й носив ремінний пояс на своїх бедрах? Ані одне, ані все інше не справило враження на Господа Ісуса. Ті зовнішні ознаки у св. Йоана були тільки засобами, а не метою. Отже, яка була його мета? Незламна вірність моральним засадам, сильна воля, глибоке життя духовне! Ото він « казав Іродові: не личить тобі мати жінку брата твого » (Мар-

ко 6,18). Га! — закричав Ірод, — він осмілюється ганити мене, могутнього володаря? Посадити його в тюрму!

На таку відплату св. Йоан був готовий. Його обов'язок, засада, не захитаються аж до смерти. І саме це й похвалив у ньому Христос Господь.

« На що ви вийшли подивитися в пустиню? » (Матей 11,7) — питає Божественний Спаситель народу. В цьому запитанні мав на увазі св. Йоана Хрестителя, що проповідував « хрещення покаюння на прощення гріхів » (Лука 3,3). Чи може вийшли подивитись « на тростину, що її колише вітер? » (Матей 11,7). По берегах Йордану росло безліч очерету і звідсіля Господь Ісус узяв порівняння: тростина хитається за кожним подувом вітру то вправо, то вліво. Однак св. Йоан Хреститель був дубом, а не тростиною: Ірод обіцяв — даремно! Улещував — даремно! Погрожував — даремно! Дуб не вгнеться: його можна звалити, але ніколи зігнути.

А чи твоя воля слаба не стоїть далеко, може навіть дуже далеко, позаду за залізною вірністю переконань св. Йоана? Скільки то разів повторяєш: « я знову впав — упала, але то вже буде останній раз! » — Добре, тростина піднялась і стоїть як дуб! Та завіє вітрець примани, надійде спокуслива обмана і тростина знову похилиться. Коли ж насуне гураган, тоді вже цілком ляже в багні! Чого? Пристрасної схильності, а то й руйнного нахилу!

Ото, ввечері, на самоті, ти пригадуєш собі й роздумуєш про минулий день. Чи не мусиш часто робити собі закиди, а то й докори: « І знов я злякався — злякалась! Відступив — відступила від моїх переконань! Мені не личило там заходити! Навіщо було мені втручатися в такі розбещені розмови? Зміст отієї книжки заподіяв моральну шкоду моїй душі. Оті безсоромні світлини — малюнки в морально-шкідливим журналі заколотили спокій моєї совісти. Якраз отой роман у кінотеатрі вказав мені блудні стежки життя ».

Так вести себе — небезпечно! Ти зверни увагу на пересторогу Господнього мудреця: «Горе серцям боязливим і рукам охлялим, та й грішникові, який двома стежками ходить» (Сирах 2,12). Як ти захитався — захиталася на Божій дорозі й зійшов — зійшла з неї, то мерщій встань і піди до небесного Батька та й скажи Йому: «Отче, я прогрішився проти неба й проти тебе!» (Лука 15,18). Вчини так, як навчає св. Апостол Павло: «Нехай, отже, не панує гріх у смертнім вашім тілі, щоб вам коритися його пожадливістям, і не видавайте членів ваших гріхові за знаряддя неправедности, але віддайте себе Богові, як оживилих із мертвих, а члени ваші, як зброю праведности. ...Хіба не знаєте, що ви слуги того, кому віддаєте себе за слуг на послух, кого слухаєтеся: чи то гріха — на смерть, чи то послуху — на праведність?» (Послання до Римлян 6,12-13-16).

Значить, ти маєш незмінне рішення стати незламним дубом! Крицею! Непохитним характером! Вірним сином — вірною донькою небесного Отця! «Але як я можу ним — нею стати?» — запитасяш. Дальші міркування вкажуть тобі засоби, що допоможуть знайти в собі сили, щоб здобути бажане становище.

«Сину, не вір своєму почуванню; те, що тепер є, скоро перемінюється на інше.

«Доки живеш, хоч би і не хотів, підлягаєш перемінам: ти раз веселий, а раз сумний; раз спокійний, а раз неспокійний; раз побожний, а раз розсіяний; раз жвавий, а раз млявий; раз поважний, а раз легкодумний.

«Але людина мудра і така, що її Дух напоумлює, стоїть вище тієї перемінности, вона не зважає на те, які в неї почування, або звідкіля віє вітер нестійности, щоб лише вся сила її ума прямувала до кінцевої і бажаної цілі».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 33).

30. - БОРОТЬБА ЗА ХАРАКТЕР

« Від часів Йоана Христителя і понині Царство Небесне здобувається силою; і ті, що вживають силу, силоміць беруть його » (Матей 11,12).

Божественний Вчитель, Ісус Христос, дав тобі вірець кристального і крицевого характеру в особі св. Йоана Христителя. Що заважило у виробленні гідного подиву характеру? Безупинна боротьба із собою! Ото чинник, що рішає про вартість характеру! Християнське життя, це безупинна боротьба. Де християнин — християнка веде ту боротьбу? У своїй душі. Хто з ким бореться? Добро і зло, ангел і тварина змагаються між собою. Кожний — кожна з нас не раз відчував — відчувала в собі те страшне й нестерпне роздвоєння.

Не так було колись. Спершу людське тіло було послухним слугою душі, а душа слухняною дитиною Божою. Тоді життя людини було соняшною і запашною весною. Але згодом настала сумна хвилинка, в якій перша людина згрішила. І в ту хвилину появилася, мов би якась розколина у всесвіті, мов би захиталась і потріскала святиня: з того часу людське тіло воює проти душі. А душа в людині являється орлом, що мріє про свіже повітря, про ліси, про верхи гір; тим орлом, який здіймався б в оживляючі висоти, а розбивається об клітку грішних потягів і поранений падає.

Відколи людина збунтувалася проти Бога, з того часу — каже один філософ цього століття — серце її стало кублом гадюк. Та це може за різкий вислів! Радше сказати б, стало облогом. Обліг, це також добра земля: хто старанно обробить його, збере з нього гарні плоди;

а навпаки, занедбаний обліг родить лише бур'яни, будяки та отруйні вовчі ягоди. Кожна земля дає будяки й терня, якщо її, як годиться, не обробляють; у кожній душі вкореняться грішні остюки, якщо людина безупинно її не поле.

Тепер уже ти розумієш, чому Христос Господь похвалив св. Йоана? А тому, що зреченням самого себе й дисциплінованим життям духовним він боровся за свободу своєї душі, за незламний характер. Св. Євангелія свідчить, що св. Йоан був предтечею Сина Божого. Про св. Йоана сказав св. пророк Ісаїя з Божого натхнення: «Ось я посилаю мого посланця перед тобою, який приготує тобі дорогу» (Марко 1,2). Він — «голос вопіючого в пустині» (Марко 1,3). «А той Йоан мав одягу з верблюжого волосу й пояс ремінний на крижах у себе; їжа ж його була — сарана й мед дикий» (Матей 3,4). «І він ходив по всій околиці йорданській, проповідуючи хрищення покаяння на прощення гріхів» (Лука 3,3).

«Самозречення!» Як же це слово нелюбо звучить... Страх охоплює тебе, як чуєш його. Проте, мусиш ти в ньому вправлятися, не стільки для твого тіла, скільки для твоєї душі, щоб вона могла володіти ним. У чому бо справа? Якби перемагання себе було метою саме для себе, якби кожен і кожна з нас шукав — шукала страждання для самого ж страждання, якби наше самозречення було безцільним мученням себе, як то роблять факіри, то в такому разі треба було б його осудити. Але наше самозречення є тим, чим мучення гілки виноградини, прив'язаної до кілка, щоб тим краще росла вгору, або мучення дерева чи куща, з якого садівник обтинає дикі паростки, щоб дав тим кращий цвіт.

Християнське життя, це повсякчасне самозречення, безустанна боротьба за свободу душі, яка не кінчається ніколи, триває бо аж до гробу. Такого самозречення вимагає Господь Ісус від кожного християнина — кожної християнки: «Бо хто хоче спасти свою душу, той

її погубить; а хто погубить свою душу мене ради та Євангелії, той її спасе » (Марко 8,35); « Хто життя своє любить, той погубить його; хто ж зненавидить своє життя на цьому світі, той збереже його, щоб жити вічно » (Йоан 12, 25).

Давні люди бичувалися до крові; те робили вони для Бога і своїх душ. Ти до такої жертви нездібний — нездібна, але інколи відмов собі улюбленої страви. Як наростає в тобі нагальний гнів, то приклади до нього оклад із льоду розважливости. Якже ж дошкуляють тобі або й переслідують тебе настирливі спокуси, то звернися до вселаскавого Бога і прохай допомоги Його. Під час життєвої проби, у хвилинах спокусливих небезпек, думай, що справедливий Господь зводитиме з тобою остаточний обрахунок.

« Сину, покинь себе, а знайдеш Мене. Будь без своєї власної волі і всякої власности, і завжди скориставш.

« Бо зараз, як лише зречешся себе і не відкликеш того, ще більше ласки тобі додасться...

« Чим скоріше вчиниш так, тим краще будеш себе мати; а що старанніше й щиріше, то й більше вподобаєшся мені і тим більшу матимеш заслугу...

« Дуже часто Я тобі казав і тепер ще повторюю: покинь себе, відречися себе, — заживеш великого спокою серця.

« Дай усе за все; не виймай нічого, не домагайся нічого назад...

« Будеш свободний серцем, а темнота не зможе тебе ».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 37).

31. - ВОЛОДІЙ СОБОЮ!

« Навчи мене доброго розуму й знання, бо я здаюся на твої веління » (Псалом 119,66).

Тепер ти живеш з українською спільнотою в краю вільного світу, в якому не трапляється тобі нагода визнати Христа Господа мучеництвом. Проте щоденне життя студента — студентки подає сотні малих нагод до самозречення, вправлятися у володінні собою. Лиш такими вправами ти зміцниш твою волю і можеш виявити силу твого духа.

Біля рідкісних і цінних рослин городник убиває в землю кілки, до яких прив'язує їх, щоб нищівні вихри не поламали цвіту. Твоя душа, це теж запашна квітка, що розцвітає; а напір життєвих бур, яких силу ти нині навіть не передчуєш, тільки тоді витримаєш без шкоди, коли щоденними вправами в самозреченні зумієш опертися на непохитну основу, що при тобі стоїть, тобто на Господа Ісуса.

В глибині людської душі кублиться хижа тварина. Якщо ти візьмеш її на короткий ланцюг і не дозволиш їй бешкетувати, — не шкодитиме тобі; але прийде лихо, якщо хоча трошки попустиш ланцюг і даси волю розбещеній тварині, — вона кинеється на тебе й до крови пошарпає. От і саме з цієї причини св. Апостол Павло звертає увагу кожному — кожній з нас: « Тим то, брати, ми боржники не тілу, щоб за тілом жити; бо як живете за тілом, то помрете. Якже ви духом умертвляєте тілесні вчинки, будете жити » (Послання до Римлян 8, 12-13). Що більше, цей же св. Апостол вимагає від кожного християнина — кожної християнки оцього рішення:

« Не дозволь, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром » (Послання до Римлян 12,21).

Кому бракує мужнього характеру, той стане новітнім вельосипедистом, від яких аж кишить теперішня суспільність. Хто ж то такі? Це люди, що горішньою частиною тіла нахиляються, а вниз штовхають; саме такі складаються перед могутніми як ножики, а з підвладними своїми поводяться « по-хамському ».

Адже ти не хочеш стати такою карикатурою! Отже, щоденно вправляйся у володінні собою і в поведінці. Хтось тебе висміяв, а ти його — її не передражнюєш; хтось тебе зневажив, а ти не віддаси тим самим; не маєш охоти до науки, проте вчишся; не любиш виконувати дорученого обов'язку, а все таки стараєшся бути совісним — совісною в кожній справі; бере тебе більша охота до різномірних розваг, а ти силкуєшся ставити обов'язок на першому місці. Ти поставив — поставила свої домагання, які в товаристві чомусь не прийняли: з цього приводу не обурюйся, не ремствуй, не погрожуй помстою. Держися засади: в усьому перевіряй себе, володій над собою!

Повагу до себе викликає в усіх той — та, хто вміє наказувати собі самому — самій! Чи подобається тобі розбурхана й нищівна сила? Певно, що ти відповіси: ні. А загнuzдати її? Так! Нині всі захоплюються кожною машиною — кожним механічним приладом, що відразу виявляє свою здатність і зразу може змінити або стримати свою потужність. Чим гальма в авті сильніша, тим вартість його більша. Впорядкована і сполучена за правилами сила, тобто висота звуків творить красу мелодії; вміло розміщена сила красок надає особливої краси образу та й піднімає його мистецьку вартість. Чому подобалася тобі ота забава? А тому, що людина знаходить уподобання в кожній впорядкованій, слухняній силі, докладності й поведінці. Все те життєві досвіди. Тож не веди себе зухвало, а покірливо приймай пересторогу

Господнього мудреця: « Бо той, хто легковажить мудрість і повчання, — нещасний, і марна його надія, і труди безкорисні, та й діла без пожитку » (Мудрість 3,14).

Ти маєш добру волю? Так, я хотів би — хотіла б навчитися наказувати собі! Яка дорога до цього? Її вказує тобі св. Йоан Христитель: тверда опанованість, а також уміння наказувати собі самому — самій.

Терпи відважно, а терпеливість зродить пальму перемоги. На дорозі самозречення завжди пригадуй собі вислів Господнього мудреця: « Ваше діло чиніте заздалегідь, — а він своєчасно дасть вам нагороду » (Сирах 51,30).

« Сину, тобі ще треба багато дечого навчитися, чого ти ще добре не навчився.

« Щоб ти своє бажання ставив уповні згідно з Моєю волею, і не був себелюбцем, але гаряче і ревно виконував Мою волю.

« Коли ти Мене маєш на меті, будеш радий якнебудь Я розпоряджусь; але коли там кривиться яке бажання власної користі, то воно стане тобі перепорою і тягарем...

« Бо не треба йти зараз за кожним почуттям серця, яке видасться добрим; але теж не треба відразу відкидати від кожного почуття серця, яке тобі видасться противним.

« Добра річ, навіть у добрих зусиллях і бажаннях, деколи стримувати себе, щоб ти за назальністю не попав у розсіяння ума; щоб ти за непоміркованістю не додав другим людям згіршення, або щоб ти за опором других людей нараз не збентежився і не впав ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 11).

32. - ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРУ

« Хто обробляє свою землю, той буде мати хліб донеситу; хто ж за пустим женеться, той злиднів матиме по горло » (Проповідки 28,19).

Свідчення Господа Ісуса про св. Йоана Христителя стверджує, що цей став для нас усіх зразком подиву гідного характеру. Що таке характер в євангельському розумінні? Це поєднання духових сил людини. Добрий характер, це поєднання доброти і стійности, лагідности й сили, щирости й уміння держати й вести себе. Таке поєднання спричиняється до того, що людину оцього характеру шанують і люблять. Поганий же характер, це той, якому бракує доброти, стійности, лагідности, сили, щирости, вміння держати й вести себе, іншими словами, що дозволяє брати верх себелюбству. З одими браками людина стає різкою в поведінці з іншими, прикрою для ближніх, інколи ненависною.

Яку людину вважаємо характерною? Ту, що має сильні й незмінні переконання і старається постійно й витривало пристосувати до них свою поведінку.

Хто добре пізнав себе самого, той — та свідомий — свідомо добрих і поганих прикмет свого характеру. Але нехай ніхто не думає, що самим самопізнанням уже виконав — виконала виховне завдання. Це щойно початок самовиховання, а докладно кажучи, його найважливіша й zarazом тяжка частина. Тому не можна спокійно, тим менше легковажно, дивитися на свої хиби, їм не протиставитися, а вдовольнитися крихітками чеснот, що їх із великими зусиллями хтось розкрив у собі. Проте, так робить, на жаль, більшість людей: одні виправду-

ються, що вони вже такі від дитячих літ; інші доводять свою невинність тим, що така вже їхня вроджена вдача, тож годі їй протидіяти. Щоправда, людської вдачі не можна перемінити й цілком її перемогти, але можна її опанувати, підняти в ній шляхетність, її виховати. Отже, в противагу нашим хибам можемо виростити противні їм чесноти й таким чином здавити розгнуздані нахили і пристрасті.

Природні чесноти і здібності можна порівняти зо спадковим майном, а природні хиби з боргами, що їх людина перейняла на себе. Спадкове майно можна зберегти, а то й збільшити, перейняті ж борги можна сплатити. Але неодоладне господарювання може прогайнувати те майно, а борги ще збільшити і врешті довести до цілковитої матеріальної руїни. Так само буває з природними чеснотами й хибами: перші — це наша користь, але не заслуга; другі ж — наша шкода, але не провина. Та як воно не було б, людина відповідальна тільки за те, що з ними зробить: дбатиме, щоб чесноти процвітали в її житті, чи дозволить, щоб хиби володіли її душею.

Хто береться формувати характер, той — та мусить виконати два завдання: перше — постійно викорінювати кожний хабаз, тобто кожну хибу — поганий нахил із душі; друге ж — одночасно й витривало засаджувати в душі запашний цвіт чеснот.

Найперше треба почати завзяту боротьбу з своїми хибами. Тож ти зверни особливу увагу на головну свою хибу — головний свій нахил, бо з неї — нього переважно випливають усі інші хиби — нахили. Не гай часу на виправку мимовільних помилок, а більше зосередь свої зусилля на головну хибу. Якщо подолаєш її, то без великих труднощів розправишся з рештою хиб.

Як міряємо людські хиби мірою їхньої величини й ваготи, то можемо їх підвести до потрібної міри: великі, тобто головні хиби, це ті, що різко суперечать нашій совісті; менші виводяться з необережності і гніву; най-

менші походять із людської недосконалости. У використанні своїх хиб треба брати на увагу вищезгадану потрібну міру, щоб не роздроблятися в дрібницях і рівночасно не забувати головного винуватця.

В боротьбі за характер найбільш важливе завдання виконує не розум, ані почуття, але третя сила людської душі — свобідна воля. В прямуванні до чеснот вона єдина довершує перемогу над хибамі, звичками і пристрастями; в огні тієї боротьби вона сама стає витривалою, в ньому міцнішає і захищає характер людини.

Кожний — кожна з нас не виховає характеру тим самим способом, бо не всі ми вдачею однакові. Одні — запальні, рухливі, веселі, тож не можуть спокійно думати, ані так, як обдумали, робити. Для таких найбільш успішні засоби у вихованні характеру оці: бути стриманим — стриманою, опановувати вроджені нахили — свої звички. Інші — це спокійні мрійники. Їм невсипуща діяльність допоможе виховати характер. Ще інші, хоча беруться охоче до всякої праці, але їм бракує витривалости. Тому вони мусять привчати свою волю до витривалости й терпеливості.

Оці « повчання — каже Господній мудрець — приймай уже замолоду, то й знаходитимеш мудрість аж до сивини. Мов той орач або сіяч, приступай до неї і плодів її добрих очікуй » (Сирах 6,18-19).

« Господи, коли стану забагато цінити себе, тоді Ти в проти мене, а мої гріхи дають правдиве засвідчення про мене і я не годен заперечити. »

« Але коли я візьмуся маловажити себе і ні за що себе уважати, коли зовсім перестану дорожити собою і спізнаю, що я в справді порох, тоді Твоя благодать прихилиться до мене, і Твоє світло завітає до мого серця; і тоді вся моя важність, хоч би і найменша, затоне в низькодолі моєї нікчемности і щезне на віки. »

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 8).

33. - СТРИМУЙСЯ!

« Хто живе чесно, той спасеться; а хто дорогами кривими ходить, той впаде в яму » (Приповідки 28,18).

Ці дві життєві правди Господнього мудреця повинні стати нерозлучним провідником на шляху твого життя, що постійно вестиме тебе до вершин християнської досконалости; як і невідступним дорадником у складних труднощах твоїх, що в потребі остерігатиме тебе перед небезпеками на згубних манівцях і навчатиме ходити дорогою Господнього закону. Ці дві правди допоможуть тобі формувати твій характер.

Ти вже знаєш про три способи формування характеру: стримуватися в усьому, працювати й витримати.

Що значить стримуватися в усьому? Це вміти володіти своєю думкою, своїм словом і ділом, інакше кажучи, погамовувати внутрішні свої спонуки. Стримуватися, це вправляти свобідну волю свою так, щоб вона володіла пристрастями й забаганками змислів. Без внутрішньої боротьби з собою, з своїми хибами й нахилами, ніхто не сформує характеру! Тому то Господній мудрець приходиться до молододі людини з такою порадою: « Слухай, сину мій, і будь мудрий, справляй серце твоє на путь (праву) » (Приповідки 23,19). Він упевняє її, що, коли вона це здійснить, тоді « навіть як постаріється, не зверне з неї » (Приповідки 22,6).

Передусім треба поборювати такі нахили: тілесну похоть, пожадливість і цікавість. Св. Апостол Павло остерігає нас усіх: « Не дбайте про тіло задля похотей » (Послання до Римлян 13,14). Коли такі похоти візьмуть у людині верх, то здійсниться на ній те, про що

каже Господній мудрець: « Коли даси волю душі забанкам, то осмішать вони тебе перед ворогами твоїми » (Сирах 18,31). Пожадливість майна і гроша спричиняється до духової руйни людини. З цієї причини св. Апостол Павло остерігає: « Бо корінь усього лиха — грошлюбство, до якого деякі вдавшися, від віри відбилися і прошили себе численними болями » (Перше Послання до Тимотея 6,10). Не будь цікавий — цікава на непотрібні речі, бо вони часто пошкодять тобі.

Далі треба володіти своїм язиком і не дозволити йому щонебудь і забагато балакати, бо « хто цокотить занадто, той врешті обридне » (Сирах 20,8). Не треба дозволяти язикові обмовляти, « бо тебе вислухають, та остерігатимуться, а при нагоді ще й зненавидять » (Сирах 19,9). А « почув якийсь слово? Нехай умре з тобою! Не бійся — воно тебе не розірве » (Сирах 19,10). Не дозволяй язикові чванитися, говорити неправду, сваритися, дошкуляти іншим, насміхатися з інших, щоб не наражатись на лихо, — « хто стереже уста і язик свій, той стереже від лиха свою душу » (Приповідки 21,23). Поборюй своє себелюбство й ті хиби, що мають свої коріння в ньому, тобто — приборкуй гордовитість, бо « гордия чоловіка його принизить, а покірний духом досягне чести » (Приповідки 29,23). Викорінюй зухвалість, яка часто виявляється в безсоромності, а також упертість, неслухняність, ненависть і ворожість до інших, нечемність, невірчливість і непошану інших, адже « гордий погляд і бундючне серце — ґрунт для гріха безбожних » (Приповідки 21,4). Переборюй настирливість, зависть, скупість і обману, бо вони виснажують людину й позбавляють її радощів серця. Опановуй кожночасні, так корисні, як і шкідливі, почування, що постають із причини гніву, браку духової рівноваги, образливості чи буркотні. Зокрема, приборкуй нахил до марнотратства. Хто не навчився заощаджувати, такого — такої життя пройде в бідності. Недаром запитує Го-

сподній мудрець: « Коли ти нічого не назбирав за молодощів, то як же знайдеш за старощів твоїх? » (Сирах 25,3).

Стримуватися в думці, слові й ділі — ти маєш постійну нагоду. Велике значення виховне матиме в твоєму житті: перемогти свою цікавість щодо безбожницького чи неморального змісту книжки, журналу або фільму й не читати їх чи не бачити його; накласти собі піст щодо деяких страв, напитків, не вживати спиртових напоїв і не курити; коли відчуваєш спрагу, витримай якийсь часок без напиту; кому свербить язик, замовчати новину, образливе слово чи невмілий дотеп; підпорядкуватися волі старших у добрій справі; відмовити собі якоїсь приємності чи вигоди на користь інших; здобути грошеву жертву по своїй змозі; у хвилинах гніву опануй мимовільні почування свої.

В твоєму житті завжди послухайся поради Господнього мудреця: « Не роби нічого, не зваживши думкою, то й не будеш каятись у вчинках своїх » (Сирах 32,19).

« Не треба давати віри кожному слову, чи помислові, але кожену річ треба розважати по Божому, старанно і помалу.

« На жаль, нероз нам легше приходить повірити і сказати про другого щось зле, ніж добре: — такі бо ми вже немічні.

« А праведні люди не так легко дають віру всьому, що що каже: бо вони знають людську неміч, яка вона схильна до злого, і як нероз у словах помиляється.

« Велика то мудрість не бути квапливим у діланні, ані не вператися завзято при своїх думках.

« До неї належить також і те, щоб не давати віри будь яким людським помовкам, не трубитися зараз у вуха другим те, що хто чує, або в що повірити ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 1, гл. 4).

34. - ПРАЦЮЙ!

« Працюйте не на ту їжу, яка проминає, лише на ту їжу, яка залишавться на життя вічне » (Йоан 6,27).

Цією осторогою Христос Господь закликає тебе, щоб ти звернув — звернула молодечий запал твій у праці на ту життєву ділянку, від якої залежить духовна вартість і вічна майбутність твоя. Остільки шануватимуть люди тебе, оскільки засяєш перед ними бездоганним характером. Настільки можеш надіятися на вічну нагороду від Господа, наскільки старатимешся завершити кристальний характер твій вінцем євангельських чеснот. Без наполегливої ж праці в цій переважливій справі самі твої бажання і хотіння не матимуть ніякого успіху. Щоб дістати гідну нагороду, ти мусиш її заслужити, як це підкреслює св. Апостол Павло: « Хіба не знаєте, що ті, які біжать на перегонах, біжать усі, але лиш один бере нагороду? Біжіть так, щоб її досягнути! Кожний змагун стримується від усього; однак ті, щоб тлінний вінець здобути, а ми — нетлінний. Тож і я біжу, та не як навманці; веду кулачний бій, не як повітря б'ючи, а умертвляю своє тіло і поневолюю » (Перше Послання до Коринтян 9,24-27).

Другий спосіб формування характеру, це з усіх сил працювати над собою. З самого початку ти викоринюй ті хиби з твоєї душі, які стримують тебе від творчої праці над формуванням твого характеру. Будь свідомий — свідомо того, що: брак незалежності в безсторонніх переконаннях, світоглядах і поглядах; бути завжди непевним — непевною за правильні ходи свої; брак

віри у власні сили в починах своїх, тим більше в рішучій праці своїй; бути боязливим, нерішучим, нестійким — боязливою, нерішучою, нестійкою в життєвих труднощах; брак смілости виявити свою думку, свої переконання, свій світогляд чи хоч би погляд; піддаватися безнадійності або навіть одчасві; бути схильним — схильною бачити в усьому тільки зло, лихо, їхню неминучість, що постійно викликає в душі лише сум; — це все наносить духову шкоду тобі на протязі твого життя. Ось чому Господній мудрець навчає молоду людину: « Сину, за життя випробовуй себе самого: зважай, що лихе для тебе, й тому не віддавайся » (Сирах 37,27).

В житті молодої людини можна часто спостерегти ті хиби, які мають головний корінь свій в ліноцях. Юнак — дівчина, що піддався — піддалась нахилові до лінощів: гайнує неоціненний вік молодости; працює без визначеного пляну; в праці повільний — повільна, недбалий — недбала, несумлінний — несумлінна; постійно відкладає виконання праці чи зобов'язання; в поведінці щоденного життя розсіяний — розсіяна, легковажний — легковажна, нерозважливий — нерозважлива, необережний — необережна; в життєвих труднощах і досвідах безпорадний — безпорадна. Життєва дорога лінивої людини « немов устелена терням » — каже Господній мудрець (Приповідки 15,19).

Як удасться тобі викоренити одну з вищезгаданих хиб, то негайно засаджуй в заміну її відповідну чесноту й вельми дбай про те, щоб вона в твоєму житті зростала. Докладай немало старань, щоб також число інших чеснот збільшувалось. У праці над собою взагалі звертай особливу увагу на здобуття чесноти. Не пропускай ні однієї нагоди, коли можеш довершити добрий вчинок, хоч би він був деколи на перешкоді короточасній користі чи твоєму бажанню. В невисипущій праці за здобуття чеснот, а з ними й характеру піди за покликом Господнього

мудреця: «Благочесні діти, слухайте мене й зростаєте, мов та рожка, посаджена над водою текучою. Станьте запашними, немов той ладан, розквітніть виквітом, як та лілея, розповеюдьте пахощі й пісню співайте, Господа благословіте за всі його діла» (Сирах 39,13-14).

« Ми теж рідко коли позбуваємося геть чисто хочби одної хиби і нема в нас запалу до поступу з дня на день; тому залишався холодними і млявими...

« Коли наш поступ у побожності ґрунтуємо лише на деяких видимих практиках, то скоро прийде кінець нашому богомілью.

« Але ми прикладім сокиру до кореня, щоб ми очистилися від пристрастей і мали спокій у серці.

« Коли б ми щороку хоч одну хибу з себе викоріняли, ми скоро стали б праведними людьми.

« Але тимчасом нераз противне бачимо, що ми були кращі і чистіші в початках нашого шляху до праведности, ніж кілька десятків років згодом.

« Ревність і поступ повинні б з дня на день зростати; а нині вже велика річ, коли хто зможе доховати хоч частину з первісної ревности.

« Колиб ми спочатку хоч трохи присилували себе, тоді ми могли б опісля все чинити легко і радо.

« Тяжка це річ збуватися привички, але ще тяжче чинити проти своєї власної волі ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 1, гл. 11).

35. - ВИТРИМАЙ!

« Не ходи слідом за своїми пристрастями і від похотей своїх стримуйся » (Сирах 18,30).

« Кожен початок тяжкий » — навчає українська приказка. Так ти знай, що самовиховна праця вимагає великого зусилля. Найтяжчий її початок! Щоб не знеохотитися в цій праці, треба почати від першого й найлегшого завдання, що є передумовою самовиховання, тобто пізнати безумовну правду та згідно з нею сформуванати собі основні й стійкі засади, на яких ти будуватимеш духове життя своє. Пізнання безумовної правди і сформування стійких засад, це основа самовиховної праці.

Пізнати правду, це вроджене бажання в кожній людині. В чому й де шукати безумовної правди? — « Правда! Її вже давно знайшли й вона зв'язує всіх шляхетних духів. Злови її! Цю давню правду! » — таку відповідь дає німецький поет, Йоган Гете. Бажання знайти правду жевріє в умах філософів здавен-давна, але воно не завжди дає правильні висліди. Чому? На це питання відповідає німецький вчений світової слави, Фрідріх Вільгельм Ферстер: « Щоб знайти правду й ширити її ідеї, потрібний не тільки плід розуму, знання життя й людей, але також плід волі, значить, геройські перемоги над своїми пристрастями й себелюбством. Такі плоди можна зустріти в небагатьох осіб; а й ці завжди визнавали й визнають ту саму правду і прямували та прямують до неї з певним передчуттям ».

Найбільш уповноважена особа, яка мала право проповідувати правду вьому людству, був, є і буде Син Божий, Ісус Христос. Він Сам сказав: « Я — путь, исти-

на і життя!» (Йоан 14,6). «Я — світло світу. Хто йде за мною, не блукатиме у темряві, а матиме світло життя» (Йоан 8,12). Оповідену правду Він наказав берегти й навчати св. Церкві, тобто Своїм Апостолам та їхнім законним наступникам: «Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: ...навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав» (Матей 28,19-20). Але, на жаль, багато людей, між ними молоді віком, не хочуть прийняти цієї правди з двох причин: одні необізнані з нею, під впливом безбожницької пропаганди, мають упередження до неї; інші не визнають її за правду, бо вона безумовна, не поступається перед перемінними поглядами людини, її нахилами й пристрастями в нічому, а навпаки ставить їй безумовні вимоги. Хто ж відвернувся від Божої правди, той — та не має життєвих засад, вагається в моральному житті своєму, хитається у своїх переконаннях, як очерет під подувом вітру. Сьогодні поводитьься — робить так, а завтра інакше.

Людина правого наставлення і живої віри беззастережно приймає Божу правду. Вона щораз краще ознакомлюється з змістом і значенням безумовної правди, в ній заглиблюється і настільки скріплює її, щоб могла стати стійкою основою життєвих засад. Таку людину Господній мудрець наділяє похвалою: «Великий той, хто знайшов мудрість» (Сирах 25,10), тобто правду.

Щоправда, між невірними є теж характерні люди, які у своєму житті йдуть шляхом високих засад; але, як придивитися до їхніх засад, то ці більшістю подібні до засад, що їх виразно об'явив Христос Господь. А що тим людям бракувало і бракує знання повної правди, вони завжди схильні до помилок у проповідуванні їхніх засад і тому ці не можуть бути дороговказом для інших на шляху людського життя. Зокрема треба підкреслити, що люди без віри в Бога неспроможні дати відповіді на найбільш важливі питання про духове життя людини; їхні особисті заперечення існування безсмертної душі

й духового життя людини, всупереч наявним доказам, не мають наукової основи й наукового значення. Тому то в їхньому світогляді існують темні прогалини, на яких спотикається багато з-поміж молоді і старших віком. Ось, на тих прогалинах вони нівечать свій характер.

Повнота Божої правди, яку подав Господь Ісус у Своїй науці, обдаровує кожну людину, тим більше християнина — християнку, правильними засадами людського життя, яким і повним світоглядом. Вона допомагає людині сформувати кристальний — святий характер. Невже ти знехтуєш цим змаганням?! Про Божу допомогу в цій праці псалмопівець упевняє тебе: « Бо Господь Бог — сонце і щит, Господь дасть ласку й славу. Він не відмовить блага тим, що ходять бездоганно » (Псалом 84,12).

« Пуста та людина, що покладає свою надію на людей, або на створіння...

« Роби, що до тебе належить, а Бог допоможе твоїй добрій волі.

« Не вповай ані на своє знання, ані на хист якоїсь людини, але радше на ласку Божу.

« Бог покірливим помагає, а впокоряє тих, що вповають на себе...

« Не вважай себе за ліпшого від других, щоб часом не показався гіршим перед Богом, який знає, що є в людині...

« Коли ти щось добре в собі маєш, то, щоб зберегти смиренність, думай про інших ще ліпше.

« Не шкодить тобі, коли поставиш себе нижче від усіх; але дуже багато зашкодить, коли поставиш себе вище хоча б понад когось одного ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 1, гл. 7).

36. - ЗАСАДИ ХАРАКТЕРУ

« Хто здобував мудрість, той любить свою душу, хто розуму пильнує, той знайде добро » (Приповідки 19,8).

Християнський світогляд виразно подає і з'ясовує належні ставлення людини, так до вічності, тобто до Бога, як і до дочасного світу, до батьківщини, рідного народу, рідні, ближніх і себе самого. Ті належні ставлення подав людині Бог у Своїх заповідях, а вичерпно їх з'ясував Божественний Вчитель, Ісус Христос, у Своїй науці — св. Євангелії. В цих двох джерелах містяться життєві засади людини. Вони необхідні в житті християнина — християнки. Хто з них не черпає, той ніколи не стане характерним християнином — характерною християнкою. Про важливість оцих джерел висловився Син Божий: « Легше минутися небу й землі, ніж одній рисці пропасти з закону » (Лука 16,17).

Та молодь, яка намагається сформувати свій характер, гідний християнина — християнки, має в цих джерелах подані здебільшого загальні нариси. Тож треба тобі вкласти в них засади точного визначення й особливого значення. Лиш такі засади допоможуть досягнути бажану мету.

Щоб улегшити тобі в цій переважливій праці, нехай послужить нарис оцих засад:

а) *щодо Бога:*

в усьому бути вірним — вірною Богові і Його законам;

обороняти Христову віру й бути її апостолом — апостолкою.

б) *щодо батьківщини й рідного народу:*

старатися якнайкраще пізнати все минуле й сьогочасне твоєї батьківщини і твоїх предків;

шанувати і зберігати в особистому й товариському житті все рідне, так у ділянці віровизнання — свій обряд, як і в освітньо-національній — звичаї і пам'ятки;

любити рідну мову, говорити нею завжди в родинному домі й де тільки можливо у своєму товаристві; на вибраному або визначеному становищі працювати для добра й слави рідного народу.

в) *щодо ближніх:*

нести поміч ближнім і боронити тих, які не можуть або не вміють оборонятися;

до ближніх бути чемним — чемною, привітним — привітною, увічливим — увічливою;

з ближніми поводитись так, як я вимагаю цього від них;

шанувати чужу власність;

зберігати спокій у гніві;

бути справедливим — справедливою і безстороннім — безсторонньою;

нікого не судити, не обмовляти й не висміювати;

завжди і всюди говорити правду;

бути певним — певною в бесіді й починаннях;

бути слухняним членом — слухняною членкою zorganizованого товариства і своєї спільноти;

не бути під впливом зла й протиставитися моральному зіпсуттю оточення.

г) *щодо себе самого — самої:*

бути стриманим — стриманою і ощадним — ощадною;

дбати за своє здоров'я;

бути завжди веселим — веселою і доброї думки;

зберігати рівновагу духа й не впадати у зневіру;

володіти собою, своїми думками, словами й ділами;

різьбити свій характер і переборювати свої при-
страсті, нахили й хиби;
бути завжди вірним — вірною моральним засадам;
краще вмерти чесною людиною, як жити підлою.

г) *в праці:*

пам'ятати, що праця — це одне з найбільш важ-
ливих завдань людини;
сумлінно, старанно й точно виконувати свої обо-
в'язки;
бути витривалим — витривалою в праці;
використовувати час, не гайнувати його на пу-
стоцях і не забирати його іншим;
бути точним — точною в кожному ділі.

Оце низка головних засад, що їх повинна присвоїти
собі українська молодь; у потребі їх можна доповнити
ще іншими.

Сформуванню собі життєві засади, не тяжко; їх зуміє
установити кожна людина без надто великого зусилля.
Але завжди треба мати на увазі, що їх формування,
— це тільки підготовлення до самовиховної праці.

Тож ти виконуй ту підготовку сумлінно, щоб запев-
нити успіх властивій праці. Пізнай розумом незмінні
правди, приввій собі життєві засади, а коли вже захо-
пишся ними й полюбиш їх, тоді в цілковитій певності
пожертвуєш до їхніх послуг свою волю. Постійні же
рішення волі стануть основою сформованого характеру.

*«Наперед заведи мир у себе, а тоді будеш могли це
і других успокоювати.»*

*«Тихомирна людина більш помічна, ніж така, що
дуже вчена...»*

«Добра і тихомирна людина обертає все на добре.»

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 2, гл. 3).

ХРИСТОС - УЧИТЕЛЬ

37. - Я — БОЖИЙ ХРАМ

« *Хіба не знаєте, що ви храм Божий, і що Дух Божий у вас перебуває?* » (Перше Послання до Коринтян 3, 16).

Св. євангелист Йоан, хоча коротко, але докладно, оповідає про важливу подію з діяльності Божественного Спасителя. Ото, Господь Ісус зустрів у єрусалимському храмі « тих, що продавали волів, овець і голубів, а й міняйли сиділи теж. І зробивши бич із мотуззя, повиганяв усіх із храму, геть із вівцями й волами, гроші міняйлів порозсипав і столи поперекидав. Продавцям же голубів сказав: « Заберіть оте звідси, не робіть дому Отця мого торговим домом! » (Йоан 2,14-16). Ця подія справді вельми цікава й повчальна.

Св. Євангелія рідко натякує про гнів Сина Божого; але скільки разів пише про нього, зазначає, що Він ніколи не гнівався за Свою образу, а завжди тільки за образу чести небесного Отця. Христос Господь гідно і шляхетно терпів особисту образу без слова скарги — нарікання, але не міг стерпіти образи Бога.

А ти, юначе — дівчино? Чи міг би — могла б ти спокійно забавлятися в товаристві твоїх ровесників — ровесниць, що більше, приятелювати з такими, які сороміцькою мовою і неморальним життям часто, а може й постійно, ображають Бога? Вчися за прикладом Господа Ісуса, з Божою силою у твоїй душі, зносити недогляд, нехтування, навіть забуття, якщо йдеться про тебе; але коли ображають святу віру твою, твої ідеали, Бога й мораль, тоді привчайся підняти сміливо голос в їхній обороні. Такого наставлення й виступу вимагає від тебе

Божественний Вчитель: « Кожний же, хто визнає мене перед людьми, того і я визнаю перед моїм Отцем небесним. Хто ж мене зречеться перед людьми, того й я зречусь перед Отцем моїм небесним » (Матей 10,32-33).

Христос Господь гнівався на продавців, бо вони ввели тварини в святиню, Божий дім. Це ж був тільки храм, збудований з каменю. Отже, як сприймає Син Божий подібні події, які, на жаль, не перевелись дотепер? Щоб дати належну відповідь на це питання, ти роздумай, який біль огортає Господа, коли бачить скільки поганих « тварин » кублитися інколи в живих Божих храмах, тобто в людських душах.

Адже ніхто не може сумніватися в тому, що кожна душа охрищена є « Божим храмом ». Це ніякий зворот поетичний, ніякий вислів гарний, але безперечна наука Божого Об'явлення. Св. Апостол Павло каже: « Хіба ж не знаєте, що ваше тіло — храм Святого Духа, який живе у вас? Його ви маєте від Бога, тож уже не належите до себе самих. Ви бо куплені високою ціною! Тож прославляйте Бога у вашому тілі! » (Перше Послання до Коринтян 6,19-20).

Ти передумай цю радісну правду: я — Божий храм! Із неї б'є живе джерело підсильних і спасених постанов!

Я — Божий храм! Отже, нутро святині мусить бути чисте, значить, мусять бути чисті — мої думки, бажання, слова і вчинки. Таке серце — таку душу хоче бачити в тобі Господь. Чи в твоїй душі сяятиме світло Божої благодаті, чи настане в ній грішна темрява, це залежить від твоєї праці над собою. В ній іди вперед, змагайся! Ії зміцнюй благанням до Бога словами псалмопівця: « Серце чисте створи мені, о Боже, і дух потужний віднови в нутрі моїм » (Псалом 51,12).

Я — Божий храм! Отож, маю віддавати славу Богові не тільки словами, але й поведінкою, моїм життям. На мені бо теж має здійснитися наказ Господа Ісуса: « Так нехай світить перед людьми ваше світло, щоб вони, ба-

чивши ваші добрі вчинки, прославляли вашого Отця, що на небі » (Матей 5,16).

Я — Божий храм! Отже, не стерплю в собі, « в домі Отця мого », ніякої темряви, ніякої плями, ніякої пилки, чогось гіршого — ніякого гріха, бо моя душа в моїм тілом — це Божий храм!

« Слава доброї людини, це свідчення чистої совісті.

« Май чисту совість, а будеш завжди веселий.

« Чиста совість є в силі чимало перенести і навіть серед прикrostей вона буває дуже весела.

« Нечиста совість буває завжди боязка і неспокійна.

« Коли твоє серце не докорятиме тобі, будеш спокійно спочивати.

« Не тішся, як тільки тоді, коли ти вчинив щось добре...

« Не добра та слава, що її люди чинять або збирають.

« З світовою славою йде завжди смуток у парі.

« Слава добрих людей є в їхній чистій совісті, а не в людей на язиці.

38. - МОЯ МУЖНІСТЬ

« Ти вчитель Ізраїля, а того й не знаєш? » (Йоан 3,10)

Таке питання поставив Ісус Христос Никодимові. Хто він був? Освічений чоловік, належав до провідної верстви жидівського народу — фарисеїв, « зверхник серед юдеїв » (Йоан 3,1). Всі верстви народу дуже поважали його. І душу його захопив Христос Господь Своїми глибокими науками, проте, він явно й завидна не смів прийти до Ісуса, а відвідав Його потайки вночі. Про захоплення Никодима нечуваними науками небувалого Вчителя свідчить таки його заява під час однієї зустрічі з Христом: « Равві, ми знаємо, що прийшов еси вчителем від Бога: ніхто бо, з ким немає Бога, не спроможен такі чуда творити, що ти їх твориш » (Йоан 3,2).

Чи ти знаєш, кого в теперішній розмовній мові називають Никодимом? Таку людину, що, як відчуває слухність якоїсь справи або передсвідчена в правильності її, є прихильником її, але тільки потай; така людина приховує і затаює боязливо свої переконання перед людьми інших уявлень. Скільки то нині таких Никодимів, що ніяково почувуються, а то й страхаються, коли треба виступити в обороні релігійного й морального життя. Таких людей перестерігає Господь Ісус: « Хто б соромився мене та моєї науки, того й Син Чоловічий буде соромитися, коли прийде у славі своїй і Отця, і святих ангелів » (Лука 9,26).

Хто з належною увагою роздивиться в теперішньому світі й тверезо роздумас про його стан духа й моралі, той безперечно буде згідний з думкою, що тепер не пора на Никодимів. Уже минули їхні часи! Хто в завзятій

сьогочасній боротьбі за ідеологічні переконання, в бою за світогляди, хоче залишитися « байдужим » і не хоче втручатися в таку боротьбу, той вже виявляє, що став зрадником святої справи. Тому то св. Апостол Павло нагадує кожному християнинові — кожній християнці: « Ви куплені високою ціною! Не ставайте рабами людей » (Перше Послання до Коринтян 7,23). Ніколи бо більше, як нині, справджуються слова Христа Господа: « Хто не зо мною, той проти мене; і хто зо мною не збирає, той розсипає » (Лука 11,23).

Дорога молоде! Від зарання твоїх молодечих літ працюй над виробленням християнської самосвідомости. Поглиблюй своє знання Божих правд і моральних законів на основі євангельської науки, без усяких пояснень викрутних чи безпідставних особистих заперечень! Коли трапляється нагода, під час зустрічі в колегії, університеті, товаристві, на зборах і сходинах, в обміні думками, в товариській розмові перед Божим храмом, тоді виявляй сміливо й прилюдно твої релігійні переконання. Адже, за твердженням св. Апостола Павла, ти маєш на що сперти ті переконання: « Бо Бог дав нам не духа страху, а сили, любови й поміркованости. Тож не соромся свідощтва Господа нашого, ...але перенось труди ...для Євангелії, за допомогою Бога » (Друге Послання до Тимотея 1,7-8). Таким чином ти зростеш на справжнього християнина — справжню християнку, на сповідника Христової Євангелії, а не на боягуза, який неслухно носить ім'я характерної людини. Св. Апостол Петро впевняє і підбадьорує тебе: « Бо коли і страждаєте за справедливість — ви щасливі! Їхньої погрози не бійтесь і не тривожтесь » (Перше Послання 3,14). Скільки разів ти мусів би — мусіла б дорого заплатити за явне віросповідання чи за моральні засади боротьбою, або навіть жертвою життя, пригадай собі слова Божественного Спасителя: « Хто, отже, буде соромитися мене й моїх слів перед цим родом перелюбним та гріш-

ним, того посоромиться і Син Чоловічий, коли прийде у славі Отця свого з святими ангелами » (Марко 8,38).

Про одне завжди пам'ятай, що найбільш важливе завдання твоє в цьому житті, це, за покликом св. Апостола Павла, змаг за живу віру: « Змагайся добрим змагом віри, старайся осягнути життя вічне, до якого ти покликаний і за яке був склав гарне визнання віри перед багатьма свідками » (Перше Послання до Тимотея 6,12). Це врочисте визнання ти склав — склала у св. Тайнах хрещення й миропомазання.

« Багато декому жорстокою здається така мова: Відречися себе самого, візьми свій хрест, та йди слідом за Ісусом (Мт. 16,24).

« Але далеко прикріше буде чути таке останнє слово: Ідіть від мене геть, прокляті, у вічний вогонь! (Мт. 25,41).

« А ті люди, що тепер радо слухають слова про хрест і ідуть услід за ним, тоді не будуть боятися слухати слів вічного осудження...

« Так чому ж боїшся взяти на себе хрест? З ним ідеться до небесного царства...

« Нема для душі спасіння, ні надії на вічне життя, як тільки в хресті.

« Нераз Бог опустить, нераз ближній допече, ба, що більше — часто сам собі тягарем станеш.

« Так візьми свій хрест і йди вслід за Ісусом, а зайдеши у життя вічне ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 12).

39. - БОЖЕСТВО ХРИСТА

« *Я і Отець — одно* » (Йоан 10,30).

Цю заяву дав Божественний Спаситель людству по-віки.

Згідність у наших житті земнім, а також блаженство нашого життя вічного, однаково залежать від умілого розв'язання преважливого питання, — за кого вважаємо Христа Господа? Хто є Господь Ісус? Бог і чоловік. Від кого це знаємо? Святі Євангелії чотирьох євангелістів очевидьки наводять чудові об'явлення Сина Божого, в яких Він дає свідоцтва Свого Божества. Життя, діла й надзвичайно шляхетний характер Христа Господа зміцнюють силу тих свідчень. Отже, залишається нам усім єдиний обов'язок: упасти з палкою любов'ю навколішки перед Божою Особою Господа Ісуса.

Щоб відсвіжити й оновити у твоїй пам'яті вікову правду Божества нашого Спасителя, наведу тобі кілька відповідних заяв Самого Христа Господа, що їх передав людству св. Йоан у своїй Євангелії: « Отець мій творить аж по цю пору, тож і я творю ». « За те ж юдеї ще дужче заповзялися, щоб убити його, що... Бога своїм Отцем називав, робивши себе рівним Богові » (Йоан 5,17-18). « Бо що той робить, те так само й Син робить » (Йоан 5,19). « Бо як Отець воскрешає померлих і оживлює, так і Син дає життя, кому захоче. Отець бо не судить нікого, а Синові дав він суд увесь, щоб усі почитали Сина так, як Отця почитають » (Йоан 5,21-23). « Я і Отець — одно » (Йоан 10,30). « Не вірте мені, якщо я не роблю діл Отця мого! Коли ж роблю, то, мені не

віривши, ділам бодай вірте, щоб спізнали ви й увірували, що Отець у мені, і я в Отці» (Йоан 10,37-38).

«Я і Отець — одно!... Отець у мені, і я в Отці!» Чи Господь Ісус міг яснішими словами подати свідощтво про Своє Божество? Ні. Більш переконливих свідощтв годі не тільки вимагати, але й собі уявити.

Отже, чому з провідної верстви жидівського народу — фарисеї не повірили Йому? На це питання відповідає жалюгідна дійсність в історії людства: тут рішив сумний привілей людської волі. Від її впертости відбиваються без наслідку найбільш переконливі доводи.

Тож ти зважай, щоб тебе не спіткала доля фарисеїв. Дехто із студентства, переважно вже зрілий — зріла віком, затинається у вияві християнської віри, а може й справді затався — затялася з незрозумілою впертістю в запереченні Христової віри. Декому розум наводить переконливі доводи на конечність Божої віри в житті, а він — вона вперто їх заперечує. Хоча душа деякого студента — деякої студентки тужить за правдою, проте він чи вона не хоче перед Христом Господом схилити голови.

Що спричинилось до такого їхнього наставлення? Брак основного знання правд християнської віри. Якщо ж його здобули, то в дальших роках свого життя занедбали його поглибити; а вже найбільш важливе те, що не старалися виявляти його християнським життям, не тільки вряди-годи, в урочистих релігійних святах чи в подібних нагодах, але постійно, навіть у таких обставинах, коли треба бути приготованим принести жертву з честолюбного «я». Буває і таке, що деякі, про людське око, перед усіма виказують або висловлюють буцім то релігійні переконання чи свої почуття, а насправді вони замилюють іншим очі. До таких людей стосуються обвинувальні слова Господа Ісуса: «Назовні здаєтесь людям справедливі, а всередині ви сповнені лицемірства й беззаконня» (Матей 23,28). Такі душі — нещасні й

розбиті, їхнє життя — безнадійне; воно бо втратило точку опору свого буття, яка зміцнює духа й подає надію — Ісуса Христа!

Юначе — дівчино! Бережись такого розбиття в душі! Виявляйся в щоденному житті євангельським Натанаїлом, про якого висловився Божественний Спаситель: « Ось справжній ізраїльтянин, що нема в ньому лукавства » (Йоан 1,47). Твоє наставлення до Джерела правди — Христа Господа нехай буде завжди щире, а тоді й ти, за прикладом Натанаїла, знайдеш єдину відповідь: « Учителю, ти — Син Божий » (Йоан 1,49).

« Тому нашим найбільшим старанням хай буде: вдумуватися в життя Ісуса Христа.

« Христова наука вища за всі науки Святих; а хто матиме Його духа, той знайде хліб життя — манну, що в ній ховається...

« Нащо здасться та велемудра розмова про св. Трійцю, коли покори тобі бракує і тому ти св. Трійці несподобний...

« Коли б ти вмів цілу біблію напам'ять і знав речення всіх мудреців, навіть б усе це здалося без любови і благодаті Божої.

« Марнота марнот і все марнота (Проп. 1,2), крім одного: Бога любити і Йому одному служити ».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 1, гл. 1).

40. - ХРИСТОС — ПУТЬ

« Я — путь, істина і життя! » (Йоан 14,6).

Отаке свідоцтво про Себе оповістив Господь наш Ісус. У цих трьох словах Він об'явив найвищу програму всього життя людини!

Ходи розумового розвитку й життєвого досвіду твого ще незавершені. Тому й важко тобі вникнути власними очима в теперішній безлад розумового й суспільного життя та добре в ньому розібратись. Але з розвитком твого ума й світогляду, з року в рік, ясніше спостережеш, у якому то кип'ячому шумуванні блукає навпомацки людство, що поринуло в темряву і з непевністю шукає дороги. Як блискавка, що проблискує на темнім небі, освітлює Господнє слово похмурі шукання нових доріг, нових зразків життя, саме тим, хоч коротким, але досконалим змістом християнської мудрости життєвої: *« Я — путь, істина і життя »*.

Чи Христос Господь є справді дорогою людського життя?

Поки перша людина впала в гріх, ішла вона впевнено Божими дорогами; аж затьмарений, через упадок, розум завів її на манівці. Зіссуття, занепад морального життя, в які попали давні народи культурні і в яких потопали навіть у так званих золотих століттях свого освітнього й матеріяльного розвитку, уявляють собою сумний образ загрозливих помилок, що в них попадають людські душі, які блукають без Бога.

До кого стосується те сумне ствердження? Чи вик-

лючно до давніх людей? На жаль, ні! Ти придивися до дивного тобі спостереження: незважаючи на головокружний поступ техніки, винаходів, тощо, моральне життя великої частини сьогочасного людства, і то в християнському світі, не відрізняється від життя народів перед приходом Сина Божого на землю. У важкій праці, в теперішнім бігу, ганяє задихана людина за «щастям»; під цим же словом вона розуміє тільки гріш, матеріальні достатки, а також тілесні розкоші. Та вона їх ніколи не осягає в задовільній мірі, тому стає песимістом, людиною, яка від усього сподівається найгірших наслідків. Що гірше, їхні гасла й обіцянки — обманні; вони, спійману людину, не тільки розчаровують своїми принадами, але зраджують її і нищать.

В твоєму віці також і тебе облягає градова хмара світоглядів і уявлень, що захвалює на все горло свою сучасність, хибне вільнодумство, невгамовну розбещеність. Скільки то юнаків — дівчат збили з пантелику, ввели в обману; ті шумливі гасла! Скільки заради них зійшло з давньої, певної, доброї дороги, — з тієї, якою провадили батько й мати, Божий закон і Христова Церква!

Ти в новопоганському безладі життя не затулюй собі вух перед словом Господа Ісуса: «Я — путь!» — Ця Дорога веде на вічно-свіже повітря, на висоти життєрадісности, навіть тоді, коли Вона важка й кам'яниста. Ця Дорога виведе тебе з неволі непристойних природжених похотей, Вона заведе до блискучого успіху зрівноваженого людського життя, хоч би була вузька, стрімка й прикра. Ця царська Дорога Господнього хреста, одна-єдина виведе нинішню людину з темряви, в якій нічого впевнено не бачить, на висоти Христової науки, що вирішить світлою перемогою важливі життєві завдання.

Ти зверни особливу увагу на Господні слова, і в складних обставинах твого життя ніколи їх не забувай: «Я — світло світу. Хто йде за мною, не блукатиме у темряві, а матиме світло життя» (Йоан 8,12).

Історія двох тисячоліть стверджує, що Христос Господь — це світла і права Путь людського життя, що веде кожну людину до героїства й вічної слави!

Тож ти, юначе — дівчино, тримайся Її та йди Нею до кінця твого життя на землі!

« Сину, йди вслід за Мною (Мт. 9,9): « Я дорога, правда і життя » (Ів. 14,6). Без дороги годі йти; без правди годі що пізнати; без життя годі жити.

« Я дорога, що нею ти повинен йти; правда, якій ти повинен вірити; життя, що його ти повинен сподіватися.

« Я дорога безпечна, правда непохибна, життя нескінчене.

« Я дорога найпростіша; правда найвища; життя правдиве, життя щасливе, життя нестворене.

« Коли лишишися на моїй дорозі, пізнавши правду, і правда дасть тобі волю і ти досягнеш життя вічне.

« Коли хочеш зажити вічного життя, заховуй заповіді (Мт. 19,17).

« Коли хочеш пізнати правду, повір мені.

« Коли хочеш статися праведним, продай усе (Мт. 19,21).

« Коли хочеш статися моїм учнем, вирікайся себе самого ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 56).

41. - ХРИСТОС — ІСТИНА

« Я — ..., істина » (Йоан 14,6).

Ця заява Господа Ісуса, це найвнє свідощтво про Нього. Хто, крім Сина Божого, міг її про себе сказати? А Він кілька разів її сповістив. Про Христа Господа свідчить св. евангелист Йоан одим глибоким висловом: « Справжнє то було світло — те, що просвітлює кожну людину. Воно прийшло у цей світ. Було у світі, і світ ним виник — і світ не впізнав його » (Йоан 1,9-10). Цей же св. Апостол наводить людину до роздуми над цими словами: « Світло прийшло у світ, люди ж більше злюбили темряву, ніж світло, — лихі бо були їхні діла. Бо кожен, хто чинить зло, ненавидить світло, тож і не йде до світла, щоб не виявились діла його. А хто правду чинить — іде до світла, щоб виявились діла його, сподіяні бо вони в Бозі » (Йоан 3,19-21). В заключенні своїх виводів св. Йоан робить оцей висновок: « Хто прийняв його свідощтво, той ствердив, що Бог правдивий » (Йоан 3,33).

Чим Христова Істина стала для людства, свідчить оцей вислів Божого Сина: « Коли ви перебуватимете в моїм слові, ви дійсно будете учнями моїми і спізнаєте правду, і правда визволить вас » (Йоан 8,31-32). Господь Ісус Божою наукою Своєю об'явив таку важливу правду, що, коли хто свідомо відцурається її, той виставляє себе на Його присуд: « Якби я не прийшов і не говорив до них, гріха не мали б вони. Та нині нема їм прощачення за їхній гріх! » (Йоан 15,22). Під час Тайної Вечері Божественний Спаситель мовив у архирейській молитві: « Отче, ...Освятити їх у твій істині:

слово твоє — істина. ...Віддаю себе за них у посвяту, щоб і вони були освячені в істині» (Йоан 17,1-17-19). В цій молитві просив Христос Господь Свого небесного Отця не лише за Своїх Апостолів, але й за всіх людей доброї волі: «Та не лиш за цих молю, але і за тих, які завдяки їхньому слову увірують у мене» (Йоан 17,20). — Син Божий став зв'язаний перед Пилатом. Утілена Істина стала перед чоловіком, що втратив свою віру, перед властивим циніком, який жив без ідеалів. До нього сказав Господь: «Я на те родився і прийшов у світ на те, щоб свідчити істину» (Йоан 18 37). Скептичний римський правитель зневажливо подивився на Господа Ісуса, надув губи і спитав: «Що таке — істина?» (Йоан 18,38). Нещасний чоловік! Ото стала перед ним утілена Істина, а він того не знав. «Що таке — істина?» питав недовірливс Пилат, не знав бо, що запитання його містить у собі заразом відповідь; адже перед цим запитанням його Христос Господь до нього сказав: «Кожен, хто від істини, слухає голос мій» (Йоан 18,37). Отже, істина в Ісусі Христі, — саме в тому Мужеві, що тоді стояв перед римським правителем.

Але Пилат не знав того.

Чи тільки він? Скільки то теперішніх людей не хоче знати цієї споконвічної Істини! Скільки людей, охрищених у Христовій Церкві не хоче визнати, що над усіма досліджуваннями й земними шуканнями, над кожною працею науковою, над кожною стежечкою незліченних галузей розумової діяльності, над щоденним життям кожного християнина, освіченого і простого, мусить світити втілена Істина, Ісус Христос. Життя кожної людини, кожного суспільства, народу і держави, так особисте, як окреме, так державне, як і громадське, не вдержиться на правильному шляху без науки й дороговказу життєвої Істини — Сина Божого.

На великім будинку університету у Вюрцбургу, в західній Німеччині, будівничий виписав слово «Прав-

ді ». Навіщо вмістили його на тім будинку? Це бо слово влучно означає, що кожна праця наукова, — то свята служба споконвічній Істині — Правді.

Ти також напиши над програмою твого життя:

На шляху мого життя завжди йтиму за Провідником Божої Правди!

В науковій праці моїй зважатиму на Світло Господньої Правди!

В щоденному житті моєму над усе шукатиму втіленої Правди — Господа нашого Ісуса Христа!

« Сину, вистерігайся мудрувати над високими питаннями і над високими судами Божими.

« Все те над усі сили і нічий ум, ані нічیه мудрування не в силі збагнути суду Божого...

« Моїх присудів треба боятися, а не досліджувати, бо для людського розуму вони невідомі...

« Я розпізнаю першого і останнього, Я обнімаю їх усіх неоціненною любов'ю. Мені належить хвала від усіх Святих...

« Так хто погордить одним із моїх найменших, той не шануватиме і великого: бо Я створив маленького і великого...

« Багато бував неспівідомих, а найбільше таких, що, непросвічені як треба, рідко коли вміють любити кого чистою і духовною любов'ю.

42. - ХРИСТОС — ЖИТТЯ

« Я — ...життя! » (Йоан 14,6)

Ось благословенне і спасення запевнення Божественного Спасителя. Що хотів ним висловити Господь Ісус? Безумовну правду: Бог — це повнота життя. А що Він, як споконвічне Слово, є Син Божий, то св. євангелист Йоан пише про Нього на початку своєї Євангелії: « У ньому було життя, і життя було — світло людей » (Йоан 1,4). Цей св. Апостол свідчить про цю правду: « Що було споконвіку, що ми чули, що бачили нашими очима, що оглядали і чого руки наші доторкалися, про Слово життя, — а життя об'явилося, і ми бачили й свідчили й звістуємо вам життя вічне, що в Отця перебувало й нам явилось » (Перше Послання Йоана 1,1-2).

Від цієї повноти життя походить життя кожного створіння, а в ньому й людини. Наше життя настільки залежне від Бога, що св. Апостол Павло не вагався сказати: « Для нас, однак, є лиш один Бог, Отець, від якого все і для якого — ми; і один Господь Ісус Христос, через якого — усе, і ми через нього » (Перше Послання до Коринтян 8,6). Отже, Бог, це не завмерлий спокій, ні нерухомість, ані спочинок, ані бездіяльність; але навпаки безупинна — вічна діяльність, Він — Життя. Про Христа Господа каже св. Апостол Павло: « Він — образ невидимого Бога, первородний усякого створіння, бо в ньому все було створене, що на небі і що на землі, видиме й невидиме: ...все було ним і для нього створене. Він раніш усього, і все існує в ньому » (Послання до Колосян 1,15-16-17). І тому саме Господь Ісус застосує слово « життя » до надприродного життя: « Я прий-

шов, щоб мали життя — щоб достоту мали » (Йоан 10, 10); як теж до Божої Церкви, що відчиняє ворота до осяйної животворної ласки. Ця ласка Христа Господа зацвіте в душах тих, що вірять у Нього і йдуть за Ним; вона бо променіє таїнственно від споконвіку з Його Божественного Серця, щоб у людських душах витворювати невідомі перед приходом Сина Божого на землю зразки краси душ; щоб витворювати по-справжньому « Боже » життя в душі людини. Про цю дію Христової ласки влучно висловлюється св. Апостол Павло: « Годилось бо йому, — заради якого все і через якого все, що ввів багато синів у славу, — вдосконалити стражданням того, хто дав почин їхньому спасінню. Бо той, що освячує, і ті, що освячуються, всі від одного » (Послання до Євреїв, 2,10-11).

Вислів « Я — ...життя! » напевно розуміє Господь Ісус так: усе навколо вас змінюється, нищиться, гине, вмирає; Я — Життя споконвічне і переміна не має наді мною сили. Цю думку стверджують слова Божественного Спасителя: « Я — воскресіння і життя. Хто в мене вірує, той навіть і вмерши — житиме! » (Йоан 11,25) Від тієї хвилини, коли Син Божий висловив цю правду про Себе, можемо молитись до Нього словами, які інакше були б цілком незрозумілі: « Бо Ти є воскресіння і життя »... « Ісусе Царю, ...Ти наша правда, життя й наука — вчення »...

Дорога молоде! Чи ти хочеш довести своє життя до зразкової краси? Якщо так, то не забувай ніколи, що Ісус Христос сама Краса — Життя. Св. Апостол Йоан особливо звертає твою увагу на цю переважливу правду: « Бог дав нам життя вічне, і це життя — у його Сині. Хто має Сина, той життя має; хто ж Сина Божого не має, той життя не має » (Перше Послання Йоана 5,11-12). Отже живи з Ним так, щоб ти міг повторити за св. Апостолом Павлом: « Живу вже не я, а живе Христос у мені. А що живу тепер у тілі, то живу вірою в Божого

Сина, який полюбив мене й видав себе за мене » (Послання до Галатів 2,20). Віддыхай в Ньому молитвою, покладайся на Нього сильною вірою! Нехай Христос Господь лікує тебе у св. Тайні сповіді! Нехай Він живить тебе Своїм Тілом і Своєю Кров'ю у св. Причасті, адже Сам упевняє: « Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, ...Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я — в ньому » (Йоан 6,54-56).

Якщо ти вживатимеш і достойно використовуватимеш оці засоби, то посядеш життя слави, про що впевняє св. Апостол Павло: « Коли ж Христос, ваше життя, з'явиться, тоді й ви з ним з'явитесь у славі » (Послання до Колосян 3,4). В заміну за практикуюче твоє життя з віри здійсняться на тобі Господні слова — обітниця: « Кожен, хто живе і в мене вірує, — не вмере повіки » (Йоан 11,26).

« Сину, бажаючи добра в повній повні, але тепер ти ще не годен досягнути його... »

« Ще треба на землі досвідчати тебе і запровадити в багатьох речах. »

« Деколи будеш мати потіху, але не буде тобі дано насититися нею досхочу... »

« Мусиш звернутися в нову людину і стати цілком іншим. »

« Нераз треба робити те, чого не хочеш, а залишити треба те, чого бажаєш... »

« Другі просять і відстануть: ти проситимеш і нічого не допросишся... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 49).

43. - МОЯ ОПОРА

« Господи, а до кого ж іти нам? » (Йоан 6,68)

Так озвався до Господа Ісуса св. Апостол Симон-Петро. Під час однієї науки Божественного Вчителя в Капернаумі, у синагозі, багато з-поміж Його учнів обурилися на « жорстоку мову » (Йоан 6,60) й відступилися від Нього. Тоді Христос Господь поставив питання дванадцятьом Апостолам: « Невже й ви бажаєте відступитися? » (Йоан 6,67) У відповідь на це запитання заявив св. Апостол Симон Петро: « Господи, а до кого ж іти нам? Це ж у тебе — слова життя вічного! Ми й увірували й спізнали, що ти — Божий Святий » (Йоан 6,68-69).

Що підказало простодушному Апостолові заявити оте засвідчення? Явна благовість Божественного Спасителя: « Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегу вас » (Матей 11,28). Ця Господня заява — невишукана, а проте, яку чудесну глибіню милосердного Христа Чоловіколюбця розкриває перед нами!

Ти, юначе — дівчино, ще небагато бачив — бачила в труднощів світу. Дбайливі батько й мати дають тобі все, чого потребуєш, професори добропривітливо ставляться до тебе, від приятелів так само можеш учитися тільки доброго. Ти ще цілком не здаєш собі справи з того, що людське життя — це тяжка боротьба. Отже, ти не можеш заперечити, що й сьогодні тут або там спостигне тебе якась прикрість, але вона в порівнянні з дальшими боротьбами дозрілого віку — це бліда відбитка твоїх переживань у майбутності. Нині, під час твояї науки, огортає тебе сум, бо іспитова відповідь твоя

не була добра. В молодому віці твоєму охоплює тебе журба, бо не можеш дістати того, чого собі дуже бажаш; маєш багато праці, хтось із твоїх близьких занедавав, тощо. В таких випадках зверни думку до Господа Ісуса, а знайдеш полегшення і розраду. Юнаки й дівчата бувають, навіть часто, пригнічені, уциптиві, деколи перейняті гіркотою, а самі не вміють здати собі справи, чому вони такі? Інші втрачають охоту до праці, до життя, не укладають плянів на майбутнє, не мають спонукливого запалу, мети на життєвому шляху. Під час таких настроїв ти вдавайся щирою молитвою до Христа Господа, а полегшає тобі в душі.

Якщо ти в молодому віці полюбиш звертатися до Божественного Спасителя в кожнім душевнім терпінні, у кожній тяжкій потребі, то отой звичай стане неоціненним скарбом твоїм у небезпечних змаганнях дозрілого віку. Життя людини — це не іграшка! Воно ніколи нею не було, а зокрема тепер не буде розвагою для молоді, яка доростає. Скільки обманних надій, скільки зіпсованих плянів, скільки розчарувань буде твоїм супутником на шляху життя! Скільки разів обманить тебе найліпший приятель — найліпша приятелька! Скільки разів невдача у твоїх змаганнях ні на крок не залишить твоїх зусиль! Скільки разів відчувеш, що ти не зміг — не змогла досягти ні маленької частини того, про що марив — марила у сміливих мріях студентських літ! І на кожному — кожній з вас здійснюється вислів псалмопівця: « Життя моє виснажується в горі, літа мої у стогнанні » (Псалом 31,14).

Що ти робиш у таких обставинах?

Одні, з розбитою душею, піддаються згубним впливам. Інші, з обманутою душею, кидаються у вир ріки, в безодню озера чи моря, або спрямовують до себе дуло пістоля чи гинуть отруєні. А ти що зробиш у подібних ударах?... Нехай зазвучать у твоїй душі заспокійливі слова Господа Ісуса і щойно тоді, на самому краю згуб-

ного провалля, у хаосі життєвого виру зможеш по-справжньому зрозуміти їхнє високе значення: « Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облеку вас ».

В цих заспокійливих словах Божественного Вчителя ти завжди знайдеш моральну силу до змагань і надію на твоє краще майбутнє.

« Коли Ісус є з тобою, тоді все йде гаразд і ніщо не видасться тяжким; а коли нема Ісуса, все йде тяжко.

« Коли Ісус не промовляє в твоїм серці, лиха тоді потіха; а коли Ісус хоч одне словечко промовить, почувши велику потіху...

« Коли Ісус буде з тобою, ніякий ворог не зможе пошкодити тобі...

« Той найбідніший, хто живе без Ісуса, а найбагатший той, хто добре живе з Ісусом.

« Велика то штука, вміти жити з Ісусом, та й велика мудрість, триматися Ісуса...

« Хутко можеш віддалити від тебе Ісуса і втратити Його ласку, коли закортить тебе звернутися до світу. А коли його відправиш і втрапиш, до кого тоді пригорнешся і якого тоді шукатимеш приятеля?...

« Тому не мудро робиш, коли на кого іншого впевняєшся, або ким іншим тішишися... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 8).

44. - МОЯ ТВЕРДИНЯ

« Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас » (Матей 11,28).

Оце заклик Сина Божого, Ісуса Христа, до людства — повсякчасно.

Тепер стало модою не тільки радити, але й представляти новітніх визволителів і пророків замість Спасителя світу, Христа Господа. В середніх і високих школах, у письменстві, в радіопередачах, у телевізійних програмах, прищеплюють байдужість до релігійних справ, а то й ширять безбожницький матеріалізм. Ці течії спричиняються до релігійного змертвіння взагалі, зокрема ж християнського життя в душах сьогочасної молоді. Вони обкутують розум теперішнього студента — теперішньої студентки пристрасною темрявою, туманною неясністю або очевидною хибністю.

Ці матеріалістичні течії просякли нині всі верстви християнського світу. Проте, серед їхнього шуму не замовкає заклик Спасителя всього людства, Господа Ісуса: « Прийдіть до мене всі! » — Крім Нього, ніхто на цьому світі не мав, не має і не матиме права поставити такий заклик від себе. Минає дві тисячі років, як ходять по землі царська постать Сина Божого і приковує силою споконвічної правди до Себе мільярди людських сердець. Божественний Вчитель постійно повторює кожній людині без різниці віку і становища: « Істинно, істинно говорю вам: Хто слухає моє слово й у того вірує, хто послав мене, — живе життям вічним » (Йоан 5,24); « Хто йде за мною, не блукатиме у темряві, а матиме світло життя » (Йоан 8,12). І від того часу люд-

ська душа шукає дороги, що дійсно провадить до Христа Господа; коли ж, урешті, знаходить її, тоді таку душу огортає щастя, якого передніше не знала. Тоді вона заявляє за св. Апостолом Томою: «Господь мій і Бог мій!» (Йоан 20,28).

Варто, щоб деякі юнаки й дівчата, виховані в християнській вірі, могли хоч одним поглядом поринути у глибіню тих душ, які переповнені покірливою радістю; щоб могли вглибитись у глибіню душ тих дорослих чоловіків і жінок, що не мали щастя зростати в Христовій Церкві, але по довгій шуканні й тяжких дослідженнях незмінної правди Христової Євангелії, потрапили нарешті до католицької Церкви, а в ній до Господа Ісуса. Яка подячна радість, які струмені спокою і щастя заливають оті душі, що по стільки боротьбах дійшли врешті до правдивої віри Христової! На таких душах здійснюється запевнення Божественного Вчителя: «І зрадіє ваше серце, і ніхто ваших радощів від вас не відбере» (Йоан 16,22).

А що ти, юначе — дівчино, переживаєш у твоїй душі? Батько й мати виховували тебе у правдивій вірі Христовій від раннього дитинства. Св. Церква поглиблює твоє знання цієї віри у своїх школах — початковій, середній і високій, під час богослужб у неділі і свята, в релігійній літературі. Та чи ти вмівш оці піклування і працю, як годиться, оцінити? Чи твої — думки, мова, вчинки, життя — завжди гідні достойного прізвища «християнина — християнки?»

Заклик Христа Господа — «Прийдіть до мене всі!» — дає тобі ще одну спасенну пораду: чи Бог допомагає тобі, чи посилає може й болючі допустити Свої на тебе, карає чи нагороджує тебе; чи в житті тобі ведеться добре, чи погано, — пригортайся незмінно до Його батьківської Любови. Вона бо — безмірна, щедра, цілюща й благодійна!

Щаслива молодь, яка навчилася без найменшого ва-

гання довіряти Богові й покладати надію на допомогу Його у своїх зусиллях на дорозі християнської праведности. Щаслива молодь, яка серед усяких переживань і допустів, навіть серед нудьги і знеохочення, зуміє з зворушенням душі заявити Христові словами відданого Йому Апостола Симона-Петра: «Господи, ...Це ж у тебе — слова життя вічного!» (Йоан 6,68) Щасливий — щаслива будеш і ти, якщо твоє серце, твій ум будуть звернені до щедрости Сина Божого — Давця всього блага.

«Господи, це правда, що Ти кажеш. Ти більше про мене дбави, ніж я сам можу про себе подбати. А дуже непевно стоїть той, що на Тебе не здає всього свого клопоту.

«Господи, роби зо мною, що Тобі подобається, коби тільки моя воля щиро і кріпко Тебе трималася.

«Бо тільки добрим може бути те, що Ти зо мною відіви.

«Коли хочеш, щоб я жив у темряві, то будь благословенний; а коли хочеш, щоб я жив у світлості, будь також благословенний.

«Коли зовлиш потішити мене, будь благословенний; а коли хочеш зажуриати мене, то будь однаково завжди благословенний...

«Господи, радо терпітиму задля Тебе, щонебудь хочеш мені послати.

«З Твоїї руки хочу прийняти однаково і те, що добре, і те, що не добре; і солодке і гірке; і веселе і сумне та й подякувати за все, що мені приключиться».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 17).

45. - НЕПЕРЕВЕРШЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ

« Навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим » (Матей 11,29).

Ця заява й наказ Господа Ісуса завжди видаються світові, а навіть деяким християнам, дивні. Передусім, їм тяжко примиритися з тим, що Він узагалі щось наказує. Якже вони звертають свою увагу на Його науку, то хотіли б, нарешті, почути щось із того, що сприяло б їхнім світоглядам, а то й забаганкам. Вони хотіли б почути Господнє потвердження того, що світ прославляє, що у світі набуло широкого розголосу, що світ відзначає і в чому кохасться. А Божественний Вчитель указує ісповідникові Його Євангелії на справжнє сяйво людини в оцій науці: « Навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем ». Цими словами Христос Господь надав Божого, а в ньому й вічного, значення чеснотам.

В цій заяві Син Божий наказує тобі навчатися від Нього бути добродесним — добродесною.

Людство в історії свого буття навчалось справжньої доброти виключно від Божественного Спасителя і Вчителя! Історія філософії перелічує багато шляхетних мужів, та навіть від найліпших люди мало чого навчилися! Напевно знаєш тобі імена двох великих і шляхетних мудреців стародавньої Греції: Платона й Арістотеля. Висока наука Платона про божество захоплює читача переконливими висновками досі, але не знаємо ні однієї оселі, родини, що їх удалось йому філософічними доказами визволити з хибних понять і уявлень ідолопоклонства. Які палкі промови про чесноти, обов'язки

виголошували філософи й учителі красномовства в давніх Атенах і Римі, — Сократ, Цицерон, Сенека, — а чи змогли поправити хоча б одну людину? Скільки захопливих гасел і закликів учених мужів, провідників народів, державних діячів, чуло людство на протязі тисячоліть, та всі вони після недовгого шуму відійшли й нині відходять у безповоротний затишок минувшини. Що варта найвища мудрість, якщо вона мертва? Її неспроможна буква не поправить нікого. Про вищезгаданих людей ти знаєш із дотеперішніх навчань твоїх, так у середній, а тим більше у високій, школах.

Не так сталося з заявою і наказом Сина Божого. Господь Ісус не філософує багато, не висловлюється красномовними словами, не вживає тих підслесливих висловів, а стає попросту перед людьми, показує на Себе, звертає їхню увагу на Своє життя і говорить лише стільки: « Навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем! » — І від того часу цей заклик Господній має чудодійний вплив на всіх тих, що прийняли Його науку. Що неспроможні були здійснити великі філософи й учителі, те здійснив Божественний Вчитель — Христос: поправив духовне й моральне життя людини, поліпшив його, направив одиниці, родини й народи на дорогу євангельської праведности. Від початку християнства до сьогодні скільки людей не тільки прийняли Христову Євангелію, але ввели її у своє життя і засяяли Божими чеснотами, стали доброчесними. Чи лиш такими? О, ні, — чимсь більшим: вони стали святими! За їхнім прикладом ще піде багато з майбутніх поколінь тією самою дорогою і їхнє життя Христос Господь також освятить — навіки прославить! Бо це « ніхто так не говорив, як цей чоловік », говорили Його слухачі сучасники.

А ти якою дорогою ідеш? Якою дорогою хочеш піти? Чи може у своєму рішенні вагаєшся? Не бійся! Послухай заклик Божественного Вчителя: навчися від Нього чесноти!

46. - ШЛЯХЕТНІСТЬ ДУШІ

« Навчіться від мене, бо я лагідний..., тож знайдете полегшу душам вашим » (Матей 11,29).

Цим закликком Господь Ісус звертає твою увагу на чесноту, яка свідчить про виплеканий плід у душі людини і про шляхетність її характеру.

Будь лагідним юнаком — лагідною дівчиною! Що? Таж молода людина з такою рисою характеру завжди виставляє себе на сміх — глум між товаришами — товаришками! Лагідний юнак — лагідна дівчина? Адже, це поняття означає — маруда, розтелепа! — так кажуть одні. Лагідний — це боягуз, який кожному образу ховає до кишені; лагідна — мамусина пестуха, яка розніжена в надмірній чутливості! — так говорять інші.

Такі вирази — неправильні, а то й недоречні. Сам Христос Господь теж знав, що нерви молоді, у віці дозрівання, безупинно напружені електричним струмом збурених пристрастей, що в жилах її кипить окріп юнацької крові й тому ні трохи не бажає, щоб ти став байдужим до товариського життя — стала нечутливою до переживань, так душевного, як і тілесного життя. Божественний Вчитель ніяк не бажає, щоб ти, у вільних днях від науки чи іншої праці, пересиджував — пересиджувала вдома з похнюпленою головою.

Отже, чого навчає тебе слово « лагідний — лагідна »? Старайся про золотий, але одноманітний настрій, що не підлягатиме впливам химер. Будь відважний, але підходи до всього розважливо. Будь веселий, а ніяк не уважний. Коли час дозволить, тоді будь перший — до розваги чи забави, а наполегливий — і старанний в науці

чи праці, коли треба вчитися або працювати. Як настав час молитви, вмій молитися щирою душею. Наважся засвідчити перед ровесниками, тим паче перед молодшими, а й старшими віком, свою пошану до Христової науки, законів св. Церкви, як теж виконанням християнських обов'язків у твоєму щоденному житті.

А може бувають випадки, в яких годиться виявити свою боязливість? Ні! Якщо навіть хтось тебе образив, не відповідай кулаком, бійкою, образливими словами або сваркою, але показною лагідністю, що її наказала тобі вжити така твоя розважливість. Значить, на кожному образі махнути рукою? Це також недоцільне! Відповідай на образі тільки мужнім опануванням себе, як то вчинив Господь Ісус перед сторожем, який ударив Його в обличчя: «Якщо я зле сказав, доведи, що воно погано. А якщо добре то, за віщо б'єш мене?» (Йоан 18,23) — Все ж таки — ти може відповіси — більше геройство збити на гамуз або обкласти хоч лайкою того, що мене зачепив. — Таке міркування — хибне, привід до поганої відплати обманює тебе. Не залишитися в боргу перед противником, це зуміє кожна тварина, навпаки ж, тільки опанована — стримана воля людини здібна зберегти вищість і володіти собою перед образою. В таких саме тяжких хвилинах виявляється в усьому блиску своєму вищість людської душі над тваринами. Про цю вищість говорить Господній мудрець: «Сину, прослав себе скромністю, шануй себе в міру своєї вартости» (Сирах 10,28). Чеснота лагідности — це найбільша окраса всього жіноцтва. Св. Апостол Петро висловлюється про неї так: «Нехай ваша окраса буде не зовнішня — заплітання волосся, накладання золотих обручок чи прибирання в шати, але в середині людського серця, в нетлінності душі, лагідної та мовчазної: це многоцінне перед Богом» (Перше Послання Петра 3,3-4).

До цих міркувань поставмо ще одне питання: чи кожна сила викликає до себе повагу? Ні. Тільки стри-

мана сила, тобто та, що нею заволоділа людина, сила — піддана розумові. Динаміт — це сила, і промінь також сила. Перший розриває і розторошує, другий же дає життя. Перший — це нестримна сила, другий — лагідна сила.

Навчайся, молоде, від Христа Господа — Джерела всіх чеснот — бути лагідно-сильною!

« Хто завів у себе святий спокій, той не підозрить нікого; а хто ні з чого не вдоволений і неспокійний, тому всякі підозріння не дають спокою; такий ні сам не має спокою, ні другим людям спокою не дасть.

« Вона часто таке верзе, чого б не повинна казати, і те лишає, що більше придалося б їй зробити.

« Вона уважав на те, що інші люди мають робити, а не дбає про те, до чого вона сама зобов'язана.

« Подбай наперед про себе саму, а щойно тоді, по справедливості, буде тобі можна дбати і про ближнього свого...

« Воно було б справедливіше, щоб ти себе винував, а свого брата оправдував.

« Коли хочеш, щоб тобі люди терпіли, то й ти стерпи другому...

« Невелика річ приставати з добрими і лагідними людьми, бо це вже з самої природи всім миле. Кожна людина воліє мати спокій і більше любить таких, що в однієї думки з нею ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 2, гл. 3).

47. - ОСНОВА ЧЕСНОТ

« Навчіться від мене, бо я... сумирний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим » (Матей 11,29).

В природі спостерігаємо незмінний закон: у кожній рослині, тварині й людині виявляється життя свого роду. Кожне з них унаслідкує притаманні властивості свого роду, тобто зовнішній вигляд, особливий хід життєвого розвитку, життєві досягнення й мету. Якщо одна з них зникає, то рід рослини вироджується, рід тварини гине, родина — плем'я — народ вимре.

У св. Тайні хрещення кожен і кожна з нас « стали його (Божими) синами через Ісуса Христа » (Послання до Ефесян 1,5). Тоді саме відродилось у нас надприродне життя — життя Божої благодати. Св. Тайна хрещення повернула людині право унаслідити вічне життя; цю правду потверджує нам Господь Ісус у розмові з фарисеем Никодимом: « Істинно, істинно кажу тобі: Коли хтось не відродиться з води та Духа, не спроможен увійти у Царство Боже » (Йоан 3,5). Отже, якщо ми стали Божими дітьми через Ісуса Христа, то не забуваймо зауваження, що його робить нам св. Апостол Петро: « Ви стали учасниками Божої природи, ...І тому саме докладіть усі ваші старання і зроцуйте у вашій вірі чесноту » (Друге Послання Петра 1,4-5). Яку чесноту? А ту: що стала основою життя Христа Господа на землі; що їй Він надав особливе значення в житті кожної людини; що її красу і велич Він стільки разів підкреслив у Своїх науках; що її Він поставив на життєвому шляху лю-

дини як дороговказ до вічної слави; що в ній людина буде послідовником Божественного Вчителя. Цієї чесноти Він навчає нас життям Своїм: « Навчіться від мене, бо я... сумирний серцем »!

Ця заохота Сина Божого спонукує тебе, юначе — дівчино, зрощувати цю Божу чесноту у твоєму щоденному житті!

Хоча б ти був сином — дочкою заможних, знатного роду чи освічених батька й матері, то нехай не віє з тебе подихом пиhi. Хоча б ти був найздібніший з студентів — студенток, то не чванися твоїм розумом. Будь глибоко перейнятий — перейнята Божими правдами — Христовою Євангелією, але твоїм благочестям не стягай на себе уваги інших; зовнішні бо ознаки набожності не завжди свідчать про справжній стан душевного благородства. Будь увічливим, послужливим, та не розголошуй того, що стосується твоїх учинків. Розвеселяй милою вдачею твоїх, турботами змучених, батька й матір; внеси в коло приятелів веселість, що виходить із твоєї душі; допомагай більш убогим товаришам — тогаришкам, у чому тільки можеш. Будь щирим розрадником тих, що впали у глибокий сум або у велику тугу. Та роби все те незначно, без усякого розголосу, пустої пиhi й зарозумілості, як звичайнісіньку річ у світі. Роби так, як пташки, — співають гарно ледве на світ зазоріло, але той спів впливає з їхньої природи і про нього вони не знають; чини, як шовковисто-блискучі пелюстки квіток, що тихо розгортаються, а які не знають ані своєї краси, ані запаху, що його видають. Будь і ти, юначе — дівчино, добрим, увічливим, чемним, розумним, розважливим, добродійним, але не думай про те, ані з цього приводу не виносся понад інших, не загордій. Послухайся поради св. Апостола Якова: « Смирність перед Господом, і він вас підійме! » (Послання Якова 4,10)

Ти не бійся докладати всіх зусиль, щоб набути найбільш улюблену Христом чесноту. У твоїх змаганнях

Божественний Вчитель упевняє тебе у Своїй допомозі: « Візьміть ярмо мое на себе й навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим. Ярмо бо мое любе й тягар мій легкий » (Матей 11,29-30).

« Святий спокій могли б ми мати, коли б перестали займатися чужими словами і ділами, що нас нічого не обходять.

« Яким чином може довгий час лишитися в спокої той, хто мішається в чужій справі? хто шукає між людьми пригоди? хто мало або рідко коли збирає в серці свої думки докупити?

« Блаженні простодушні, бо вони заживуть святого спокою...

« Ти над міру займаєшся нашими власними пристрастями і забагато клопочешся речами минушини...

« Зверни свої очі на себе самого і вистерігайся судити діла других людей.

« Судячи других людей, чоловік надаремне трудиться, дуже часто ошибається і легко попадає в гріх; а коли людина судить і перебірає свої вчинки, тоді завжди з користю працює.

« Нераз ми так про річ судимо, як вона лежить на серці: бо з-за власної любови ми легко затрачуємо справедливий суд ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 1, гл. 11,14).

48. - МОЯ ДОРОГА

« Входить вузькими дверима, бо просторі ті двері й широка та дорога, що веде на погибель, і багато нею ходять. Але тісні ті двері й вузька та дорога, що веде до життя, і мало таких, що її знаходять » (Матей 7, 13-14).

Дорога послідовного життя Христового є вузька, важка і стрімка. Вона така важка, що інколи ставить людину у скрутні обставини й треба пробоем спинатися нагору. Понад нашими головами щоправда усміхається до нас остаточна мета в проміннях сонця, але в такій далечині, що, як схоплюємо її поглядом, відчуваємо заворот голови; розкриті же під нами страхітливі безодні проймають нас ляком і їхній вид сповняє нас жахом.

Чи вислів Господа Ісуса про вузьку дорогу чесноти випадково не вразив тебе своєю влучністю? Як же тоді ти почуваш себе на душі? Чи може в тих хвиликах, коли наполегливі зусилля твої нічого не вдіяли й хоча ти намагався — намагалася видобутися з гріховного провалля, до якого може вже звик — звикла та й хотів — хотіла підійнятися на чисті височини життя, а тут ти знову впадаєш у ту саму безодню й у той саме час вихоплюється з твоїх уст розпачлива скарга: « Даремно! Не дам собі ради! Я вже не можу відмінитися, себе перемогти! » — Що ж тоді тобі діяти? В таких обставинах окрім вище наведеного вислову Божественного Вчителя, пригадай собі теж оці слова Його: « Не думайте, що я прийшов принести мир на землю. Не мир прийшов я принести на землю, а меч » (Матей 10,34); значить, Син

Божий заклик до боротьби, самозабуття, воювання з гріхами.

Дорога, що веде до Господа, це дорога невпинної боротьби проти нашої природи, схильної до зла. Християнське життя, це час, у якому безупинно стоїмо на сторожі проти спокусу, що завжди на нас нападають. Нам усім ідеться про те, щоб тільки устоятись! Щоб не здатися! Щоб тільки із скелі на скелю видістатись на гору! Щоб не оглядатися назад, на покинуті манівці! Щоб тільки не відводити своїх очей від Господа Ісуса! Ти може не будеш спроможним цілком обминути в житті недоліків, похибок, упадків, гріхів, але не лежи, коли впав — упала! Навпаки, після кожного впадку з тим більшою ревністю і завзяттям прямуй до Христа-Спасителя. Роби так, як великі музики — композитори: ці хоча часом уплітають у свої твори негармонійні звуки, але це вони роблять тільки на те, щоб кінцева частина в симфонії пролунала кращою згідністю та звучністю звуків.

Устоятись! Цілими роками боротись героїчно! На злу дорогу не вертатися! Вірно обстоювати свої ідеали! Це справді майже надлюдське завдання для молоді! Але немає іншої ради. Треба йти за покликом св. Апостола Павла: «Будьте моїми послідовниками, як і я — Христа» (Перше Послання до Корінтян 11,1). Немає зупинки на дорозі формування характеру; хто хоче із задоволенням спочивати на osiąгнутих лаврах, той — та зсувається вниз. У християнському житті існує вибір тільки між двома можливостями: або спинатись на гору або зсуватися вниз.

На самому версі могутньої гори, на висоті шістьох тисяч стіп — двох тисяч метрів, — стоїть стародавня капличка. Колись давно, перед століттями, збудувала її щира добродійність християн. Віддавна околиця безлюдна, в капличці вже від багатьох років ніхто не бував, аж нарешті, прибув до неї мандрівник. Роздивився дов-

кола і прийшла йому дивна думка: смикнув за шнур і почав дзвонити. Нечуваний давно пронизливий звук дзвона сполохав із вежки велику громаду горобців, що пурхнули на всі боки. Тепер мандрівник уже з цікавості дзвонив далі: що потім буде? З щілин і заглибин вікон вилетіла хмарка кажанів — лиликів, знайшлася не одна сова. А мандрівник дзвонив і дзвонив, поки не втекли до останньої сполохані тварини. Після тих спроб мандрівник помандрував далі, тільки зник між скелями, а горобці, що чигали поблизу, насамперед повернулися; потім кажани — лилики, за ними же сови. У вежці загніздилися знову давні жителі та смітили її, як і раніше. Залишена вежка не могла від них звільнитися.

Скільки то вже разів застогнав у тобі жалібний дзвінок совісти, що відганяв хмару темних птахів гріха! По скільки сповідах засяяв у тобі промінь радості очищеної душі! Але чи надовго? Може вже в перших годинах після св. Причастя вернулися прогнані грішні дурисвіти, закралися назад нишком юрби давніших пороків і твоя душа, очищена у св. сповіді, протягом кількох днів знову переповнена нечистю, як і передніше.

Витримай, молоде, в боротьбі з усіма схильностями, що ведуть до гріха. Переймися обережною Господе Ісуса: « Не кожний, хто промовляє до мене: Господи, Господи! — увійде в Царство Небесне, лише той, хто чинить волю Отця мого, що на небі » (Матей 7,21).

Ти невтомно прямуй вузькою дорогою, що веде до Христа Господа. Не забувай, що доля людської душі, це спинатися на вершини євангельської праведности, а ніяк із неї зсуватися!

49. - МІЙ ПРОВІДНИК

« Коли хто хоче йти за мною, нехай себе зречеться, візьме щодня на себе хрест свій і йде за мною » (Лука 9,23).

Наслідкування Господа Ісуса зв'язане з безустанним володінням собою, а дорога на гору Тавор, тобто в благословенному наближенні до Христа, вимощена твердими кістками самозабуття. Щаслива та молодь, яка зарання зрозуміла велику вартість стриманості своїх уроджених схильностей і невтомно в ній виправляється. І ти прямуй за порадою св. Апостола Павла: « Стримуйтесь від усякого роду лукавства » (Перше Послання до Солунян 5,22).

Володіти м'язами сміху! Це не абияк важлива вправа волі. Вислід її свідчить про менше або більше оволодіння свого зацікавлення даною справою чи річчю. Хто володіє м'язами сміху, той — та ніколи не роземіється, як товариші — товаришки дозволяють собі переказувати непристойні чи навіть безсоромні дотепи. Хто зуміє наказувати зорові, той — та без шкоди своїй душі спроможний — спроможна переходити вулицями більших і менших міст, поміж крамничними виставами, що своєю непристойністю принаджують до себе прохожих, або поміж фільмовими оголошеннями, що приковують до себе увагу невихованої молоді та розкалюють статеву цікавість. Отже, хто відречеться від таких схильностей, той — та знає йти за Господом!

Володіти язиком! Це така важлива справа, що св. Апостол Яків заявляє: « Коли хтось не завинить словом, той муж досконалий, що може загнuzдати й усе тіло » (Пислання Якова 3,2). Чи ти відчуваєш відпові-

дальність за кожне висказане слово? Чи може говориш будь-що, або розпускаєш плітки? А потім виявляється, що в твоїй балаканині не було ні половини правди! Чи знаєш спокійно відповісти тому — тій, що тебе дратує і зачіпає? Чи зумієш проковтнути хоч би найбільш дотепну увагу про приятеля — приятельку, якщо знаєш, що не заподієш йому — їй прикрости? А може й ти належиш до тих, що завжди злобно повторяють: — Радше втратити приятеля — приятельку, ніж не висказати слова! —

Володіти лінощами! Важко тобі рано встати з ліжка, але ти повинен — повинна перемогти ту лінивість, зривися з нього в заранній годині, щоб виконати вчасні обов'язки, прийти на початок Служби Божої в неділі і свята. Не пропускай ранньої молитви, хоч би ти як спішився — спішилась до школи, праці, обов'язків; не лягай спати без подячної молитви, хоч би перевтома завлала тебе з ніг. Не в смак тобі наука? Проте, совісно переводь усе завдання. В цілоденному житті нехай веде тебе остоорога св. Апостола Павла: « В ревності не будьте ліниві, духом горіть, Господеві служіть » (Послання до Римлян 12,11).

Володіти настроями! Якщо навіть щось докучає чи надокучило тобі, то не дай відчутти того батькові й матері, братам і сестрам, мешканцям твого дому, товаришам — товаришкам. Якщо, мсже, сам — сама не знаєш, чого ти розстроений — розстроєна, пригноблений, зневірений, то замість бути неприступним і невдоволеним старайся володіти твоїми настроями, будь зрівноважений.

Володіти шлунком! І в цій потребі годиться тобі дещо устійнити. Час від часу відмов шлункові якогось улюбленого присмаку. Їси тільки у визначеній порі. З'їси й те, що не припадає до смаку. Все те — знаменитий орудник управляти волю і виробляти в собі силу духа.

Ото скільки нагод і способів маємо, щоб здійснити

заклики Христа Господа: « Коли хто хоче йти за мною, нехай себе зречеться » (Лука 9,23), як теж і цей: « Хто не бере свого хреста й не йде слідом за мною, той недостойний мене » (Матей 10,38). Отже, і тобі личить прийняти на майбутнє оце рішення: — Господи, хоч би мені приходило дещо з труднощами, завжди ступатиму в Твої сліди! Знаю, що єдина невпинна стриманість допоможе моїй слабкій природі перемогти схильність до гріха. —

« Послухай, сину, Моїх слів, вищих за все знання філософів і мудреців цього світу. Слова мої — то дух і життя (Ів. 6,64) і не годиться брати їх на людський лад.

« Не годиться обертати їх на пусту впадобу, але треба слухати їх у мовчанні і переймати їх у глибокій покорі і з великою любов'ю.

« Я — каже Господь — споконвіку навчав пророків і ще до нині не перестаю промовляти до всіх; але багато є таких людей, що на мої слова глухі і закаменілі.

« Чимало людей охотніше слухає світу, ніж Бога; вони радше підуть за бажаннями свого тіла, ніж за волею Божою.

« Світ обіцяє речі дочасні і маловажні та й вислугуються йому з великою жадобою; а Я обіцяю найвище і вічне добро, то людські серця холодні ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 3).

50. - ЗАКЛИК ПРОВІДНИКА

« Коли хтось хоче йти за мною, хай зречеться себе самого, візьме на себе хрест свій і йде слідом за мною » (Марко 8,34).

Йти за Господом Ісусом, це найбільш величне покликання кожної людини, а вже для молоді, що шукає життєвої дороги, цей наказ особливо почесний.

Скільки разів над життям якогось народу захмариться небосхил і в роках жахливих досвідів чи нещастя перед його очима стає примара загибелі та грізне питання — бути чи не бути, стільки разів погляд зажуреного старшого покоління про майбутність народу може спочити лиш на молоді. Вона бо єдина надія його, вона цвіт народу, що у свій час видасть зрілий плід із своєї творчої праці. Впродовж тисячоліття на Український Народ мабуть ще ніколи не спало страшніше нещастя, як сьогоднішнє; тепер воно зіпхнуло його на беріг того відкритого гробу, що його копали уже кілька століть наші непримиренні вороги. Отож, нема чого дивуватися, що серед гнітючих нещастя уцент розбитої теперішности, ми дорослі, пригнічені горем, шукаємо потіхи, молоде, у твоїх блискучих, повних сили й надії очах. Чи ж це диво, що, коли батьківщина нашого народу — Україна лежить на марах, а старші її сини й доньки ведуть розпачливий бій за можливість вільного життя, за притаманне буття, за властиві засоби до існування, ведуть смертоносний бій, в якому багато з них не спинається ні перед якою жертвою, всі вони покладають свої надії на майбутнє покоління, на сучасну молодь. На вас, юнаки — дівчата, надія, що будете більш охочі до праці

й боротьби в намічених зусиллях, ніж були ваші батьки, що будете більше загартовані від них, в поняттях більше невгнуті, в характері незламні, в поведінках чисті, в релігійності багато глибші.

Придивися, молоде, що дає наслідування Христа Господа: дає ідеали й засоби. Ідеали, що за них варто боротись і засоби, які допомагають досягнути ті ідеали.

Як більше ти доростатимеш і ширшатиме твій кругогляд, то краще пізнаєш, що можна виразно розрізнити між людьми три відмінні типи.

Перший тип, це повністю «земні люди», можна сказати сливе — люди-тварини. Називаємо їх таким словом не тому, щоб душі не мали, але вони не мають часу для душі, щоб зайнятися нею. На жаль, із жахом ти спостережеш на світі безліч людей, що в них єдина думка, це достатньо накритий стіл, єдине бажання, це змагання за вживання, а єдине їхнє божество — добре напханий гаманець. Нещасні, так прилягли до землі, як мухи до лишкового паперу. Ось, чому Господь Ісус остерігає нас усіх перед таким наставленням: «Глядіть і бережіться всякої зажерливості, бо не від надміру того, що хто має, залежить його життя» (Лука 12,15).

Другий тип, це такі, що їх можна назвати «людьми». Вони справжні люди, що ведуть життя гідне людини: сумлінні, тверезі, справедливі, добродійні. Ці виростають високо понад велетенський натовп «земних людей», а проте не є нашим ідеалом, бо стоять нижче від того, що називаємо «християнином».

Бог більше вимагає від кожного з нас, ніж те, щоб бути тільки людиною. Якщо Господь не вдихнув би в нас вище призначення, то можна б задовольнитися напрямом міркувань другої групи, тобто тим, що живемо виключно природним життям. Бог Творець же поклав на наші душі печать покликання на висоти, тож не вистачає людині природне життя земне, але мусить жити також життям надприродним — духовним, — і це третій

тип людини. Доки гусениця не стане чим іншим, доти повзас по землі, бо це її життя, і ніхто не вимагає від неї лету. Але від хвилини, коли личинка переминяється в метелика, тоді вже більше не може повзати по землі; від тієї хвилини його природне призначення злітати в соняшні висоти!

Наслідкування Христа Господа хоче піднести тебе над ті величні висоти. Воно не хоче допустити, щоб людське ство залишилося людиною земною чи тільки природною, але постійно закликає словами св. Апостола Павла, щоб ти був — була християнином — християнкою, людиною досконалою: « І не вподібнюйтеся до цього світу, але переминяйтеся обновленням вашого розуму, щоб ви переконувалися, що то є воля Божа, що добре, що вгодне, що досконале » (Послання до Римлян 12,2). Величчу іскру Божу в собі ти знай оцінити й не гаси її. Нехай огонь Св. Духа горить у тобі й розпалює бажання сяяти досконалістю Божої дитини.

« Сину, поведись передо Мною по правді і шукай Мене без упику в простоті твого серця.

« Хто в правді поводитьсь передо Мною, той безпечний від лихих нападів і правда визволить його від зводителів і наклепів безбожних людей.

« Коли правда визволить тебе, ти станеш по правді вільний і не будеш журитися пустими поговірками людей...

« Я тебе навчу того, що праведне і мені миле ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 4).

ЛІЛЯ - Твій СИМВОЛ!

51. - ПЕРЛИНА МОЛОДОСТИ

« Коли ж Павло почав говорити про справедливість, про здержливість та про майбутній суд, Фелікс, злякавшись, мовив: « Тепер іди собі! Як буду мати час, тебе покличу » (Діяння 24,25).

Місіонерська праця в просторій Канаді дала мені можливість придивитися до краси цієї країни. Найбільш припали мені до вподоби її озера в околицях Кенори, західне Онтаріо, та у Скелястих Горах, Бритійської Колумбії. В літі на їхніх кристальних плесах весело мерехтять соняшні проміння. Чисті води тих озер гарно відбивають життя їхніх жителів то на піщовому, то на кам'яному дні. Жваві риби радісно водять свої танки під озерними плесами, а й частенько вистрибують над них. Водяні лілеї поважно й вірно стоять на прибережній сторожі. В ясных плесах довкола берегів чарівно відбиваються блакить безхмарного небозводу і прибережні скелі, смереки, сосни й осики. Свіжий вітрець гоїдає віття дерев, тихий подув його нахилиє кетяти очеретів немов до привіту. Ті озера подібні до усміхненої і святої душі молоденької людини, що провіщає багате життя; вони подібні до широко розплющеного чистого ока дитини.

Та бачив я теж жовтозелені багнища, по яких протяглися плісняві водорості. В них вода каламутна і брудна. Те, що ховається в них, заслоняють багністі трава й мох; але воночі випари, що затрують довкола повітря, виявляють гнилизну глибів тих багнищ. Сон-

ливий скрекіт ропух розлягається над багнищами; під жовтозеленою поверхнею зіпсутої води ховаються гідкі плазуни.

Де поділися водяні лілеї, що в чистих озерах гордо стоять на сторожі?

Де верховіття сріблястих смerek чи плакучих верб, що гойдаються під подувом легенького вітру?

Де ж усміхнений блакитний небозвід, що перевіряє все в кристальних водах?

Усе пропало в багнищах! Їхні береги буйно обростають непридатними ситниками; малоцінна осока схиляється за найлегшим подихом вітру. Всюди гнилизна, знищення, гідота!

Гарним кристальним озером є душа кожного юнака — кожної дівчини.

Та, на жаль, не одна душа таки під час розквіту своєї молодости стає грузьким багнищем!

В теперішніх часах щоденники й новини дня в радіопрограмах подають жахливі події — описи розбещеної сваволі й розпусти між молоддю в багатьох країнах культурного світу. Журнали і книжки сороміцького змісту стали щоденною поживою для багатьох душ із сьогочасної молоді, вони закрадаються і до життя малолітніх дітей. Непристойні видовиська в телебаченнях і кіно-театрах, неморальні вистави в театрах щораз більше подразнюють тілесні пристрасті в розгнузданій молоді. Навіть у багатьох середніх школах, колегіях і університетах студентство мусить слухати викладів про ставе життя людини, які суперечать так природному, як і проголошеному законуві Божому. Під впливом цих морально розкладницьких чинників дехто з нашої молоді відважиться сказати своїм батькові й матері чи знайомим, як римський правитель, Фелікс, що мовив св. Апостолові Павлові: — З твоїми пересторогами «тепер іди собі!» Геть, від мене! —

Але, знай, що догоджати своїм тілесним пристрастям,

значить, віддати себе на поталу передчасного самознищення.

Дорога молоде! На думці маю добро й щастя твоєї душі. Щоб твоя душа залишилася завжди кристальною, присвячу потрібну кількість доповідей. В них поясню тобі життєву справу людини й дам спасенні поради і вказівки.

« Господи, Боже мій! Ти є все моє добро!

« А хто ж я такий, що смію з Тобою розмовляти?

« Я Твій найнужденніший слуга і нікчемний хробак, далеко нужденніший і нікчемніший, аніж гадаю і ніж висловити годен.

« Однак спом'яни, Господи, що я ніщо не є, нічого не маю, і нічого не значу.

« Ти єдиний добрий і справедливий і святий; Ти можеш усе і все дати і сповняєш: одного тільки грішника Ти марно покидаєш.

« Спом'яни про змилювання Твої і сповни моє серце Твоєю благодаттю; бо Ти не хочеш, щоб діла Твої стояли пустою.

« Не відвертай від мене Твого лиця; не відкладай своїх відвідин; не відбирай від мене свої потіхи, щоб моя душа не стала перед Тобою, мв та земля безводна.

« Господи, навчи мене творити волю Твою; навчи мене поводитися перед Тобою гідно і покірливо ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 3).

52. - ЗАМІРИ ТВОРЦЯ

« І створив Бог людину на свій образ; на Божий образ створив її; чоловіком і жінкою створив їх » (Буття 1,27).

Вже тисячі літ земля оббігала довкола сонця. Хоча в її надрах далі клубочилась огненна лява, яка з первісною силою проривала верхню тверду кору, але в ході свого нашарування вона постійно стигнула. Після того геологічного періоду весна розстелила свою розкіш чарівну. На розлогій кулі земній зеленів первісний ліс. Веселий спів птаства розлягався в лагіднім повітрі. Всюди розквіт життя й сили.

А однак, ще чогось бракувало.

Не було нікого, кому спігало б різними мелодіями птаство, для кого зацвітав би цвіт і достигали б плоди. А все те було чудове і приманливе.

Тоді ще не було розумного і свідомого створіння, що не задовольнилось би тільки ролею сліпої частинки безмірної сили природи; бракувало створіння, що поглинуло б у себе ту розкішність і захоплене співом птаства, плескотом водяних хвиль, дзижчанням бджіл, запахом цвіту, шумом лісу й бурі та величчю гір полинуло б на крилах вдячності до свого Творця, щоб Йому самому віддати хвалу.

Коли ж настав догідний час, читасмо у св. Письмі, тоді Бог створив перше подружжя людей, чоловіка й жінку. Обое були самостійні, а проте обопільно доповняли себе, бо були призначені для себе: « І благословив їх Бог і сказав їм: « Будьте плідні й множетеся і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі » (Буття 1,28).

Чим відзначається чоловік? Властива прикмета чоловіка, це творча діяльність. Він відзначається мужністю і відвагою. Воля його сильна, характер смілий. Він витривалий в прямуванні до мети, відважно протиставиться тисячним грозам у боротьбі за існування.

А які особливості жінки? Слабшу натомість жінку знищила би безпощадна боротьба за існування. Життя жінки найкраще зацвітає на теплій і плідній ріллі родини. В ній вона з невичерпною любов'ю і безмежним самопожертвуванням піклується домом і дітьми; на поважних же лицях чоловіка, що повертається до родинного дому після важкої праці, вмів викликати веселий і безтурботний усміх.

Бог — Творець саме тому, що сотворив дві статі, здійснив найкращі людські ідеали. Невичерпна чарівність, яка розстиляється навколо родинного життя, подружня любов, батьківська й дитяча туга за родинним домом, почасти навіть любов батьківщини, закріплені на різниці родів. Отже, наш світ потребує чоловіка й жінки. Діяльну силу чоловіка зрівноважує увічлива поведінка жінки, її любов, уroda і глибина почуттів.

З Божого Об'явлення знаємо, що Творець людського роду поставив першу жінку рядом із першим чоловіком. Тією установою Своєю Він з'єднав їх у подружжі, щоб вони стали «одним тілом» (Буття 2,24). Так Бог уже на світанку людського життя завів родину.

Ця установа в людському роді існувала спочатку, існує нині та існуватиме повіки з Божого благословення і з Божим благословенням. Тож, не тільки кожне подружжя, батько й мати, але й ти, юначе — дівчино, як члени родини, вискажіть вашу вдячність уседоброму Богові словами псалмопівця Давида: «Я вознесу тебе, мій Боже, Царю і благословитиму ім'я твоє по віки вічні. Щодня буду тебе благословляти, і хвалити ім'я твоє по віки. Великий Господь і хвали вельми гідний, і велич його незбагненна» (Псалом 145,1-3).

53. - БОЖА ТАЙНА

« I благословив їх Бог і сказав їм: « Будьте плідні й множитеся і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі » (Буття 1,28).

Бог — Творець усесвіту — в сотворенні двох статей людського роду мав глибокі і святі заміри. В наданні людині статі, Він дав їй одночасно творчі сили. Його замір був, щоб люди взяли частку творчої дії на себе, аби щербини, які смерть жолобить у людських лавах, заповнили знову потомством. До такої мети підніс Господь — Творець таємничий плян у заснуванні подружжя. Юнак і дівчина, які у святій непорушності з молодечим розквітом сил дозрівають для життя, втілюють творчі заміри всемогутнього Бога.

Отакий існує загальний закон життя. Перші органічні істоти людські мусів заснувати Бог особливою творчою дією. Але тепер вони самі віддають дар життя своїм потомкам. Оце діло Його було досконале.

При нагоді ти придивися ближче брунькам на деревах, що поринули в зимовий сон. Кожна з них є гніздечком; із його життєдайного тепла виросте квітка і плід та нове мале деревце. Але, щоб зацвісти, бруньки тільки чекають на поцілунок весняного сонця. Коли ж уже цвіт розцвіте, тоді терпеливо жде лагідного подуву вітреця або відвідин комах, які чоловічий пилок квітчаній, причеплений до їхніх ніжок, переносять на приймочку стовпчика. В ту мить, коли пилок доторкнеться приймочки, обидві квітки об'єднуються. Стовпчик починає тоді бубнявити й рости; він видимо розвивається з кож-

ним днем, аж нарешті після кількох тижнів або місяців упаде біля наших стіп як спілий плід. У тім же плоді є нове сім'я із зародком нового життя. Отак, споконвічний Творець піклується про постійне самооновлення природи.

Так само всемогутній Бог піклується про збереження й оновлення людського роду. Він дав людині творчі сили в тій по-справжньому Божій, таємничій родючій силі. В чоловіці склав засів життя, а в жінці найменші зародки людського життя, щоб з їхнього з'єднання постало нове людське життя, нова людина. Родюча сила, засів життя і зародки його дримають уже в молоденьких літах людини, так само, як бруньки живуть захищеними життям під час зими. Коли ж хлопець стає юнаком, а в дівчини дозріває дівочий вік, тоді в них настає весна життя і проникає життєдайний промінь сонця. Юнака огортає любов до зрілої дівчини. Після розважливого та зрілого розміркування він одружується з нею. В теплі їхньої любові єднаються зв'язані подружньою присягою дві душі й тіла за словами св. Апостола Павла: «Тим то покине чоловік свого батька і свою матір, і пристане до своєї жінки, і вони обоє будуть одне тіло» (Послання до Ефесян 5,31).

Ця зв'язана любов і любовне з'єднання в подружжі збуджують матерній зародок до життя. Він росте й дозріває, щоб у визначеному природним законом часі народитись як нова людина. Дитина, це не мініатюрка батька ні матері, але наче сполука обох, новою, третьою людиною, якої майбутність часто залежна — до певної міри — від давнього чесного або грішного життя батька й матері. Тому то, немає більшої любові на цьому світі над любов батька й матері до дитини: адже дитина в повному значенні цього слова, це тіло з їхнього тіла, кров з їхньої крові.

Так, а не інакше, треба розуміти і сприймати Божу установу подружнього життя, яку Христос Господь під-

ніс до гідности св. Тайни. Св. Апостол Павло назвав її « великою тайною » (Послання до Ефесян 5,32).

Ось, тому на основі Божого Об'явлення Вселенський Собор — Ватиканський Другий нагадує всім християнам, не тільки у старшому віці, але передусім сьогочасній молоді: « Християнські подруги, силою св. Тайни подружжя, якою виявляють і беруть участь у таїнстві одности та плідної любови між Христом і Церквою (пор. Еф. 5,32), взаємно допомагають собі в подружньому житті та в родинні й вихованні дітей, щоб таким чином досягнути святости; у своєму бо стані й чині мають свсе окреме дарування в Народі Божім (пор. 1 Кор. 7,7) » (Вселенський Собор — Ватиканський II, Діяння і Постанови - III, Рим - 1965, про Церкву, Розділ II, стор. 62).

« Бог добро ділає, даючи нам ласку потіхи; а людина але чинить, коли вона за все те не відплачується Богу подякою... »

« Радо приймаю таку ласку, за якою завжди стаю покірніший і богобоязливіший та готовніший до самозречення... »

« Дай Богові, що Боже, а собі припиши те, що твоє; то значить: віддай Богові подяку за благодать... »

« Хто бажав зберегти ласку Божу, хай буде вдячний за відлення благодати, а терпеливий, коли її не стане. Нехай молиться, щоб вона вернулася; хай буде обережний і покірливий, щоб її не втратити ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 10).

54. - СВЯТІСТЬ БОЖОГО ПЛЯНУ

« Духом ходіте, і тіла пожадливоростей не будете чинити » (Послання до Галатів 5,16).

Замір і плян Господа Бога — Творця в сотворенні чоловіка й жінки — чудовий! Він не хоче створювати цілковито розвинених людей як перше подружжя! В такому випадку чужий і немилий був би світ! В людстві не було б узагалі мови про родину. В той час ми не мали б ані батька, ані матері, ані братів і сестер, ані взагалі споріднених. Кожна людина була б тільки сама для себе на світі.

Тоді також не було б на світі дітей! Всюди ми зустрічали б тільки дорослих і поважних людей. Не було б дитячих громадок, які забавлялись би; ми не бачили б їхніх танків, не чули б їхнього щебету, не тіпились би їхньою радістю! Невідомі були б нам усі гарні спогади дитинства й молодости!

По тім саме пізнаємо безмірність Божої любови, що для розмноження людського роду Господь-Творець вибрав якраз той другий шлях! Безпосередньо Він сотворив тільки прародителів; тим же двом, а через них усім іншим, дав Свою творчу силу.

Отож, дивись, який чудовий, святий і високий плян споконвічного Творця! Яке довір'я Бог виявив до людей, що дозволив їм узяти участь у Своїх творчих задумах і у Своїй творчій силі! За це довір'я Його кожний і кожна з нас повинні виявляти Йому вдячну любов! Чи тільки почуваннями маємо виявляти Йому нашу любов? Господня воля суворо зобов'язує кожную людину, значить, і тебе, юначе — дівчино, щоб ті частини тіла,

якими Бог — Творець обдарував людину для розмноження й відновлення людського роду, вживати згідно з Його святою заповіддю, а саме тільки в нерозривнім, святім, християнським подружжі між одним чоловіком і однією жінкою. Про нерозривність св. Тайни подружжя Божественний Вчитель так говорить: «Творець від початку створив їх чоловіком і жінкою, ...Тому покине чоловік батька й матір і пристане до своєї жінки, і будуть вони двоє одним тілом так, що вони не будуть більше двоє, лиш одне тіло. Що, отже, Бог получив, людина хай не розлучає» (Матей 19,4-6).

Це Господнє навчання каже тобі роздумувати про цю справу поважно і свято. Тому не можна тобі безсоромно думати й говорити про неї, тим більш несоромливо дивитись на тіло, або може навіть ганебно зловживати власного чи чужого тіла. У віці квітучої молодости перестерігає тебе св. Апостол Павло: «Бо тіло пожадає проти духа і дух пожадає проти тіла. Вони суперечать одне одному так, що ви не можете робити того, що хотіли б. ...Учинки ж тіла явні: розпуста, нечистота, розгнузданість, ...А плід Духа: любов, ...вірність, ...здержливість» (Послання до Галатів 5,17-23). Господь — Творець виразно висловив Свою волю, щоб кожна людина зберегла своє тіло й душу в непорочній чистоті до дня свого вінчання, чи навіть до хвилини смерті, якщо відмовляється від подружжя, як от з ідеальних причин роблять ті, що складають обіт чистоти до самої смерті. Отже, Бог дозволяє на з'єднання двох родів виключно у зразку, що Він його установив, а саме в нерозривнім подружжі, з метою брати участь у Господній творчій праці. Хто інакше вживає ту силу, що знаходиться в його тілі, чи сам — сама, чи з ким іншим, хоча б тільки в пожадливих думках, грішить тяжко проти себе самого — самої, проти суспільства, а передусім проти святої волі Творця. Св. Апостол Павло влучно висловлює свою думку про зловживання цієї творчої

сили: « Це ж саме воля Божа: святість ваша — щоб ви стримувались від розпусти, щоб кожний з вас умів тримати своє тіло у святості й пошані, не в пристрасті жагучій, як погани, які не знають Бога; ...Бо Бог нас покликав не до нечистоти, а до святости. Тому, отже, хто на це не зважає, той не чоловіка зневажав, а Бога, що нам дає свого Святого Духа » (Перше Послання до Солунян 4,3-8).

Творча сила в людині, це здійснений плян Божий, щоб існував людський рід; це Божа обдарованість, якою людина має прославляти Господню творчість. Тож, юначе — дівчино, Божим духом живи, а тілесних пожадли- востей не будеш чинити!

« Господи Боже мій! Ти, що створив мене на свій образ і подобу, дай мені так велику і так потрібну мені до спасіння благодать, — щоб я переміг мою погану природу, що тягне мене до гріха і на загибель.

« Бо чую в моїм тілі закон гріха, який противиться законові мого ума і заповнює мене (Рим. 7,21), щоб я нераз слухав змисловости; а я не годен опертися пристра- стям, якщо Твоя благодать не стане мені в допомогу і не вникне жаром у мов серце.

« Мені треба Твоїєї благодати і то великої благодати, щоб я поборов природу, яка змалку завжди має хіть до злого...

« А та дрібка сили, що ще мені лишилася, в мов та іскорка, що тліє в попелі ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 55).

55. - ПРАВИЛЬНЕ ЗРОЗУМІННЯ

«Будь зразком для вірних у слові, поведінці, любові, вірі й чистоті» (Перше Послання до Тимотея 4,12).

Незрівняний знавець і проповідник Христової Євангелії, св. Апостол Павло, з'ясував у вищенаведеним навчанні справжню велич життя молодого людини. Він заохочує до цих чеснот у розквіті віку, які підносять істотну вартість юнака — дівчини.

«Будь зразком... у чистоті!»! — Але це навчання мені неясне! — відкаже дехто із сьогочасної молоді. — Чому статеве життя в подружжі має бути добре і святе, а поза ним зле і грішне? Адже, можна б зробити висновок: воно або завжди грішне, або ніколи!

Хто так запитує, той сам — та сама легко може знайти відповідь. Справді, Бог створив ціле тіло людини, значить, і статеві органи, статевий гін і в них укріпив статеве життя; тому цей гін сам у собі добрий. Що бо Господь створив, не може бути зле. Але за те лиха людина та, яка зловживає статевої сили, це значить, уживає її там і тоді, де й коли Бог того не дозволяє.

«Не чужоложитимеш. ...Не пожадатимеш жінки ближнього твого» (Вихід 20,14-17). Це заборона Бога — Творця, яку Він об'явив у двох Заповідях Своїх. Господь передав людському родові правила щодо чистоти й наказав їх зберігати: «Ви ж пильнуйте моїх законів і моїх присудів, і не чиніть ніякої з отих гидот, ...Кожен бо, хто допуститься якоїсь із тих гидот, — кожен такий буде викорінений з-поміж людей своїх» (Левіт 18,26-29).

Та ще хтось міг би спитати: — Чому Бог обмежив уживання цієї сили тільки до подружжя? — Ти запи-

туєш — чому?... У відповідь на немаловажне твоє запитання треба сказати: хто винайшов машину, мусить сам найліпше знати, чого їй треба, щоб добре працювала й не псувалась. Бог вигадав і створив людину. Отже, Він найліпше мусів знати, яке правило дати, щоб людина статевим життям не спотворила в собі Божий образ. На основі цього закону Божого св. Апостол Петро робить нам усім зауваження, щоб ми жили « в тілі, не за людськими похотями, а за волею Божою » (Перше Послання Петра 4,2).

Якщо трошки ми роздумаємо про мету цього закону, то сам розум укаже нам, що хоч на погляд суворий закон Божий, то у великій мірі насправді виходить на користь людині. Тільки в подружжі людина не прикижує себе статевими вчинками. Чому? А тому, що вони в подружжі служать до моральної, тобто до визначеної Богом, мети — до самовідданої будови родини й самовідданого розмноження людського роду. Народи, держави й суспільства не могли б устоятись, якби Господь — Творець не обмежив заспокоєння статевого гону виключно спертого на одноженстві й нерозривності подружжя. В історії людства маємо немало прикладів, які потверджують причину загибелі навіть великих народів і могутніх держав: їх знищила розпусна розгнузданість.

Щоб зберегти твій рід здоровим у майбутніх поколіннях послухайся поради Господнього мудреця: « Сину, бережи здоровим цвіт твого віку і сили твоєї чужим не віддавай. ...Тим парості твої, що по собі залишиш, ростимуть, кріпки у своїм благородстві » (Сирах 26,19-21).

Хто нехтує Божою волею щодо збереження чистоти й поставить собі за мету свого життя нажитися похитливістю, тобто своє тіло похитливо порушує — подразнює, або поважиться на чистоту жінки, той бунтується проти Бога й чинить злочин перед своєю і чужою честю.

У хвилині нечистої спокуси чи пожадлиivosti тіла

пригадай собі спасенну осто­рогу св. Апостола Павла: «Хіба не знаєте, що ви — храм Божий, і що Дух Божий у вас перебуває? Коли хтось зруйнує храм Божий, Бог зруйнує того, бо храм Божий святий, а ним є ви» (Перше Послання до Корінтян 3,16-17).

« Бо коли природа через першого Адама впала в гріх, і через гріх зіпсувалася, кара за це лихо переходить на всіх людей так, що навіть саму природу, яку Ти створив доброю і правою, вважається вже за грішну і за немічну через зісуття тому, що її хіть, коли лишиється її саму, тягне до злого і до того, що гірше...

« Мій природний розум оточила велика темнота; він усе ще має розуміння добра і зла, та різницю між правдою і неправдою; але не має сили виконати все те, що вважає за добре, і не володіє вже повним світлом правди, ні чистотою всіх почувань.

« Звідси то походить, Боже мій, що серцем люблюся в Твоєму законі (Рим. 7,22), знаючи, що Твоя заповідь добра, справедлива і свята, а навіть осуджую всяке зло, знаючи, що гріха треба стерегтися.

« Але тілом я раб гріховного закону, слухаючи більше змисловости, ніж розуму.

« Звідси то походить, що бажати чого доброго, на те мене стати, але довершити його я не годен (Рим. 7,18).

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 55).

56. - МОЯ ГІДНІСТЬ

« Хіба ж не знаєте, що ваше тіло — храм Святого Духа, який живе у вас? » (Перше Послання до Корінтян 6,19).

Ця спасенна осторога св. Апостола Павла промовляє до серця кожного християнина й кожної християнки, зокрема ж до людини у розквіті віку, щоб не осоромлювати свого тіла. Адже « тіло ж не для розпусти, але для Господа, і Господь для тіла » — нагадує цей же св. Апостол (Перше Послання до Корінтян 6,13).

Ці слова глибокого знавця Христової науки доводять, які жалюгідні ті люди, що пішли « за похотями їхнього серця на нечистоту » (Послання до Римлян 1,24). Якби знані їм були чудове завдання і благородна мета, які Бог дав тому потягові, то напевно не говорили б про нього такими висловами, що викликали б на лиці шляхетної людини рум'янець сорому.

Ти вже знаєш, яке високе покликання очікує тебе в майбутності, якщо за Божою волею одружишся. В кожному юнаку є захований батько, в кожній дівчині — мати. Отже, твоє покликання в майбутності, це співпраця з Богом у творенні людського життя. Ця співпраця накладає на людину тягар величезної відповідальності, яка лежить і на тобі. Чого вона вимагає від тебе? Щоб ти аж до хвилини св. Тайни подружжя зберіг — зберегла в непорушній чистоті сили тіла й невинність душі. Ти свідомий — свідомо того, що хвилиenne заспокоєння статевих потягів поза подружжям рівнозначне із знеславленням людської гідності в тобі. Господній мудрець говорить про це опоганення так: « Пристрасть,

мов жар палкий, гаряча, — вона не погасне, аж поки не знищить; чоловік, що нечистий власним тілом, — він не спочине, аж вогонь його спалить, — бо безстидний смакує від кожного хліба, тож не заспокоїться до самої смерти » (Сирах 23,17). Ти зваж також і те, що людина, яка вчинила нечисті гріхи перед подружжям, — у подружжі мусить їх відпокутувати.

Від того, чи з невинністю серця й чистотою тіла ти станеш у ряди помічників Творця, залежить доля цілих поколінь. Тому не говори з іншими про ті справи, щоб задовольнити свою, або приятеля чи приятельки, цікавість; що бо Божа мудрість перед нами приховала, те людська цікавість не повинна відкривати. Джерело життя, природа, а тим самим і Творець, завжди заслонює тасмницею. В криївці гусениця перетворюється в гарного метелика, в темній ріллі схований ніжний кільчик — сім'я розвивається. Тож ти поведься з своїм тілом розумно, соромливо й несміливо; не зловживай його, не збуджуй в ньому грішних похотей проти мудрих плянів Творця. Бо не тільки собі, своєму тілу і своїй душі шкодиш, але теж нанесеш біди всім майбутнім твоїм поколінням. Так само не слухайся обманливих спокус, що з'являться тобі в різних виглядах — зіпсутих товаришів — товаришок, неморальних книжок, театральних вистав, фільмів і образів. Ти добре знаєш, що мерехтливе світло блудного огника веде мандрівника на манівці. Не забувай ніколи, що тисячі сліпих, немічних, калік, злочинців і божевільних проклинають гріх молодости свого батька чи своєї матері.

Добра воля, яка тепер володіє тобою, як також здоровий глузд через тисячні принади світу і твоєї молодости будуть наражені на тверді й тяжкі проби. Величезна кількість книжок і образів, вистав у театрах і кінотеатрах, листівок, гумористичних журналів і щоденників, віконних вистав, статей в часописах і оголошень старасться робити вплив на тебе, підшепнути тобі сата-

нинську спокусу: — Не будь святенником — святенницею, не будь відсталим — відсталою, не будь дитиною! Не чекай аж на подружжя, а й тоді не будь переляканим — переляканою; не відмовляй собі ніяких тілесних розкошів! Розкошуй так часто, як і коли тільки можеш! —

Дорога молоде! Ось, ти зупинилася на розпутті. Постають питання, що вимагають невідкладної відповіді: Що тепер діяти? Куди й до чого маю звернутися? — Ти послухайся рішення Господнього мудреця: « Душу свою спрямував я до мудрости, і в чистоті знайшов я її: з нею придбав я знання від початку, — тим то й полишений я не буду » (Сирах 51,20).

« Тому то нераз багато дечого доброго постановляю собі, але при найменшій перепоні подаюся назад і занехую те, бо Твоя благодать не стає мені на допомогу.

« Тому то, Господи, таке бував, що знаю дорогу праведности і досить виразно бачу як чинити, але, прибитий до землі тягарем власного зіснуття, не знімаюся вгору до праведности.

« Бо в Тебе, Господи, без благодаті нічого не значать ні хист, ні багатство, ні краса, ні відвага, ні талант, ні красновеність. Бо природні ці добра мають спільно і добрі і злі люди, а питомим даром вибраних це благодать або любов.

« Але ні віра, ні надія, ні інші чесноти Тобі не милі без любови і благодаті...

« Прийди, зійди на мене, божественна благодате, наповни мене вранці Твою потіхою! »

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 55).

57. - ЖИТТЄВИЙ ПОРАДНИК

« Хто чесно ходить, той ходить безпечно; хто крутить дорогою, той упіймається » (Приповідки 10,9).

Це повчання Господнього мудреця вельми спасенне людині, яка проходить вік свого дозрівання. І ти якраз є в цьому віці!

У віці дозрівання настрої твоєї душі стає дуже мінливим: ти буваєш вередливий, дразливий, себелюбний, впертий, непокірливий. Ти завжди готовий — готова протиставитися розпорядженням і наказам батька й матері чи іншої влади; бажаєш особистого піднесення, мрієш про славу, а також пошану. Напруга хвилини впливає на твій внутрішній настрої. В одну мить тобі здається, що ти народився — народилася тільки для самої радості; відчуваєш себе, що ти піднесений до небес, але вже в наступній хвилині є дуже зажурений — зажурена, тобі здається, що несеш увесь світ на твоїх раменах. Що це все значить? На ці об'яви ти не вмійш сам — сама собі відповісти. Ти набираєш охоти мандрувати в далекі країни, де зустрів би різні пригоди; ходиш замріяний. В тобі прокидається потяг до великих творчих дій, або до приязних змов, або до сварливих виступів.

Душа юнака — дівчини немов хворіє на довгочасне запалення: все його — її дразнить і гнівить. Саме звідси його — її незадоволення з усього й бажання розбирати, а то й судити все.

Вік дозрівання, це проміжок часу, в якому молодь допускається нерозважливих пустощів. Юнак — дівчина відчуває свої браки, тож хотів би — хотіла б випере-

дити дозрівання і швидше досягти дозрілого віку; отже, вдає із себе дорослого — дорослу, розуміється, часто тільки зовнішньо — в ходінні, мові, розвагах, куренні папіросок, алкогольних напоях, може навіть у прокльонах.

Хто не розуміє віку дозрівання, той насміхатиме з тебе й називатиме тебе « неотесою » або « марудюю ». Такі насміхи ранитимуть твою душу, вони спричинять біль у глибині твоєї душі, а то тим більше, що ти сам — сама для себе загадка. Ти, юначе — дівчино, загадка нелегка, а часто вельми важка. Твої життєві питання, твої душевні переживання, можна вирішити тільки тоді, коли не будеш їх затаювати — приховувати; коли шукатимеш доброго порадника і провідника, що вкаже тобі спасенний напрям до остаточної твоєї мети. Такі вказівки подає тобі Господній мудрець: « При бажанні, сину, станеш освіченим, а будши слухняним, будеш і розумним. ...Будь серед збору старших, а хто мудрий — того тримайся. Слухай охоче кожную побожну розмову, і приповідок розумних не цурайся. Узрієш розумного — вже зрання спіши до нього, а нога твоя хай його пороги оббиває. Вдумуйся у повеління Господні, над завітами його повсякчасно роздумуй; він скріпить твоє серце, і бажана мудрість надасться тобі » (Сирах 6,32-4-5-6-37).

У віці дозрівання передусім звертайся ти в щирій молитві до Господа за допомогою, а Він певно вислухає твою мольбу: « До Господа візвав я — до батька мого, Господа, щоб він мене не покинув за днів тієї скрути, ...І мольбу мою вислухано: ти спас мене від згуби і врятував від лихої години » (Сирах 51,10-11). Щира молитва у твоєму віці дозрівання вчинить тобі те, що вчинила Господньому мудрецеві: « У розквіті своїм, мов достигаюче гроно, серце мов втішалося з неї, нога моя ступала дорогою прямою, і змалку вже слідом за нею ходив я » (Сирах 51,15).

Щаслива та молодь, яка у віці свого розквіту знайде світлого провідника і зможе перед ним із повним довір'ям відкрити тайники своєї душі! Натомість, жалюгідна молодь та, що попаде в руки морально занепалих приятелів, які на її невідчепні сумніви й пекучі питання відповідають грубіянським « усвідомленням ». У молодечому житті ти бережися цих приятелів!

« Промов, Господи, твій слуга слухає... Нехай не говорить до мене Мойсей, або хто з пророків... »

« Вони бо можуть вирікати слова, але духа ними не вливають. »

« Гарно бесіднують, але коли Ти мовчиши, вони серця не загрівають. »

« Вони буков навчають, а Ти відкриваєш їхнє значення. Вони проказують глибокі тайни, а Ти виявляєш значення таємниці. »

« Вони оголошують прикази, а Ти помагави виконувати їх. »

« Вони вказують дорогу, а Ти давси силу, ходити нею. »

« Вони діють тільки зверху людини, а Ти серця науумлюєши і просвічаєши. »

« Вони скроплюють довокола, а Ти давси урожай. »

« Вони гомонять словами, а Ти слухові піддаєши розуміння... »

« Так промов, Господи, Твій слуга слухає; бо Ти давси слова життя вічного (Ів. 6,69) ». »

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 2).

58. - ПЕВНА САМООХОРОНА

« Не ходи слідом за своїми пристрастями і від похотей своїх стримуйся » (Сирах 18,30).

Наведена осторога Господнього мудреця вказує на небезпеку квітучого твого життя, яка перебуває таки в тобі. Саме ця внутрішня небезпека є причиною, що ти часто переживаєш багато несподіванок у розквіті твого віку. У глибині твоєї душі, в якій до того часу може гостювало тільки саме сонце й панувало спокійне, безтурботне життя, тепер відбуваються глибокі зміни.

Оце, під час домашнього навчання, ти сидиш у своїй кімнаті похилений — похилена над книжкою. Таж кожного дня муσιш зосереджувати всю увагу свою, щоб додержуватися викладів і розв'язати задачі — важкі питання. Напевно старасяся наполегливо зрозуміти математичні правила, умовні визначення хемічних сполук або закони розвитку всіх матеріальних, природних чи історичних або філософічних питань. Але, що це?... Перед тобою блищить чиясь око й виринають ступнево тонкі риси чистого й усміхненого обличчя. Всякі правила й закони, що їх мав — мала дослідити, зникають, а до тебе підлецується премила голівка дівоча чи обличчя юнака із синіми очима.

Ти задивлений — задивлена на когось... Простягаєш руку за зшитком, що лежить на краю стола... Заглиблюєшся у своїй думці... Пробиєш писати... Повільно, але досить гладко вишлювають слова з-під пера, снуються рядки за рядками... Твій перший вірш уже готовий... це любовна пісня!

Щораз частіше ти ловиш себе на настирливих, невідчепних, майже владних мріях. Нарешті сам — сама в душі визнаєш, що це перші ознаки любови. Твоя совість вразлива бунтується. Вже не пізнаєш самого — саму себе. Питаєшся: Куди зайшов — зайшла я?...

Будь доброї думки, ти ще не маєш причини журитися. Все це — природне явище. Щоб ти цілком ясно зрозумів — зрозуміла своє становище, скажу тобі ще більше: пробудження статевого життя, хвилювання почуттів, це воля самого споконвічного Творця! Пригадай собі пляни Його, що про них була мова передніше. Ти знаєш, що більшість людей Господь покликає до того, щоб клопотатися про розмноження людського роду. Ти читав — читала, як мудро Бог продумав про піддержання людства. Божа воля така, щоб дозрілий чоловік і дозріла жінка стали одним у храмі родинного життя, і щоб із цієї святої тілесно-духової одности розцвіла квітка — дитина. Тим бо способом вони заповняють прогалини, що їх смерть робить у людських лавах. Нові почуття, незнані до часу дозрівання, прокидаються в тобі згідно із законами природи. Закони ж природи — святі і залишаються святими, поки їх не збезчестить гріх. Зусиллями природи діється те, що юнак знаходить уподобання, коли перебуває в товаристві дівчат, а дівчина, коли перебуває в товаристві юнаків. І ти вибереш собі колись товаришку чи товариша життя з-поміж їхнього гуртка. Отож, почуття взаємної прихильності обох статей не є гріхом, поки не стане небезпечним із обставин часу й місця. Зрозуміло, що такі небезпечні обставини можуть легко довести до безодні впадку.

В кого шукати тобі охорони перед такою небезпекою? Перш за все не виставляти себе на неї, а й благати Господньої допомоги за словами псалмопівця: « Господь — моє світло й моє спасіння: кого маю боятись? Господь — мого життя твердиня: кого маю страхатись?... Бо він мене сховає у своїм наметі в день недолі; він захистить

мене під кровом шатра свого, на скелю він мене підійме.
...Навчи мене, о Господи, путі твої, провадь мене простою стежкою, ...Надійсь на Господа, будь мужній; нехай буде відважне твоє серце, і надійсь на Господа!» (Псалом 27,1-5-11-14).

« Сину, терпеливість і покора в нещасті мені більше до вподоби, ніж велика потіха і побожність у щасті...

« Вважай на свою велику неміч, що так часто відчуваш у дрібницях; однак воно діється для твого добра, коли це або таке випадє...

« Неспокій скоро притихне, а біль серця осолодить привернена благодать...

« Будь більш врівноважений і приготуся на ще більшу терпеливість.

« Не все ще пропало, коли частіше відчуваш неспокій, або тяжку спокусу.

« Ти ж людина, а не Бог; тіло, а не ангел.

« Яким чином ти міг би завдно встоятися в тій самій стані чесноти, коли цього бракувало ангелові в небі й першій людині в раю?

« Я той, що в смутку звеселяю і рятую, а тих, що пізнають свою неміч, піднімаю аж до божества ».

(Тома Кемпійський, *Наслідвання Христа*, кн. 3, гл. 57).

59. - НЕ ЗАЙМАЙСЯ НЕБЕЗПЕКОЮ

« Не вчиняй лиха, то й не підпадеш під владу лиха »
(Сирах 7,1).

Багато юнаків і дівчат у ході свого розвитку зупиняється на роздоріжжі. І перед тобою, як колись перед мітичним Гераклем, являються проступок і чеснота, які тебе манять до себе. Коли вони спокушають тебе своїми принадастями, тоді стає перед тобою гріх, що подає тобі щедрою рукою повноту тілесних розкошів.

Статеві потяги в твоєму молодечому житті проявляються з бігом твоїх років щораз сильніше у своїх пристрасних пожаданнях.

Подібно, як кровожерливі гієни й шакали своїм хрипким гавкотом і плачливим скавучанням навіть уночі не дають спокою втомленому мандрівникові в пустині, так само постійні напасти низьких потягів не залишають у спокої твоїх років молодечих. В обманних кольорах з'являються перед твоїми очима розкоші й уживання світу, що обіцяють тобі заспокоєння статевих потягів. Невідчепні й настирливі спокуси нападають на тебе й намагаються тебе зіпхнути з дороги чистоти. Ти відчуваєш, немов чужий, ворожий дух обмотав твою душу, приваблював її, оволодів нею, доводить до розпачливих учинків; а все це прямує до того, щоб твою душу на решті втопити в морі фальшивих радощів, які неспроможні наситити статевих потягів.

В дикім шалі страшної бурі ти може навіть не спостережеш, коли наблизиться до тебе шляхетна постать чесноти. Голос її легко може пропасти в шаленій боротьбі збуджених почуттів. Тож ти не вір гріхові! Збе-

режи чистоту серця; не провиняйся навіть у думках! Наглядай за тілом і душею, як Божі заповіді наказують; збережи твою чистоту для майбутньої дружини — майбутнього чоловіка в подружньому житті! Тільки тим способом ти станеш чесною людиною, сильного характеру, щасливою людиною.

Однак, буря кипить у тобі далі! Вона напружує всі сили між вісімнадцятим і двадцять четвертим роком твого життя. Проте твоя душа мусить залишитися героїчною; серед танцівників — танцівниць, сатанічних, шпильчих і гучних бовдурів вона мусить стояти непохитно як скеля! Тепер бо ведеш боротьбу, що вирішить твою майбутність. Слова римського письменника — поганина Овідія падають як сильні удари молота: «Nulla reparabilis arte laesa pudicitia est: deperit illa semel — Ображену соромливість не дається направити ніякою штукою: гине від першого разу (Героїди 5,103-104). Невинність душі й тіла ти можеш тільки один раз утратити! Людиною сильного характеру може стати тільки той — та, хто в молодечих роках міцною рукою приборкував — приборкувала свої пристрасті. Перший упадок неважко вчинити; але нечувано важкий відступ із лихої дороги. Отож, бережися!

Чи ти хочеш заслонити свій город, повен цвіту, від холодних вітрів весняних? Чи хочеш міцною рукою загнүздати пожадливість твого тіла? Чи ти рішучий — рішуча зробити й утримати порядок у світі твоїх думок? Чи маєш настільки сильної волі, щоб устоятись у добрім і не ганятися за обманом? Чи маєш тверде й незмінне рішення піддати низькі потяги — пристрасті твоєї природи розумові тоді, особливо в той час, коли нищівний огонь тілесних похотей розпалиться у твоїх жилах, а жара пристрасти запалає? Чи хочеш вести чисте життя у твоїй юності?

Багато — як же велика кількість із-поміж молоді не хоче приборкувати цієї пристрасти! Вони йдуть без-

глуздо під напором похоти на похилу дорогу, що веде до морального зіснуття. Горе тому юнакові — тій дівчині, що такою дорогою іде далше й не думає з неї мерщій завернути! Горе тому — тій, якого — якої душу обвіяли холодні вітри в розквіті молодого віку!

Щоб зберегти твою невинність душі й тіла, ти послухайся остороги Господнього мудреця: « Утікай від гріха, немов від гадюки, бо як підійдеш — то він тебе вкусить; його ж бо зуби — левині зуби, які занпацують душі людські » (Сирах 21,2).

« Сину, в цьому житті ти не є ніколи безпечний, але поки твого життя, тобі треба заєдно духовної зброї.

« Живеш серед ворогів і вони нападають на тебе справа і зліва.

« Так коли не заслонишся з усіх боків щитом терпелювости, не вдержишся довго без рани.

« Крім цього, коли не віддаси Мені свого серця на завжди, з рішучою постановою ради Мене все перетерпіти, не зможеш витримати цієї завзятої боротьби і добитися до перемоги блаженних.

« Тому то мусиш через усе це мужно пройти пробєм і сильною рукою ламати переешоди ».

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 35).

60. - НАСЛІДКИ НЕБЕЗПЕКИ

« Пристрась, мов жар палкий, гаряча, — вона не погасне, аж поки не знищить » (Сирах 23,17).

У розквіті твого віку, коли ти станув — станула на життєвому роздоріжжі, будь обережний — обережна! Не входь на хибну стежку життя, бо важко врятувати того — ту, хто зробив перший крок на похилій дорозі. Ти придивися до долі безщасного юнака — безталанної дівчини, які вступили на слизьку дорогу легковажної поведінки.

Одного дня в ньому — в ній пробудилися статеві потяги й палаючі пожадання. Його — її охопило почуття ще боязливої цікавості: збагнути таємницю походження життя! Пробуджені потяги тілесні шукали задоволення; юнак відчув чи дівчина відчула, як зростала в ньому — в ній охота приєднатися до ровесників — ровесниць, які вже усвідомлені в тих справах і з приємністю про них говорять.

У ньому ж — у ній спочатку обізвалось остерігаюче слово совісті. Але юнак не ставився — дівчина не ставилася до нього поважно. Кількома поверховними висловками, як: — Адже я вже не дитина! Це повинен — повинна я знати в моєму віці! В цьому цікавить мене науковий погляд! — так він старався чи вона старалася заспокоїти свою совість. А ця постійно нагадує йому — їй про обережність протягом якогось часу. Пізніше голос її вщухав, докори її стають безсилими, аж урешті замовкне зовсім... Глибока, а то гробова тиша настала в душі такого юнака — такої дівчини... Здійснилось

їхні бажання. Він же не хотів — вона не хотіла, щоб його — її турбував докір совісти, коли кинеться в обійми пристрасного життя.

В таких обіймах йому — їй збігає час. Юнак — дівчина чує, читає, бачить і дізнається про речі, що їх вельми цікавлять. Він — вона стає у своєму житті «досвідченим юнаком — досвідченою панянкою»! Час, що його повинен — повинна присвятити поважному навчанню, легковажно гає — марнує, а попускає поводи буйній уяві... В товаристві однаково поверховних, може навіть поганих, товаришів — товаришок починає легковажне волокицтво. Пишному чепурунові — пишній чепурусі, а у вечірніх годинах часто розгнuzданому волокиті чи розхристаній дівчині, здається, що такою поведінкою справляє на інших надзвичайне враження. Не обманюй себе! Ти подобавшся тільки тим людям, в яких розум неглибокий, як і в тебе. Всі інші сміються з ледачої молоді менше або більше потайки та й говорять самі до себе «пустий модник — пуста модниця», «безглуздий вітрогон»! Розмови тих «приятелів — приятельок» такі, що хіба тільки деякі тварини могли б так розмовляти, якщо вміли б думати й говорити. Горе чесному юнакові, тим гірше чесній дівчині, що їх випадково зустрінуть! Вже здалека дотикаються до нього — неї своїми поглядами, повними тілесної похоти й роблять із нього — неї предмет різних підлотних зауважень. Такі обмінюються між собою книжками, журналами й образами непристойного змісту. Вони ходять на розбещені гульні, п'ють до нестями гарячі напої, вживають нищівних наркотиків і тими засобами ще скріплюють свої внутрішні сили саме в неспокійнім періоді молодого віку. Будь же ти свідомий — свідома того, що ті погані розмови й читання, алкоголь і наркотики дуже розпалюють тілесні пристрасі.

Тому такий юнак нещасний чи така дівчина нещасна вертаються додому із збуреним нервовим ладом. Чим

оте збурення закінчиться? На це питання відповідає Господній мудрець: « Чоловік, що нечистий власним тілом, — він не спочине, аж вогонь його спалить, — бо безстидний смакує від кожного хліба, тож не заспокоїться до самої смерти » (Сирах 23,17).

« Сину, ти мави до того пильно прямувати, щоб ти всюди і в кожному ділі та зайнятті дочасними справами був у серці свободним і паном своєї волі, та щоб усе тобі підлягало, а не ти йому підлягав.

« Щоб ти був паном своїх діл, а не їх слугою, чи наймитом.

« Радше щоб був ти визволеною і правдивою людиною, що переймає спадщину і свободу синів Божих.

« Бо вони стоять у сьогоднішні, а глядять у вічність. Вони одним оком дивляться на минуці речі, а другим на небо.

« Дочасні речі не приманюють їх і не прив'язують до себе, але вони самі беруть їх на службу, як Бог приказав і найвищий Творець розпорядив, бо він у своїм творінні нічого не залишив невладного...

« Так і ти повинен забігати в тайничок свого серця і гаряче молитися про Божу пораду ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 38).

61. - ОДНА З ПЕРЕШКОД

« Тілесна людина не приймає того, що від Духа Божого походить; це глупота для неї, і не може вона його зрозуміти, воно бо Духом оцінюється » (Перше Послання до Коринтян 2,14).

Визначний Апостол Господа Ісуса, св. Павло, обдарований Богом знавець кволости людської природи, у вищенаведенім вислові назвав головну перешкоду, яка збиває молоду людину з дороги Божої віри.

Коли юнак — дівчина вже поховали підвалини свого характеру і втратили по черзі всі його добрі особливості, тоді легко дійде до цілковитого духового заломлення, до безвір'я. Якби ті об'яви не були такі страшні, можна б усміхнутися, коли дивитись на студентську молодь і слухати, як вона погордливо висловлюється про моральність, релігію, Бога, тобто про правди, перед якими найглибші уми людства схиляли і схиляють свої голови з виявом найбільшої пошани. В нас збуджується потрясаюче враження, коли чуємо, як та молодь заявляє, що навчання релігії в початковій і середній школах, це ніщо інше як застарілі теревені, а проповіді в церкві не роблять ніякого враження на неї, бо задавлена полуда спала їй з очей. Ця зміна її світогляду настала з того часу, коли вона побачила низку фільмів нових смаків, вислухала певну кількість викладів професорів із матеріялістичними, а то й безбожницькими поглядами, та « простудіювала » немалу кількість книжок на різні теми.

Які ж то були книжки, що їх « простудіювала » невіруюча молодь? Яку вона посіла мудрість, що про неї

не знали передові представники науки? А може менше знали від сьогочасного студентства такі люди, як: Келлер, Ньютон, Гершель, Фаредей, Лібіг, Паскаль, Ампер, Гальвані, Вольта, Пастер, Марконі, Марітен і багато інших? А проте, ці всі передовики науки були глибоко віруючими християнами. Отже, як можна твердити, що наука завела багатьох із сьогочасного студентства на хибну дорогу безвір'я?

Справжня наука завжди була провідницею до Бога. Зате зіпсує серце відводить від Бога. Відхід від віри в Бога проявляється ось так: спочатку постійні суперечності, що постають між життям юнака — дівчини і вірою; докір, який ніколи не хоче замовкнути в їхніх душах; сумнів, що його — її мучить; думка — адже є Бог! Перед Ним здаватиму справу з усіх моїх учинків, навіть із моїх думок! А що тоді?... Добре було б, щоб не було Бога!... Може насправді Його нема?... Так, хто його знає?... Хто бачив Його?... Це вигадка, щоб нею лякати людей.

Яку відповідь дати на таке мудрування? — Серце знає міркування, яких не знає розум! — каже Паскаль. Зіпсує серце може довести до безвір'я, а поважно підготований ум — ніколи. Тільки та людина стає безвірною, яка зацікавлена в тому, щоб не було Бога.

Хто живе в нечистоті, найперше занедбує молитву, потім узагалі залишає всякі релігійні практики, пізніше сама релігія стає йому — їй непотрібним тягарем, урешті — втрачає віру. Така людина мусить її втратити! Немало з молоді примушує свій розум до безвір'я, щоб тільки не покинути грішного життя. Чисте життя, це не тільки висновок, але zarazом умова віри. Лише Божим життям людина зрозуміє і збагне Бога; тільки чиста душа може оглядати найчистішу Божественність. — Збережіть вашу душу в такому стані, щоб собі могла бажати існування Бога, тоді ніколи не матимете сумніву — впевняє великий мислитель Руссо.

Твердження невіруючої молоді про її «зріле думання» і «світлі здібності у вислові своїх думок» завжди нагадують слова св. Августина: «Тільки розпусник є невіруючий».

Морально чисте життя, це родюча рілля, на якій Божа віра може буйно розмножитися і поширитися. Тому Христос Господь у нагірній проповіді сказав: «Блаженні чисті серцем, бо вони побачать Бога» (Матей 5,8).

« Сину, вважай пильно на діяння природи і благодаті...

« Природа має хіть до створінь, до власного тіла, до марноти і гуляння, а благодать тягне до Бога і до чеснот...

« Природа рада мати якусь світову втіху, щоб нею в змісловий спосіб тішитися, а благодать шукає потіхи лише в єдиного Бога...

« Природа все робить тільки задля власного зиску і користі, вона не годна нічого робити даром, а благодать не шукає нічого дочасного і в заплату не шукає іншої нагороди, крім єдиного Бога...

« Природа тішиться великою громадою приятелів і рідних, а благодать і ворогів теж любить і не пишається лише приятелями...

« Природа на недостаток і прикрість зараз нарікає, а благодать терпеливо зносить недостаток.

« Природа жадна знати тайни і почути якусь новину, а благодать не дбає проте, бо на землі немає нічого нового і тривалого... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 54).

62. - НА СТОРОЖІ

«Будьте, отже, мудрі, як змії» (Матей 10,16).

Цією осторогою Господь Ісус дає вказівку тобі, як ставитися до оточення, що посягає на здоровий квіт твого віку, тобто на тілесну й душевну чистоту.

Товариші — товаришки в твоєму віці можуть бути справжніми приятелями — приятельками твоїми, але вони теж можуть ходити навколо тебе, а то й леститися до тебе, як спокусники — спокусниці, щоб обманути й позбавити тебе ангельської невинности. І про таких Господній мудрець висловився: «Бувають приятелі на погибель» (Приповідки 18,24). Інший же мудрець Господній остерігає: «А й друзів твоїх бережись!» (Сирах 6,13); «Не відкривай кожному серця, щоб твоє щастя не пограбували» (Сирах 8,19).

Серед сьогочасної молоді, юнаки й дівчата зіпсовані в душі, часто висмівають товаришів — товаришок із чистими душами. З їхніх уст ти почуєш насмішки: — Не смієш того зробити? Не зважишся покусати тієї насолоди? Таж без того не зрозумієш, що це життя! Малятко той — та, хто ще не покуштував тілесних розкошів! Ти станеш більше вбогим — убогою на великий досвід! З тобою навіть балакати не варто про те, ти бо ще дівчак! —

Який твій погляд на ту їхню балачку? Ти тримайся осторонь від таких спокусників — спокусниць! Їхні глуми — дошкульні і прикрі! Кожний глум допікає до живого. Ніхто з вас не хоче бути «дітвом»! Що ж ти можеш відповісти на такі глуми? — Ви маєте слухність у тому, що, хто живе чистим життям, той — та

зрікається скороминущого й хиткого задоволення; він — вона не зазнає хвилини подразнення нервів гріхом нечистоти, як тяж його руїницьких наслідків; вони вбивчі, бо припиняють діяльність крил духа і притуплюють розумові здібності. Я натомість буду багатший — багатша досвідом шляхетним, незрівнянно більшої вартости: приборкання статевої пожадливости дає християнській душі справжнє вдовілля, так природне, як і надприродне, а також свідомість, що я володію собою! Гріх же нечистоти нагадує блискавку, що нагло заблисне: вона мигне, засліплює, приголомшує і залишає по собі ще більше непроникливу темряву в опоганеній душі. Чисте життя навпаки дає світло, що чисту душу ogrіває Божою любов'ю, оживляє Божою благодаттю, оцяслює Божим спокоєм; чисте життя дає блаженну, піднесену, хоча тиху, але повну, радість, яка сповнятиме чисту душу, не тільки на протязі земного життя, але й у вічності. Про неї впевняє Христос Господь у нагріній проповіді: « Блаженні чисті серцем, бо вони побачать Бога » (Матей 5,8). Хто ніколи ще не хворів, тому бракує певного досвіду, що його відчуває хвора людина. В нашому випадку охоче зрікаймося того досвіду, щоб тільки ми всі могли завжди радуватися здоров'ям! Ти, товаришу — товаришко, зрікся — зреклася задоволення, що його дає чисте життя, а я зрікся — зреклася нечистих намірів і вчинків. Ти здобув — здобула за свою ціну новий досвід і я також; але мій досвід перед Богом і несплямленою совістю мою — цінніший! Я з мого досвіду став більше гідним — гідною імени людини, ти більше тваринного імени! Я і багато інших пішли за навчанням св. Апостола Павла: « Ті ж, що є Ісус-Христові, розі'яли тіло з його пристрастями та пожадливостями » (Послання до Галатів 5,24). В тому вся різниця! — Отакі відповіді годиться тобі дати на подібні глуми.

Ц мудрування в основній життєвій справі не є осо-

бисті чи односторонні, або саме лише повчання Божого Об'явлення, а вимога споконвічного Бога, Творця людини, в ній же й тебе; це Його свята воля. Тому то св. Апостол Павло закликав: « Як день, — поведьмося чесно: ...не в перелюбі та розпусті, ...; але вдягніться у Господа Ісуса Христа і не дбайте про тіло задля похотей » (Послання до Римлян 13,13-14).

Дорога молоде! Над цією справою, хоча вона винятково в тонкості ніжна, але природна, ти тверезо і глибоко передумай! Її добре розміркуй! З якою увагою треба підходити до неї, повчає тебе Господь Ісус: « Будьте, отже, мудрі, як змії ».

« Сину, переможцеві дають хліб небесний (Одкр. 2,17), а тому хто подався лишається велика нужда.

« Коли в цьому житті шукаєш спокою, то яким чином колись дістанешся до вічного спокою? »

« Не готуйся до довготривалого спокою, але до великої терпеливості.

« Правдивого спокою не шукай на землі, але в небі, не в людей, ані в других створінь, але в єдиного Бога.

« З любови до Бога ти повинен радо переносити все, тобто труди і болі, спокуси, переслідування, тривоги, болі, слабості, кривди, обмови, догани, пониження, зневаги, кари і погорди.

« Все те допомагає до чесноти, воно досвідчає Христового воїна, воно приносить вінець небесний... ».

(Тома Кемпійський, *Наслідкування Христа*, кн. 3, гл. 35).

63. - ПІД РОЗВАГУ

« Будьте, отже, мудрі, як змії » (Матей 10,16).

В роках твого розвитку, а й зрілості, ти відчувавш необхідність постійної боротьби з твоїми вродженими непристойними потягами. Не журися нею! Адже Божественний Вчитель сказав, що, хто хоче йти за Ним, той мусить насправді багато боротися: « Коли хто хоче йти за мною, нехай себе зречеться, візьме щодня на себе хрест свій і йде за мною » (Лука 9,23). Тож навчися мудро боротися з труднощами й перешкодами.

Над усе не забувай, що ти — людина, яка має не тільки тіло, але й безсмертну душу. В людському житті жевріють природні потяги. Між ними один із найсильніших, це потяг підтримання свого роду, тобто статевий потяг. Отже, коли він збуджує в тобі тілесну пожадливість, збурить твої думки, тоді не треба ні боятися, ні журитися.

На цю пристрасть навіть найліпші мають звичай скаржитися: — Не хочу, а все-таки цей настирливий потяг накидається моїй думці, обкутує її! Я хотів би — хотіла б відчувати відразу до нього, а потайки любувався б — любувалася б у ньому. Я ніколи не хотів би — не хотіла б думати про нього, а всупереч моему бажанню, разів сто на день він паморочиться в моїй голові! Чи справді я морально такий зіпсований — така зіпсована? —

Юначе — дівчино! Чому аж так маєш думати про себе? Таж ти людина, а не ангел! І тому не можеш настільки вгамувати себе, щоб цей потяг ніколи не підняв у тобі голови. Тобі здається, що ти потай любувався

б — любивалася б у ньому, здійснював би його вимоги, був би його невірником — була б його невірницею, якби було можна. В цих міркуваннях не біймося правди!

Будь свідомий — свідомо того, що тілесна пожадливість у людині є дуже запальна й напрасна. Коли ж вона спалахує надто часто, тоді виявляє хворобливість. Угамовувати статевий потяг у молодості, це переможні хвилини в тяжкій боротьбі. З цього приводу Господній мудрець остерігає: « Сину, бережи здоровим цвіт твого віку і сили твоєї чужим не віддавай » (Сирах 26,19).

Славний французький лікар, д-р П. Бюро, у своїй книжці « Розгнузdana Мораль » (Париж, 1922), на шістьох сторінках наводить слова славнозвісних лікарів, які свідчать про те, що статева здержливість не вадить ані тілесному, ані духовому здоров'ю молодій людині. Між іншим наводить він слова д-ра Естерлена, професора університету в Тюбінген-і, який каже: « Статевий потяг — не сліпий, ні такий могутній, щоб його не можна було підпорядкувати владі розуму й моральної сили. Юнак — дівчина нехай вправляються жити здержливо, поки прийде їхній час; нехай вони знають, що ця їхня жертва винагородить їх квітучим здоров'ям і постійною свіжістю. Повторюю знов і знов, що здержливість і чистота є в повній згоді із законами так фізіології, як і моралі; догоджання же статевим пожадливіостям не виправдує ні фізіологія, ні психологія, ні мораль, ні релігія ».

Відомий французький лікар, д-р Р. Бію, у збірнику Ліонського Товариства Лікарів, 1936, щоб спростувати недоречні твердження деяких лікарів, пише: « Донедавна лікарі вигадували всякі можливі закиди проти тілесної чистоти, а людей, які зберігали її, лякали поганими хворобами ».

Визначний американський лікар — патолог, д-р Говерс, хоча не католик, в цій справі висловив своє твердження: « Вживаючи свої поваги, яку дає мені знання

медицини, я тверджу, що ніхто ні в якій мірі не став хворим із здержливості, як теж ніхто не поліпшив свого здоров'я нездержливістю».

Тілесна пожадливість, хоча дуже запальна й напружена, проте кожна людина може володіти собою. Щоб це здійснити, треба мати добру й сильну волю, докласти всіх зусиль, берегтися всяких подразнень, обминати небезпеки і вживати тих спасенних засобів, що їх подає Христос Господь, а саме — молитву, св. Тайни — сповідь і Євхаристію, та вести справжнє життя на основі Божого Об'явлення.

Дорога молоде! Ти ніколи не заблудиш, якщо підеш за острогою св. Апостола Павла: «Духом ходіте, і тіла пожадливоростей не будете чинити бо тіло пожадає проти духа, і дух пожадає проти тіла. Вони суперечать одне одному, так що ви не можете робити того, що хотіли б» (Послання до Галатів 5,16-17).

«Сину, здайся на Господа цілим серцем і не бійся людського осуду, якщо твоя совість каже тобі, що ти чистий і невинний.»

«Добра це річ і блаженна так терпіти і воно не приходить тяжко покірному серцю, котре вповає більше на Бога, ніж на себе...»

«Бога бійся, і не злякавися пострахів людських...»

«А хоч би здавалося, що ти в цю хвилину повалився, і терпиш незаслужену зневагу, не сердься на це і не зменшуй нетерпеливістю своєї нагороди.»

(Тома Кемпійський, *Наслідування Христа*, кн. 3, гл. 36).

ЦЕРКВА - МОЄ ПРИСТАНОВИЩЕ!

64. - Я... І ЦЕРКВА

« Вірую... в єдину, святу, соборну й апостольську Церкву » (слова Символа Віри).

Цим молитовним визнанням ми всі заявляємо нашу належність до правдивої Христової Церкви. Ним визнаємо, що кожен і кожна з нас є членом — членкою Божої установи.

Слово — Церква, має широке значення. Вона — завжди живучий між нами Христос; Улюблениця Христа; таїнственне Його Тіло.

Безперечна історична подія, що Господь Ісус уже на початку Свого навчання вибрав Собі між Своїми наслідувачами кільканадцять осіб — Апостолів, що їх огорнув особливою любов'ю, а по Своїм Вознесінні довірив їм навернення людства. З-посеред них вибрав одного, якому віддав провід над іншими. Отже, первісна установа Церкви складалася з вірних, Апостолів на чолі з Петром, а над усіма був Христос Господь. Із того малюго зачатку на протязі 19 і пів століття Христова Церква розрослася у велетенське дерево.

Що становить суть цієї Церкви? Передусім те, що Церква є безперервним таїнственным перебуванням Господа Ісуса між нами, Його відображенням. Церква, це Христос завжди живучий між нами.

Одного разу Христос Господь сказав Апостолам: « Хто слухає вас, мене слухає; а хто гордує вами, мною гордує » (Лука 10,16). Його Церква так само може сказати про себе: хто слухає мене, слухає Христа; хто бачить мене, бачить Христа; хто наслідує мене, наслідує Христа. Адже наука Церкви походить із уст і навчання

самого Христа. Всі правди віри, що їх навчає Церква, походять від Бога. Благодаті, що їх Церква подає у св. Тайнах, випливають із Христа-Чоловіколюбця.

Церква не бажає нічого іншого, як тільки обороняти справи Господа Ісуса, навчати Його засад, вести людські душі до спасіння. Головне завдання Церкви, це втілити в життя людей Христові ідеї, виховувати душі вірних так, щоб вони стали подібними до Нього.

Церква, за постановою Христа Господа — царство видиме, а разом і невидиме. Вона — царство видиме, бо складається з людей, що становлять досконалу організаційну форму. Її голова й основа є Петро: «Тож і я тобі заявляю, що ти — Петро (скеля), і що я на цій скелі збудую мою Церкву й що пекельні ворота її не подолають» (Матей 16,18); керівна службова установа — Апостоли — Пастирі (Матей 18,17); знак уведення і членства — св. Тайна хрещення, а збірка постанов — Десять Божих Заповідей і Христові науки. Христова Церква, це установа з вельми широкою владою, яку надав їй Господь Ісус оцими словами: «Як мене послав Отець, так я посилаю вас» (Йоан 20,21); «Хто слухає вас, мене слухає» (Лука 10,16).

Церква, це Улюблениця Христа. Св. Апостол Павло висловлює про Церкву оцю високу думку: «Христос полюбив Церкву й видав себе за неї, щоб її освятити, очистивши купіллюю води із словом, щоб появили собі Церкву славу, без плями чи зморщки або чогось подібного, але щоб була свята й непорочна» (Послання до Ефесян 5,25-27). З наведених слів цього Апостола виходить, що Церква є непорочною Улюбленицею Христа. Якщо вона така, то слушно можемо її назвати Матір'ю Христових дітей, нашою Матір'ю. Що треба розуміти під цим висловом? Материнську опіку, якою піклується Церква про своїх немічних і грішних дітей. З цього теж виходить, щоб кожен і кожна з нас любили цю Церкву й шанували всі її розпорядження. Не можна

нам порушувати її законів у всіх ділянках нашого життя. Може не все те ти розумієш, як треба, не все тобі подобається, що наказує Церква, але, як слухняна дитина, ти повинен — повинна підпорядкуватися наказам своєї Матері.

Церква, це таїнственне Тіло Христа. На ствердження цієї правди св. Апостол Павло так висловлюється: « Бо як в одному тілі маємо багато членів і всі члени не виконують ту саму роботу, отак і ми: численні — одне в Христі тіло, кожен один одному член » (Послання до Римлян 12,4-5). « Як тіло є одне, хоч і багато має членів, і всі члени тіла, хоч є їх і багато, становлять одне тіло, так і Христос. Усі бо ми християни в одному Дусі, щоб бути одним тілом » (Перше Послання до Коринтян 12,12-13). Отже, Господь Ісус бажає, щоб Його наслідувачі творили одне суспільство надприродної віри й жили плодами відкуплення. Він хоче, щоб усі творили спільність вірних, таїнственне Тіло Христа, згідно з Його висловом при Останній Вечері: « Як послав єси мене у світ, так послав і я їх у світ. ...Та не лиш за цих молю, але і за тих, які завдяки їхньому слову увірують в мене, щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були в нас об'єднані » (Йоан 17, 18-20-21).

Якщо ти є членом — членкою таїнственного Тіла Христового, так будь слухняний — слухняна і стараний учень — учениця, вірний наслідувач — наслідувачка Церкви. Св. Апостол Павло каже, що Церква — « стовп та основа правди » (Перше Послання до Тимофея 3,15). Отож, ти повинен — повинна з довір'ям, беззастережно, з дитячою простотою слухати всього, що Церква наказує тобі.

Та в цій справі можна почути деякі особисті труднощі.

« Не годиться освіченій людині вірити сліпо, хочу розуміти те, в що вірю ». — Це наївні слова! В кожній ділянці нашого життя ми всі здані на думку інших,

тим більше в найважчих питаннях: у питанні віри не можемо давати волю тільки нашому розумові. Чи ти хочеш своїм обмеженим розумом дійти до зрозуміння правди, над якою працювали віки?

« Я релігійний — релігійна, але трохи інакше розумію віру, ніж наказує Церква ». — Християнства не можна відділити від Церкви. Христова віра, це не вигадка чогось, щось відірване від життя, але свята дійсність, яка є в Церкві. Дорогу до Бога вибудувала Церква. Якщо не було б Церкви, то християнство давно згинуло б.

Так що залишається тобі? Бути вірним сином — вірною донькою Церкви! В ній бо ти живеш, виріс — вирісла й бажавш умерти, щоб через неї дійти до вічного життя!

« Під іменням мирян розуміються всі вірні, крім членів священицького чина та чернечого стану встановленого в Церкві... (ч. 31)

« Мирянам характер світовий є властивий і питомий...

« Крім того миряни спільними силами нехай оздоровляють інституції та обставини світу... (ч. 36)

« Миряни, як і всі вірні, мають право обильно одержувати від священних пастирів підмогу духовних благ Церкви... (ч. 37)

« Миряни, як і всі вірні, нехай християнським послухом скоро приймають те, що священні пастирі... постановляють... » (ч. 37).

(ДЕКРЕТ ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ, « Про Церкву », гл. 4).

65. - МОЯ ЦЕРКВА

« Якщо тебе, Єрусалиме, я забуду, нехай забудеться моя десниця! » (Псалом 137,5).

Цю заяву псалмопівця нам усім, Українцям у розсіянні, годиться застосувати теж у прив'язанні до своєї рідної Церкви.

Христова Церква хоч у своїй істоті є одна, проте в людській ділянці вона пристосовується до людей, до поодиноких народів; вона зживається з їхньою мовою, їхнім народнім духом, батьківщиною, переданнями, звичаями, творить своєрідний обряд так у богослуженнях, як і в священних діях.

В такій Церкві рідна мова займає належне місце в богослужбах, у навчанні — проповідуванні. Життя і розвиток такої Церкви нав'язане віковим духом того народу, в якому вона розцвітає і працює. Вона зростається з батьківщиною та її народом, живе їхнім духовим і культурним життям, разом із ними творить одне неподільне тіло. Вона запроваджує в зовнішній хвалі Бога притаманні звичаї даного народу, ними красується як окремим обрядом.

Ось чому Вселенський Архиєрей католицької Церкви, папа Павло VI, у своїй ухвалі на Вселенському Соборі Ватиканському Другому підкреслює, що « треба подбати всюди в усьому світі про збереження та зріст усіх помісних Церков, і тому нехай будуть установлені парохії та власна єпархія всюди, де цього вимагає духовне добро вірних ». А вірні тих Церков « нехай по всьому світі держаться свого обряду, його плекають і по силах дотримуються » (Вселенський Собор — Ватиканський II,

Діяння і Постанови, III, Східні Церкви, стор. 151, §§ 3-4).

Як глянемо в історію української Церкви, до якої належали наші предки й належать наші батьки та й ми, молоді, мусимо сказати, що вона для всіх нас рідна. В ній бо процвітає рідна мова Українського Народу так у богослуженнях, як і в навчанні; вона виховує всіх нас в українському — народньому душі; вчить нас любити свою батьківщину, наказує держатися свого східнього обряду, доручає будувати Божі храми у східньо-народньому стилі, скріплює в кожній парафіяльній громаді всяке корисне діло, або просвітне, або господарське, всюди дбає про добро нашого народу, — словом: у всіх ділянках вона є справжньою рідною Матір'ю, що піклується своїми дітьми.

Який же стан у цій справі виявляє сьогочасна дійсність між нашою молоддю в теперішніх місцях нового поселення? Ото, щораз частіше чути невідрадні новини: немало молоді покидає свій прадідівський обряд, а прилипає до чужого. Недаром наші Владики у своєму Спільному Пастирському Посланні пишуть: «Ця постанова Собору дає остаточну відповідь усім тим нашим вірним, які, замість старатися жити своїм повним християнським життям у своєму рідному українському обряді, згідно з усіма його прегарними літургічними переданнями і звичаями, покидають його та переходять до чужих, переконуючи себе, що там легше і краще бути добрим католиком, бо там, мовляв, більше людей, коротші богослужби, ближче до церкви й ніхто їм не докучає за свій обряд, а в той час в Україні наші брати героїчно держаться своєї віри й обряду» (Благовісник, рік II, книга 1, Спільне Пастирське Послання, стор. 14).

Заклик Вселенського Архирея, папи Павла VI, є тепер надзвичайно важливий для нашої Церкви на рідних землях, зокрема ж для наших вірних, передусім для нашої молоді на поселеннях. З цього приводу наші

Владика у Спільному Пастирському Посланні висловлюють бажання: « Дай Боже, щоб голос цього Вселенського Собору і приклад наших геройських братів в Україні сколихнув їхнім християнським і національним сумлінням і здержав їх від принизливої втечі. Бо наша участь в обновленні Христової Церкви має йти дорогою обновления нашої Церкви, в нашому рідному візантійсько-українському обряді » (Благовісник, рік II, книга 1, Спільне Пастирське Послання, стор. 14).

Та є одна перешкода, що справляє українським родинам труднощі в їхній належності до своєї рідної Церкви та виміни обов'язків із нею. Ото переважно молоді подружжя з малими діточками виїжджають з осередків української парафіяльної громади й оселяються в дальших околицях між чужинцями, де не можуть мати належної духовної дбайливості й обслуги; про потрібну же опіку над їхніми дітьми у шкільному віці нема що й говорити. Недостача необхідного нагляду над виробленням своєрідного світогляду в ділянці церковній і національній нанесе велику шкоду між молодим поколінням для рідної Церкви й української спільноти. Тому треба тверезо роздумати про те, яку користь дасть дітям і молоді переселення в дальші околиці від рідної парохіяльної церкви. Брак такого підкріплення позбавить відчуття церковної окремішності й національної свідомості в молодого покоління. Сама життєва вигода не сміє перекреслювати сутню потребу. Необхідність мешкального прожиття близько рідної парохіяльної церкви дає запоруку збереження молодого покоління в українській спільноті.

Отаке відношення до своєї рідної Церкви повинно бути в кожного — кожної з нас. Оце завдання щодо неї повинна виконати вся наша молодь: свою рідну Церкву маєш любити, до неї прив'язатись усією душею, з нею зростати до кінця твого життя на цій землі!

66. - ВКЛАД МОЛОДІ

« Жнива великі, а робітників мало. Просіть, отже, Господа жнив, щоб послав робітників на свої жнива »
(Лука 10,2).

Христова Церква постійно потребує свіжих сил — вибраних працівників до своєї праці та свого розвитку. На цю потребу звернув особливу увагу сам Ісус Христос. Їх потрібно не тільки на те, щоб існувало Боже Царство на землі, але й щоб у людських душах вони його обновляли.

І до обновлення нашої рідної Церкви нам, українцям, потрібно перш за все ревних і святих священиків, ченців і черниць. Звідкіля їх узяти? Ідейна й надійна українська молодь має дати з-поміж себе і своїх друзів, товаришів — товаришок, нашій Церкві тих, що їх Божественний Спаситель кличе до апостольської праці між українським народом. Рідна Церква на нових місцях поселення української спільноти у вільному світі дуже потребує в теперішньому часі нових сил до апостольської праці, їхні бо сили меншають, а розвиток релігійного життя в наших нових епархіях і екзархатах вимагає поважного підкріплення. Та й на рідних землях українського народу відкриється в майбутності витолочене поле до нового оброблення і Христової сівби. В цих двох обставинах наша молодь має поповнити проріджені, а то і знищені ряди українського духовенства й чернецтва.

Чи ти розумієш так, як треба, цю пекучу справу

твого рідного народу в тих країнах його нового поселення у вільному світі, де він проживає і прямує до свого розвитку? В цій переважливій справі чужі народи не заспокоять потреб нашої Церкви! Господь вимагає саможертви для рідного народу таки з-поміж нього самого. Саме в такій хвалі, за твердженням псалмопівця, є прослава Господня: « Хто жертвує хвалу, той мене прославляє » (Псалом 50,23). Не кожному доведеться скласти таку жертву — хвалу, але кого Бог кличе до неї і призначає на неї, той — та не повинен — не повинна відмовлятися від неї.

Покликання до священницького чи чернечого стану, це не тільки особливий дар від Господа, але й визначне благословення Його, так для самого покликаного, як і для його родини та й рідного народу: « Він матиме від Господа благословення » (Псалом 24,5). Дістати Боже благословення... Ти заглибися в цей багатонадійний вислів: на мені, моїй родині, моїм народі спочине Боже благословення. Що він означає? Ото впевняє, що в усіх добрих змаганнях і зусиллях Господь Бог спомагатиме мене, мою родину, мій народ Своєю всемогутньою силою і допровадить до кінцевого успіху в кожній добрій справі. Чи може щось краще здійснитися в твоєму житті? Ні. Чи варто жертвувати собою в такій боговгодній справі? Не тільки варт, але й необхідно! Любити свій рідний народ треба не лише кровним почуттям і словною заявою, а своїми ділами, тобто жертвувати себе, коли цього вимагає необхідність Божої і народньої справи та й добро рідного народу.

Тож ти будь чуйний — чуйна на Господній поклик, щоб таким чином заспокоїти свій голос совісти й потреби рідної Церкви та рідного народу. Якщо ти сам — сама не можеш скласти такої жертви через поважні труднощі, то заохоти до неї свого друга — свою дружку. Взаємним заохочуванням ти можеш збудити або в себе, або в інших, приспане покликання до життя жертви

для добра людських душ у рідному народі. Нехай і на тобі здійсняться слова св. Апостола Петра: «Тому, брати, тим більше старайтесь утвердити ваше покликання і вибрання; бо те робивши, ніколи не спотикнетесь» (Друге Послання Петра 1,10).

«Всім людям кожного роду, стану, віку, з-за їх людської гідності, прислуговує невід'ємне право на виховання... (ч. 1)

«Батьки, тому що дали дітям життя, мають тяжкий обов'язок виховати своїх дітей... (ч. 3)

«Обов'язок дати виховання, що належить основно родині, потребує підмоги цілої суспільності... (ч. 3)

«Церква, стараючись про всі відповідні підмоги, дбає передусім про те, що в її властиве, а в чому на першому місці стоїть катехитичний вишкіл... (ч. 4)

«Між усіма засобами виховання окреме значення має школа... (ч. 5)

«Треба, щоб батьки... в виборі шкіл втішались справжньою свободою... (ч. 6)

«Приязність Церкви в шкільній справі проявляється зокрема в католицькій школі... (ч. 8)

«Церква пильно дбає про школи вищої форми... (ч. 10)

(Деклярація Ватиканського Собору, «Про виховання»).

67. - МІЙ ОБРЯД

«Католицька Церква має те на меті, щоб зберігати завжди та непорушно передання кожної помісної Церкви тобто Обряду» (Вселенський Собор — Ватиканський II, III, Декрет про східні католицькі Церкви 2, стор. 150).

Отаку ухвалу видали Отці Вселенського Собору Ватиканського Другого. Ми, українці, маємо зберігати наш обряд. Що це є обряд? Саме слово «обряд» має надто широке значення і може відноситися так до церковних, як теж і світських дій. Загально кажучи, «обряд» означає якийсь спосіб зовнішнього діяння, якусь дію чи якусь чинність, що є освячені звичаєм чи переданням. Так маємо обряди: товариського і громадського життя, як — привітання, зустрічі чи прощання; родинні, як — весільні, похоронні; господарські, як — сіяння, обжинки, вечерниці; календарні, як — різдвяні, новорічні, весняні, великодні, купальні; державно-політичні, як — вибір володарів, їх настолювання, введення в уряд різних достойників.

Та в цій темі не про такі обряди йдеться, а про святі, тобто такі, що мають зв'язок із відданням чести Богові. В цьому значенні слово «обряд» уживаємо на означення якогось окремого богослуження, як — обряд хрещення, миропомазання, рукоположення, обряд Служби Божої, вечірні, утрени чи різних молебнів. Багато з молоді не має ясного поняття в обрядових справах і часто змішує обряд із вірою. Це ж не те саме. Віра, це Божі правди, що їх об'явив сам Господь, а св. Церква береже їх і подає християнам до вірування. Обряд же, це зовнішній вияв

або зовнішній спосіб християнського віддання чести Богові. Тому віра є тільки одна, а обряд не мусить бути один і той самий в усьому християнському світі. До зовнішнього вияву віри причиняються особливі звичаї даного християнського народу, що їх він витворив в історії розвитку своєї культури.

Масмо різні вітки Христової Церкви — східні й західні, що їх називаємо помісними, і з ними з'єднані різні обряди, між ними й наш східній обряд — візантійсько-український. Цей обряд ми, українці, прийняли з Візантії і доповнили його на протязі довгих століть своїми звичаями й переданнями. З цієї причини він нам, українським душам, близький і дорогий, бо рідний. Адже над витворенням його працювали святі мужі нашої Церкви — церковні письменники, віддані рідній Церкві ченці. Проте, треба мати на увазі, що назви « східний » і « західний » обряди не можна розуміти тільки в географічному значенні; обряд бо не так прив'язаний до місця, як радше до людей, що в обряді своїх батьків і предків охрестилися, вирости і його держаться.

Українці, що держаться свого східнього, візантійсько-українського, обряду, ніяк не є меншими чи гіршими католиками від тих, що належать до латинського чи римського обряду. Христові Намісники на землі, римські папи, як — св. Лев IX, Інокентій III, Інокентій IV, Микола III, Лев X, Павло III, Пій IV, Климент VIII, Павло V, Венедикт XIV, Григорій XVI, Пій IX, Лев XIII, Венедикт XV, Пій XI, Пій XII, Іван XXIII і Павло VI врочисто проголосили, що Христова Церква не зв'язана з одним латинським обрядом, що католицтво й латинство — це не те саме, і що різновидність обрядів не тільки не шкодить церковній одності, але навпаки є її великою прикрасою. Декрет Вселенського Собору Ватиканського Другого підкреслює: « різновидність у Церкві не тільки не шкодить її одності, але її ще більше виявляє; бо католицька Церква має

те на меті, щоб зберігати завжди та непорушно передавання кожної помісної Церкви тобто Обряду, як теж хоче Вона достосувати свій спосіб життя до різних потреб часів і місць» (Вселенський Собор — Ватиканський II, III, Декрет про східні католицькі Церкви 2, стор. 150).

Отже, ти, як українець-християнин — українка-християнка, повинен — повинна держатися свого прадідівського, візантійсько-українського, обряду, бо він є найдорожчою спадщиною для всіх українців від їх предків, що в цьому обряді славили Бога, виявляли свою віру і прив'язання до Христової Церкви. Завдяки цьому обрядові ти, як українець-християнин — українка християнка, зможеш найуспішніше зберегти свою рідну культуру, передавання і народню окремішність навіть поза межами своєї батьківщини, тобто в країнах нового поселення.

Чому я так чітко підкреслюю цю справу? Бо сьогоднішність на нових місцях нашого поселення наводить нам багато випадків про зміну обряду: наша молодь покидає свій рідний обряд, а приймає західній — латинський. Чим вона виправдує свою зміну обряду? Чи може тим, що через перехід до латинського обряду вона стає «повним» християнином, католиком? Це незгідне з правдою. Папа Лев XIII виразно заявив про християн східнього обряду: «Ми не хочемо, щоб ви ставали латинниками, але щоб ви були католиками». Отже, щоб бути католиком у вірі, ніяк не треба відрікатися чи змінити свій східній обряд. Ось тому канонічне право подає: «Нікому не вільно без дозволу Апостольського Престола переходити з одного до іншого обряду чи по законному переході вертатися до первісного обряду. ...Духовні в ніякому разі нехай не вважаться перетягати вірних латинського обряду на східній, чи вірних східнього обряду на латинський обряд» (98-ий канон).

Найчастіше бувають зміни з одного обряду на інший з нагоди мішаних подруж, тобто, коли вінчаються

люди різних обрядів, наприклад, візантійсько-українського й латинського. Тоді буває не тільки роздвоєння в обрядовому вихованні дітей, але за новим церковним законом усі діти приймають той обряд, до якого належить батько: якщо він є латинського обряду, то всі діти також будуть цього обряду. Даремно мати, що є східнього обряду, клопотатися про свої права, бо їх не має. Пам'ять на цей закон повинна оберігати нашу молодь перед нерозсудним рішенням щодо мішаного подружжя.

Дорога молоде! Наш східній, візантійсько-український, обряд ти повинна високо дорожити, в усьому його зберігати, бо він тобі рідний!

« Свята і Католицька Церква, що є Тайнственным Тілом Христовим, складається з вірних, що об'єднані органічно в Святім Дусі тою самою вірою, тими самими святими Тайнами та тою самою владою, зрослися в різні злучені єрархічно громади та творять помісні Церкви або Обряди. Між ними існує подивугідна спільнота, так що різновидність у Церкві не тільки не шкодить її одності, але їй ще більше виявляє; бо католицька Церква має те на меті, щоб зберігались завжди непорушно передання кожної помісної Церкви тобто Обряду, як теж хоче вона достосувати свій спосіб життя до різних потреб часів і місць (ч. 2).

« Тому вони втішаються однаковою гідністю, так що одна одної не перевищує по причині обряду, та вживають тих самих прав і мають такі самі обов'язки... » (ч. 3)

(ДЕКРЕТ ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ «Про східні католицькі Церкви»).

68. - В ЧОМУ І ЯК ЗБЕРІГАТИ СВІЙ ОБРЯД?

« Нехай знають і будуть упевнені всі Східні, що вони завжди могли б і повинні зберігати свої правні літургічні обряди та свій правопорядок » (Вселенський Собор — Ватиканський II, III, Декрет про східні католицькі Церкви 5, стор. 152).

Наш рідний обряд наказує нам, українцям-католикам, щоб ми про нього знали принаймні в загальних окресленнях. Ні на що бо здається твердити про потребу зберігання його, якщо хтось не має відповідного знання про нього.

Від чого почати нам цей огляд? Від знаку св. хреста. За звичаєм східнього обряду ми складаємо три перші пальці правої руки в честь Пресвятої Трійці і тричі кладемо їх на чоло, груди, праве й ліве рамя. Значить, знак св. хреста в нас, українців східнього обряду, є відмінний від знаку латинської форми. Щоденні молитви ми проказуємо рідною мовою — українською. Кожного дня треба привчатися до них уже змалечку, їх не годиться пропускати. Нехай вони будуть нашим щоденним звичаєм!

Найбільшою святістю у відданні чести Богові є Божественна Літургія — Служба Божа. Вона — Божья установа. Її установили не люди, ані св. Церква, навіть не Апостоли, але сам Господь Ісус Христос. Про це свідчить св. Євангелія. У Службі Божій приносимо в жертву Богові самого Христа. Жертовними дарами в ній є не що інше, як Тіло і Кров Христа Спасителя, під видами хліба й вина. Яке повинно бути наше відношення до цієї безкровної Жертви? За наказом церков-

ного закону маємо брати особисту участь у цій Жертві кожної неділі та врочистого свята. Наша участь має бути не якабудь, а жива, тобто треба здавати собі справу, що діється в даній частині Служби Божої; на заклики священика, що приносить цю безкровну Жертву Богові, всі відповідаймо з свідомістю і набожністю словами цієї богослужби. Ми маємо бути учасниками цілої Служби Божої, а не тільки якоїсь її частини. Заслугує на увагу й те, що в східньому обряді займає перше місце співана Служба Божа. Окрім нашої участі в ній, стараймося бути на окремих богослужбах із нагоди особливих урочистих свят, як: у навечір'я Богоявлення — його водосвяття; на Богоявлення і Христове Різдво — велике повечір'я («З нами Бог»); під час Великого Посту в середи і п'ятниці — Служба Божа раніш освячених Дарів і поминальні богослуження — «сорокоусти»; в середу п'ятого тижня Великого Посту — «поклони»; у Великий Четвер — страсна утрєня («страсті»); у Велику П'ятницю — заложення плащаниці та єрусалимська утрєня на Великдень — воскресна утрєня; у храмовий празник — усєночне. А й приготівімєся до відвідин священика до нас із йорданською водою.

На що треба нам пам'ятати у св. Тайнах? На те, щоб їх приймати у своєму обряді, обов'язково у своїй українській католицькій церкві. У св. Тайнах хрєщення і миропомазання, що їх приймає дитина в нашій східній Церкві одночасно, треба запрошувати хресних батька й матір — кумів нашого обряду. Не забуваймо, що до св. хрєщення треба придбати біле полотно, так зване крижмо. Все в цих св. Тайнах має відбутися за приписами нашого обряду. Св. Причастя перед Великоднем приймаймо у своїй церкві. Подбаймо, щоб у потребі хвора людина прийняла св. Тайну оливопомазання від нашого священика. Св. Тайну подружжя — вінчання переводьмо так, щоб не було закиду, що щось було незгідне з нашим обрядом. Усякі марші світського змісту,

що вводять молодят у церкву до тетраподу — чотирикутного столика перед царськими дверми, чи після вінчання пісні, взяті з латинської Церкви, не мають місця в обряді східного вінчання. Наш обряд своїм змістом і співами при вінчанні є такий багатий і різноманітний, що не потребує ніяких чужих і злишніх вкладок.

До нашого обряду теж належить зберігати піст: здержуватися від м'ясних страв у всі п'ятниці цілого року, за винятком загальниць і празників Господських і Богородичних, що припали б у п'ятницю, здержуватися від м'ясних і молочних страв у перший день Великого Посту та Велику П'ятницю, здержуватися від м'ясних страв і вдовольнятися одноразовою їдою до ситости з додатковим скромним покріпленням, відповідно до місцевих звичаїв, у такі дні: навечір'я Богоявлення і Христового Різдва, Воздвиження Чесного Хреста й Усікновення голови Івана Хрестителя (главосіки). Піст, це церковний закон. Ми, українці, хоча частинно — віровизнанням католики, але обрядом і церковними приписами та практиками зовсім не є залежні від вірних латинського обряду. З наказу Вселенського Архидіакона католицької Церкви ми обов'язані жити і практикувати християнське життя в нашому обряді без огляду на те, де б ми народилися чи жили. Для нас, українців-християн, є чотири загальниці, тобто часи, коли в п'ятницю дозволені м'ясні страви: від Христового Різдва до Богоявлення, від неділі про Митаря й Фарисея до неділі Блудного Сина, від Великодня до Томиної неділі, від Зелених Свят до неділі всіх Святих.

Ще годиться зберігати календарні звичаї вдома в навечір'я Різдва Господнього й Богоявлення — свята вечерея.

Ці всі наші обряди і звичаї допоможуть нам зберегти нашу церковну й національну окремішність й ідентичність, наше обрядове й національне «я». Без них ми згубимося в чужому оточенні. За ніщо у світі не даймося поглинути іншими! Будьмо собою!

69. - МОЇ ОБОВ'ЯЗКИ

«Громада вірних мала одне серце й одну душу» (Діяння Апостолів 4,32).

Це коротке зауваження св. Письма навчає нас усіх, якими повинні бути в парохіяльній громаді кожний — кожна з нас. Одне серце й одна душа в громаді свідчать про згідність поглядів у спільних змаганнях і працях для загального добра. В такій громаді ніхто не сміє виключати себе від участі в її розвитку. До неї кожний — кожна з нас повинен — повинна бути вписаний — вписана. В ній і ти маєш бути діяльним членом — діяльною членкою, — це значить, брати живу участь в її житті, тобто цікавитися її потребами, стараннями, зусиллями, успіхами, а й недотачами — недоліками. Існує церковний хор, тож ти, якщо маєш добрий голос і слух, будь його членом — членкою, в ньому співай. В парохіяльній громаді процвітає молодецьке товариство, так ти своєю участю і працею спричинися до його кращого розквіту. Без організаційного життя ти будеш почуватися, як та самотня пташка, залишена своїм родом. Твоя діяльність має проявлятися в усіх ділянках парохіяльного життя, перш за все між молоддю, — з нею бувати, співпрацювати, де і в чому тільки можеш, їй допомагати. На увазі тобі треба мати те, що від тебе залежить поступ розквітлого життя між парохіяльною молоддю, кожна бо одиниця додає сили цілості. Тоді ти насправді будеш корисний — корисна для парохії.

Ти, як член — членка парохіяльної громади, маєш виконувати свої парохіяльні обов'язки. До них найперше належить вести християнське життя так, щоб

кожний посторонній міг добачити в тобі справжнього християнина — справжню християнку. Не в тому істотна правдивість християнина — християнки, що час від часу показується в церкві на богослужбі, чи дасть якийсь даток на добродійну ціль, але постійна праця над собою на основі Христової науки вчинить із тебе ісповідника — ісповідницю християнської релігії. В теперішніх часах потрібно українській спільноті у вільних країнах молоді, екристалізованої характером і виробленої духом, щоб у зрілому віці вона могла перейняти провід у житті своєї громади. До провідної же праці треба належного підготовлення не тільки відповідною наукою, але й духовою виробленістю. Без практикування релігійного життя немає виробленого характеру та й устійненого напрямку, так в особистому житті, як і в суспільній праці. У великій теж твоїй пошані має бути не тільки євангельська наука, але й закони св. Церкви. Адже основою всіх її законів є Боже Об'явлення. Крім них, часте приймання св. Тайн — сповіді та Причастя допоможуть тобі закріпити добрі постанови в удосконалюванні твого життя.

Врешті, ти маєш допомагати твоїй парохіяльній церкві. Чим? Твоєю відданою співпрацею в усьому, в чому заїде потреба або де справа вимагає твоєї співучасті. Твоя рідна Церква в країнах нового поселення української спільноти є для тебе єдиним пристановищем, в якому зберігається все те, що передали тобі твої батьки і предки, тому ти знаходиш у ній твої рідні скарби, заховані для прийдешніх поколінь української спільноти. І ця обставина закликає тебе бути вірним сторожем усіх тих скарбів, щоб із них користали не тільки ти і твої сучасники, але маєш їх передати незмінними твоїм майбутнім нащадкам. — Твоя парохіяльна церква очікує від тебе можливої пожертви на покриття її видатків. Треба бути свідомим — свідомою того, що вона має всякі матеріальні потреби, а грошових засобів є деколи об-

маль: в цій справі все залежить від щедрости парафіян, навіть від молоді, якщо ця вже сама здобуває свій прожиток. — Твоя допомога своїй Церкві проявиться ще й у тому, що будеш обороняти її повагу та вплив перед різними нападами й напастями. До доброго твого виховання належить і те, коли станеш в обороні всього того, що є тобі близьке й дороге. В такій поставі ти заявиш твою вірність і любов рідній Церкві!

«Нехай знають та будуть упевнені всі Східні, що вони завжди можуть та будуть повинні зберігати свої правні літургічні обряди та свій правопорядок, та в них не можна буде вносити зміни тільки з рацій властивого і органічного поступу. Все це, отже, нехай з найбільшою вірністю зберігають самі Східні; Вони бо повинні щораз більше зростати в знанні цих справ та набувати більшої досконалості в їх уживанні, а якщо від них невімісно відступили, з-за незгоди часу чи осіб, нехай стараються повернутися до прадідніх передань. Ті ж зносу, що з-за свого уряду чи із-за свого апостольського служіння мають частіший зв'язок з Східними Церквами або з їх вірними, нехай будуть вишколені в знанні і пошані до обрядів, правопорядку, вчення, історії та питомостей Східних, докладно та відповідно до завдання, що його мають».

(ДЕКРЕТ ВАТИКАНСЬКОГО СОБОРУ «Про східні католицькі Церкви»).

ЗМІСТ

<i>Від Видавництва</i>	5
<i>Передмова</i>	7
Назустріч шкільному рокові	8

ХРИСТОС — СВІТЛО

1. - Світло світу	13
2. - Поява Світла	16
3. - Пізнання Світла	19
4. - Розуміння Світла	22
5. - Шукання Світла	25
6. - Поклін Світлу	28
7. - В навечір'я Різдва	31
8. - Празник Різдва	33
9. - Ви́флеєм або обман?	36
10. - Моя заява	39
11. - Моя готовість	42
12. - Моє завдання	45
13. - Окраса юнацтва	48
14. - Важливість покликання	51
15. - Найважливіший обов'язок	54
16. - Обопільна зрозумілість	57
17. - Потреба мудрости	60
18. - Плід мудрости	64
19. - Скарбниця мудрости	67

20. - Дні на самоті	70
21. - Проба в спокусах	72
22. - Бережись!	75
23. - Принада обмани	78
24. - Рішуче змагання	81
25. - Вимоги життя	84
26. - Неглибока свідомість	87
27. - Сьогочасні спокуси	90
28. - Небезпеки в молодості	93

ВЕЛИЧ ХАРАКТЕРУ

29. - Зразок характеру	99
30. - Боротьба за характер	102
31. - Володій собою!	105
32. - Формування характеру	108
33. - Стримуйся!	111
34. - Працой!	114
35. - Витримай!	117
36. - Засади характеру	120

ХРИСТОС — УЧИТЕЛЬ

37. - Я — Божий храм	125
38. - Моя мужність	128
39. - Божество Христа	131
40. - Христос — Путь	134
41. - Христос — Істина	137
42. - Христос — Життя	140
43. - Моя Опора	143
44. - Моя Твердиня	146

45. - Неперевершений Вчитель	149
46. - Шляхетність душі	151
47. - Основа чеснот	154
48. - Моя дорога	157
49. - Мій Провідник	160
50. - Заклик Провідника	163

ЛІЛЕЯ — ТВІЙ СИМВОЛ

51. - Перлина молодости	169
52. - Заміри Творця	172
53. - Божа тайна	174
54. - Святість Божого пляну	177
55. - Правильне зрозуміння	180
56. - Моя гідність	183
57. - Життєвий порадник	186
58. - Певна самоохорона	189
59. - Не займайся небезпекою	192
60. - Наслідки небезпеки	195
61. - Одна з перешкод	198
62. - На сторожі	201
63. - Під розвагу	204

ЦЕРКВА — МОЄ ПРИСТАНОВИЩЕ

64. - Я... і Церква	209
65. - Моя Церква	213
66. - Вклад молоді	216
67. - Мій обряд	219
68. - В чому і як зберігати свій обряд?	223
69. - Мої обов'язки	226

16. Аллярд П., *Св. Василій Великий*. Пер. о. Теодорович П., Рим 1968, ст. 200. \$ 2.00
17. Пекар А., *Досконалий Християнин*. Чернечий Ідеал Св. Василя В., Н. Йорк 1968, ст. 224. \$ 2.50
18. Великий А., *З Літопису Християнської України*, том I: IX-XI ст., стор. 278, Рим 1968. \$ 3.00
19. Великий А., *З Літопису Христ. України*, том II: XII-XIV ст., стор. 278, Рим 1968. \$ 3.00
20. Великий А., *З Літопису Християнської України*, том III: XV-XVI ст., стор. 278, Рим 1969. \$ 3.00
21. Великий А., *З Літопису Християнської України*, т. IV: Від Берестя до Витебська, ст. 280. Рим 1971 \$ 3.00
22. Великий А., *З Літопису Християнської України*, том V: XVII ст., стор. 290, Рим 1972. \$ 3.00
23. Великий А., *З Літопису Християнської України* том VI: XVIII ст., стор. 286, Рим 1973. \$ 3.00
24. Трух А., *Світла Сходу*. Життєписи визначніших Святих Східної Церкви, стор. 296, Прудентопіль 1968. \$ 2.50
25. Назарко І., *Царське Священство*. Проблеми Життя і Праці Священика, Рим 1969, стор. 204. \$ 2.00
26. Великий А., *Світла і Тіні Української Історії*. Причинки до історії української церковної думки. Стор. 220, Рим 1969. \$ 2.50
27. Великий А., *Українське Християнство*. Причинки до історії української церковної думки. Стор. 224, Рим 1969. \$ 2.50
28. Іванів М., *Свята Місія*. Всі місійні Проповіді з історичним введенням. Стор. 372, Прудентопіль 1969. \$ 3.50
29. Мудрий С., *Недільна Благовість*. Недільні Радіо-проповіді з Ватикану. Стор. 300, Рим 1970. \$ 3.00
30. «*Достойно єсть...*». Антологія новішої Марійської поезії, Рим 1971. \$ 2.50
31. Теснюк Я., *На Божих стежках*. Оповідання і нариси, стор. 304, Рим 1971. \$ 3.00
32. Дирда М., *Ясна Гора в Гошеві*, стор. 144, Нью Йорк 1972. \$ 3.00
33. Священики, «*Символ віри*». Катехитичні Радіо-проповіді з Ватикану, стор. 252, Рим 1972. \$ 2.50

- ЕГО
429
34. *Печерський патерик*. Давнє джерело староукраїнської духовності. Пер. А. Г. Великий, Рим 1973, стор. 280. \$ 3.00
35. Шимчій Д., *Блискавки на олив'яному обрії*, Апостолес 1973, стор. 192. \$ 2.00
36. Куаст Мішель, *Шлях до успіху*, Пер. о. Л. Гайдуківський, стор. 242, Рим 1974. \$ 3.50
37. Дирда М., *Бог, Церква і молодь*, стор. 232, Нью Йорк 1974. \$ 4.00

Можна замовляти в нашому Видавництві:

ANALECTA OSBM

Via S. Giosafat, 8 - 00153 Roma (Aventino) - Italia